

Thinking Real Estate?

BUYERS we'll find the right home for you.
We have a common goal: Making you a homeowner.

SELLERS we know your local markets

Pradeep Singh
847-322-5832
iShowHomes@Yahoo.com
www.Tajhomegroup.com
20 S. Roselle Rd.,
Schaumburg, IL 60193

COLDWELL BANKER
Residential Brokerage

Blue Diamond
BANQUET HALL & CATERING

ਬਲੂ ਡਾਇਮੰਡ ਬੈਂਕੁਇਟ ਹਾਲ
ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ
ਹੋਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਓ

Ph: 317-406-9924

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB

ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ
ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ

Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

All types of loans.

Landmark Realty
40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150,
Plymouth, MI 48170
Call: 734-751-4455 **Raj Shergill**
rajsshergill@yahoo.com **Associate Broker**

Twenty-Second Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 22, Issue 29, July 17th, 2021 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਹਿਲਾਈਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਛੇਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਣੇ ਕੁਝ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਆਰ-ਪਾਰ ਦੀ ਜੰਗ ਛਿੜੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਨ। ਇਥੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਕੋਠੀ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ 12 ਘੰਟੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਘੇਰੇਬੰਦੀ ਤੇ ਧੱਕਾਮੁੱਕੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਿੱਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗੰਗੂਆ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ

ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਸੰਸਦ ਚਲਾਉਣਗੇ ਕਿਸਾਨ

ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਿਸਾਨ ਹੁਣ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਸੰਸਦ ਵੀ ਚਲਾਉਣਗੇ। ਸਿੰਘੂ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 200 ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਸੰਸਦ ਭਵਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਸੈਸ਼ਨ ਚਲਾਏਗਾ। ਹਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਭੇਜੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਗਲੀ ਟੀਮ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚਲਾਏਗੀ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਝਟਕਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਮੁੜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਣੇ ਪੰਜ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੀ ਘੇਰੇਬੰਦੀ ਲਈ ਚੰਗੇ ਮੌਕੇ ਵਜੋਂ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਨੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮੀ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਨ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਧਰ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਗਾਮੀ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਘੇਰ ਕੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਸਬੇ ਰਾਜਪੁਰਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਨੇ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ

ਸੁਨੀਤਾ ਦੁੱਗਲ ਦੀ ਘੇਰੇਬੰਦੀ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾ ਇਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵੀ ਪਾਲਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਆਗੂ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੇ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਠੱਪ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹੁਣ ਸਮਝਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਘੇਰੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸਿਵਾਏ

ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਸਮਾਨ ਥੱਲੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਹਰ ਹਿਲਾ ਵਰਤਿਆ। 26 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਟਰੈਕਟਰ ਮਾਰਚ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਲੱਗੇ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਭਗਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਭਗਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਖਿਲਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਿੱਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਿੱਫੀਕੇਟ ਤੇ ਸੈਨੇਟ 'ਚ ਬਦਲਾਓ ਲਈ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ।

ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਐਸ.ਓ.ਆਈ.) ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੁਰਤ

ਵਾਪਸ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਖਤਮ

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੈਨੇਟ ਅਤੇ ਸਿੱਫੀਕੇਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੁਰਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੁੱਪ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਖਾਸ ਰਣਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਹੀ ਇਥੇ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਲਾਗੂ

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People

Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St.,
Carmel, IN
Ph: 317-580-0828

We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

ਆਇਓਵਾ ਸਟੇਟ 'ਚ ਚੰਗੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਤੇ ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਦੋ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

Two Gas Stations Are For Sale in State of IOWA with Property.

Both Stores have Liquor, Beer and Wine License. Real Estate Included In Sale Price.

Owner is retiring after 30 years in this Business.

For More Info.,
Call: (916) 254-9231

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering

5425 E. Thompson Rd.
Indianapolis IN 46237

Buffet

Mon to Sat. 11am to 3pm
Sunday 2pm to 7pm

*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Ask for, Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400

Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery

Now Open 7 Days a Week

Regal Jewels
Best Jewelry Selection in the Midwest
www.RegalJewels.com
24kt Gold, 22kt Gold, & Diamonds

Store Hours:
11 am to 8 pm
Contact:
Rajveer Singh Gill
Cell: 847-907-1525
Store: 773-262-4377

Ph: 224-678-7070

BEST FLOORING & CARPET LTD

2761 W. Algonquin Rd., Algonquin, IL 60102

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ !! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ !!!

ਅਲਗਨਕੁਇਨ, ਇਲੀਨਾਏ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ
ਨਵਾਂ ਕਾਰਪੈਟਸ ਸਟੋਰ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਓ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੰਗ ਹਰ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ ਕਾਰਪੈਟ ਰਿਪੇਅਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Carpet, Waterproof Laminate, Luxury Vinyl Plank, Solid Wood, Engineer Wood & all other kinds of Floor work.
Give us call for free estimate.

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ ਲਈ ਅੱਜ ਜੀ ਕਾਲ ਕਰੋ:
ਪਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 773-956-0718
Fax: 224-678-7131; Bestflooring13@gmail.com

LAW OFFICES OF **VIVEK MALIK**

Follow us on :

ACCOMPLISHED IMMIGRATION Attorneys help FAMILIES REUNITE in the **UNITED STATES**

Our Global & Nationwide Services in the field of U.S. Immigration & Nationality Law

Come talk to an experienced immigration attorney
Toll Free No. **866-424-4000**

OUR OFFICES

- 432 S Emerson Ave, Suite 220, Greenwood, IN 46143
Phone: 317.560.4777
- 1067 N Mason Rd., Suite 4, St Louis, Missouri 63141
Phone: 314.416.8000
- 2440 W Shaw Ave., Suite 205, Fresno, California 93711
Phone: 559.578.4344

www.usa-immigrationlaw.com

Business Immigration & Worksite Compliance ■
ਬਿਜਨੈਸ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਵਰਕਸਾਈਟ ਕਮਪਲਾਇਂਸ

Family & General Immigration ■
ਫੈਮਿਲੀ ਐਂਡ ਜਨਰਲ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ

Naturalization & Citizenship ■
ਨੈਚੁਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ

Removal Defense & Waivers ■
ਰੀਮੂਵਲ ਡਿਫੈਂਸੀ ਐਂਡ ਵੈਵਰਸ

Languages SPOKEN Punjabi | Hindi | Urdu | Spanish & English

ਦਰਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੈਂਟਨ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

48055 Michigan Ave., Canton, MI 48187

ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ

26 ਜੁਲਾਈ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਐਤਵਾਰ ਤਕ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਾਲੇ

ਸੋਮਵਾਰ, 26 ਜੁਲਾਈ: ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਐਤਵਾਰ, ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ

ਸਵੇਰੇ 11:30 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 586-709-1781 ਜਾਂ 305-318-4411

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਾਲੇ

ਦਿਹਾਤੀ ਫੰਡ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਤੌਖਲੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਦੇ ਬਕਾਏ ਸਬੰਧੀ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੌਖਲੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੇਂਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਲੇ 'ਚ ਹੈ।

ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਕਰੀਬ 1539 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਬਕਾਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਕਰੀਬ 755 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ 783 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੋਨੇ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ 400 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਕਾਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਆਨਾਕਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ

ਮੰਤਰਾਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਲੇਖੇ-ਜੋਖੇ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੁਲ ਤਿਵਾੜੀ, ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਵੀ ਭਗਤ, ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਸਨ। ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਰਾਂਚਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੱਦੇ ਹੋਏ

ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ 'ਤੇ ਟੇਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਮਗਰੋਂ ਰਾਜਸੀ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਰੱਦਬਦਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਸਨ। ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਵੀ ਭਗਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਰੀਬ 10 ਫੀਸਦੀ ਆੜੂਤੀਆਂ ਦੇ ਫਸਲੀ ਬਕਾਏ ਵੀ ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜੋ 1400 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 800 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਰ ਬਕਾਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅੱਗੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਰਤ ਆਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ 'ਤੇ ਟੇਕ ਲਾਈ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣਾ ਐਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਵੇ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀ ਟੀਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਫੀਡਬੈਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੋੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਮੌਕੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਸਬੀਰ ਡਿੱਪਾ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਮੌਜੂਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਮਿਲਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2500 ਕਰੋੜ ਦੀ ਹੈਰੋਇਨ ਸਣੇ ਚਾਰ ਕਾਬੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਬਰਾਮਦ ਕਰਕੇ 4 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਮਕਾਨ 'ਚੋਂ 354 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕੀਮਤ 2500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਇਸ ਗਰੋਹ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈੱਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈੱਲ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੀਰਜ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਫਗਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਨੰਤਨਾਗ, ਰਿਜਵਾਨ ਅਹਿਮਦ, ਗੁਰਜੇਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੈਰੋਇਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਕਰੀਬ 100 ਕਿਲੋ ਰਸਾਇਣ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਨਸ਼ਾ ਬੋਰੀਆਂ ਤੇ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਈਰਾਨ ਦੀ ਚਾਬਗਾਹ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਬੰਦਰਗਾਹ, ਮੁੰਬਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਨੇੜੇ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਸੈਸ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੈਰੋਇਨ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ, ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਰੱਗ ਰੈਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਜਿਸ਼ਯਾਤਾ ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰਤਗਾਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking a match for a beautiful Jatt Sikh Punjabi Girl, family values oriented, 29yrs, 5'-5", US born, post masters degree in educational psychology and working as a school psychologist. Invite serious response preferably from West Coast, Jatt Sikh US Citizen or Permanent Resident boy. Please contact with photographs and bio-data: gorayads@Yahoo.com Or Call: 301-653-7029

28-31

Reputed Jatt Sikh family that is well settled in the Midwest invite a matrimonial alliance for their beautiful and accomplished daughter: 28 years old, 5'-5", US citizen, never married, has great family values, educated (Masters in Communications and Juris Doctorate) and employed as an attorney at a law firm. We invite serious responses from a suitable, modern Jatt Sikh gentleman (ages 28-33) who is also a US permanent resident or citizen, compatible in education/professional levels and also has excellent family values. Please respond with recent photographs and detailed bio-data to: kjs939798@gmail.com or call, Ph: 317-670-7665

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 35 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-9", ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 319-670-8892

“Reputed Jatt Sikh family looking for a beautiful, tall (min. 5'-4") and slim girl for Canadian PR boy. Masters in engineering, 26 years, fair complexion, 5'-11". Working in M.N.C. Contact: 412-628-1644 or 91-98146-21221

26-29

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਆਇਓਵਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ; ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ ਕਾਲ ਕਰੋ: ਮਿ. ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 515-291-1961

18-21

ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

Restaurant Help
Immediately hiring Kitchen Helper & Dishwasher
for Indian restaurant in Indiana.
Good Salary and free accommodation.

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਟੋਨੀ
ਫੋਨ: 317-340-1470

17-20

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੇਂਟ ਪੌਲ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 651-353-9584

25-28

ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੱਝੇ 'ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਗਰੁੱਪ' ਦੀ ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸਥਾਨਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਸੀ ਵੁੱਡਜ਼ ਫਾਰੈਸਟ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵ ਵਿਚ ਪਿਕਨਿਕ ਮਨਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਾਹਵਾ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਗੁਜਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਇਕ ਸੁਖਨਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਿਕਨਿਕ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸੀ।

ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਿਕਨ, ਮੀਟ, ਚਿਪਸ, ਬਿਸਕਟ,

ਕੋਕ, ਕੋਲਡ ਡ੍ਰਿੰਕਸ, ਜੂਸ, ਜਲੋਬੀਆਂ, ਚਾਹ-ਪਕੌੜੇ, ਵੈਜੀ ਮਨਚੂਰ, ਪਾਸਤਾ, ਫਲ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸੀ ਖਾਣਾ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਕ ਹਫਤਾ

ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖੂਬ ਅਨੰਦ ਲਿਆ।

ਇਸ ਵਾਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਡੀ. ਜੇ. ਸਿਸਟਮ ਖਰੀਦਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਗੀਤ ਜੈਸਮੀਨ ਸੈਂਡਲਸ ਦੇ ਗੀਤ "ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਨੇ ਸਰਾਬ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ" ਤੇ ਹੋਰ ਗੀਤ "ਮੁੜ ਮੁੜ ਯਾਦ ਸਤਾਵੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ", "ਗੋਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾਂਜਰਾਂ, ਨੱਕ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦੇ ਜੱਟਾ ਕੋਕਾ" ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਗੀਤ ਡੀ. ਜੇ. ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਹਿਮਾਨ ਮਿੱਠੇ ਹਦਵਾਣੇ ਤੇ ਜਲੋਬੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਕਾ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਧਰ ਇਸ ਮਿਠਾਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਵੀ ਗਾਣੇ "ਗੱਲਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਪੱਟੀ ਹੋਈ ਆਂ" ਤੇ "ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰ ਵੇ" ਆਦਿ ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਮੈਚ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਤਗਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਬੈਠੇ ਮਹਿਮਾਨ ਤਾਸ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਕੱਤੇ ਤਜਰਬੇ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਝ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਰੁਮਕਦੀ ਪੌਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ,

ਬਲਦੇਵ ਖਹਿਰਾ, ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਬੀਰ ਦਿਉਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੱਤੀ ਭੱਠਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਚੰਦਾਨੀ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਸੁਰਿੰਦਰ

ਮਾਂਗਟ, ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਔਲਖ, ਸਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਟਰੋਲਾ, ਬੋਨੇਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜੱਸਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਵੈਚ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਆਏ ਕਾਫੀ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਆਪਸੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬੰਧ-ਕਰਤਾ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਰੇ ਆਏ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਬਜੁਰਗ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਬੀਬੀ ਦੀ ਭਾਲ

ਯੰਗਸਟਾਊਨ, ਓਹਾਇਓ (Youngstown, Ohio) ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਜੁਰਗ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਦੀ ਭਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਤਨਖਾਹ \$3,000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤ
ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸਿਖਲਾਈ ਨਾਲ ਤਨਖਾਹ
\$4,000 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਈਮੇਲ: biji1924@gmail.com
ਜਾਂ ਫੋਨ: 330-967-0878

ਅੱਧਾ ਦੇਸ਼ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅੱਧਾ ਬੋਲੀ 'ਤੇ ਹੈ: ਟਿਕੈਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਿਸਾਨ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਹੀ

ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਧਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਬੋਲੀ ਲੱਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਓ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ। ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਆ, ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਇੰਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਲੈ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੰਸਦ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਜ਼ੀਪੁਰ ਹੱਦ 'ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਖਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਡਿਸਵਾਸਰ, ਕੁੱਕ ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਡਿਸਵਾਸਰ, ਕੁੱਕ ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 608-886-2500

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਸੈਫ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਐਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ ਵਿਚ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਸੈਫ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਫਰੀ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਫੋਨ: 757-240-9348

ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੇਰੇਬੰਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਰਾਜਮਾਰਗਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਲੰਡਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਈਧਣ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਅਸਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਟਿਕਰੀ, ਗਾਂਜੀਪੁਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਬਾਰਡਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਹੱਥਾਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਰਲਿਆ-ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੜਕਾਂ ਜਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ

ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ। ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਰਨ ਵਜਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੇਲ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਤੁਰਤ ਅੱਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 100 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਤੋਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਲਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 10 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਿਮਾਚਲ

ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੱਤਰਾਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਤਿਲੰਗਾਨਾ, ਉੜੀਸਾ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਚ ਵੀ ਤੇਲ ਕੀਮਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾ) ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਸਿਲੰਡਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਉਗਰਾਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੀਜ਼ਲ, ਪੈਟਰੋਲ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੇ ਰੇਟਾਂ 'ਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਭਾਰੀ ਵਾਧਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਕਾਰਗਿਲ ਤੇ ਲੱਦਾਖ 'ਚ ਲਹਿਰਾਇਆ ਕਿਸਾਨੀ ਝੰਡਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬੜੇ ਔਖੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਡਟੇ ਹੋਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਫਰੰਟ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਾਰਗਿਲ ਤੇ ਲੱਦਾਖ 'ਚ ਵੀ ਕਿਸਾਨੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਗਿਲ ਤੇ ਲੱਦਾਖ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਫਰੰਟ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਾਰਗਿਲ ਤੇ ਲੱਦਾਖ 'ਚ ਕਿਸਾਨੀ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸੋਨੀਪਤ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਫਲਾ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਗਾਂਜੀਪੁਰ ਬਾਰਡਰ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਤੇਲ ਲੈਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਜਦੋਂ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 150 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੈਰਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 58 ਰੁਪਏ ਲਿਟਰ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਕੇ 75 ਡਾਲਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸੈਂਕੜਾ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੇਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫਿਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਹਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵਿਲੱਖਣ

ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਚੱਬਾ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ 7 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਮਾਇਆ ਸਿਰਫ 1 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾਲਾਇਕੀਆਂ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਵਾਏ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟ ਵੀ ਲਾਏ, ਸਨਅਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ। ਝੋਨੇ ਦੀ ਲੁਆਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਖੇਤਾਂ ਲਈ ਐਲਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੱਥ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ 8 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 7.12 ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਖੇਤੀ ਨੂੰ 7.30 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ 6.23 ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ 6.30 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 14.50 ਲੱਖ ਖੇਤੀ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਖੇਤੀ ਫੀਡਰ ਹਨ।

ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਤੱਥ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਜਲੀ

ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਵਰਕੌਮ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 8 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪੈਟਰਨ ਵਾਲੀ ਪੇਂਡੂ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ 4.52 ਘੰਟੇ, ਪੇਂਡੂ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ 6.16 ਘੰਟੇ, ਸ਼ਹਿਰੀ/ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ 2.51 ਘੰਟੇ ਅਤੇ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ 'ਚ 5 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਵਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤਾਪ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਾਰਜ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸੰਕਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਹੋਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਤੋਂ ਆਈ ਇਸ ਆਫਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਅਣ-ਐਲਾਨੇ ਕੱਟਾਂ ਨੇ ਉਦਯੋਗ, ਵਪਾਰ ਜਗਤ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਝੋਨੇ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਮੌਕੇ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਆਉਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੇ ਦਬਾਅ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 'ਤੇ ਉਲਟ ਅਸਰ ਪੈਣ

ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੂਬੇ 'ਚ 1150 ਮੈਗਾਵਾਟ ਪਣਬਿਜਲੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਕੋਲੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਾਪ ਘਰ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਹੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ 'ਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ ਵਧ ਕੇ 14,000 ਮੈਗਾਵਾਟ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਇਕਾਈ 'ਚ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਪੜ ਤਾਪ ਘਰ 'ਚ ਇਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੂਬੇ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਪੂਰਤੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯੂਨਿਟ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲਗਭਗ 2000 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਪੂਰਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੋਵੇਂ ਖੇਤਰ ਕਮੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੂਬੇ 'ਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵੱਡੀਆਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਕਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਮੱਧਮ ਤੇ ਲਘੂ ਉਦਯੋਗ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਯੂਨਿਟ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਕਾਮੇ ਬੇਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਚੁਣਾਵੀ ਮੌਸਮ

ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਸੰਕਟ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ 'ਜਬਰੀ' ਲਾਏ ਗਏ ਲੋਕਡਾਊਨ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਪੁੱਜੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਐਲਾਨੇ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ 5 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਆਖਿਆ। ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਪਏ ਘਾਟਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬਿੱਲ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਧੂ ਨੇ 'ਆਪ' ਅਤੇ ਬਾਦਲਾਂ 'ਤੇ ਸੇਧਿਆ ਨਿਸ਼ਾਨਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਗਰਮੀ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਟਵੀਟ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਰੇਖਾ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸੂਰਜੀ ਊਰਜਾ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਮਜੀਠੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਮਾਡਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਅਸਲ ਮਾਡਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹੋਣ ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਖੇਮਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠਣ ਨਾਲ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਕਟ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਾਵਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨਿੱਜੀ ਤਾਪ

ਘਰਾਂ ਨਾਲ 1800 ਮੈਗਾਵਾਟ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੂਬੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਉਤਪਾਦਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਉਤਰਾਖੰਡ 'ਚ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਵਾਅਦੇ

ਦੇਹਰਾਦੂਨ: ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਤਰਾਖੰਡ 'ਚ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਤੀਜਾ ਬਦਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ 300 ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਬਿਜਲੀ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਆਪਣੇ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿੱਲ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੂਬੇ 'ਚ 24 ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਿੱਤੀ

ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ 'ਚੋਂ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਸਿਰਫ 2200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤਰਾਖੰਡ 'ਚ ਮਾਲੀਆ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰ ਲਿਆਏਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਆਮਦਨ ਵਧੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਊਰਜਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਕ ਸਿੰਘ

ਰਾਵਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ 100 ਯੂਨਿਟਾਂ ਮੁਫਤ ਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਸੌ ਯੂਨਿਟ ਬਿਜਲੀ ਅੱਧੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਠੀਕ 24 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁਸ਼ਕਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਆਪ' ਜੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਮਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਤਰਾਖੰਡ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਚੋਂਕੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਖੀ ਹਨ।

ਕੁੱਕ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ 'ਮਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ' ਲਈ ਕੁਕ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਫਰੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 414-581-3784

Punjab TimesEstablished in 2000
22nd Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Founder Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to**
Chicago jurisdiction.**ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ**
ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗੇ ਹੋਜ
ਨੇ ਛੇੜੀ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ**ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ:** ਪੰਜਾਬ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ
ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ
ਵਿਚਾਲੇ ਕਲੋਜ਼ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿਰ
ਸੁੱਟ ਕੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਸਿੱਧੂ ਦੇ
ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗੇ ਹੋਜ ਨੇ
ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਟਵੀਟ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ
ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ, ਜੋ
ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ
ਵੱਖਰੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੇੜੇ
ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਈ ਪੱਲਾ
ਨਹੀਂ ਫੜਾ ਰਹੀ।ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਆਮ
ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ
ਕੰਮ ਤੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੀ
ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ, ਨਸ਼ੇ, ਕਿਸਾਨ,
ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਸੰਕਟ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲੇ
ਹੋਣ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ
ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ
ਪੰਜਾਬ ਮਾਡਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪ
ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੌਣ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ?’**ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ**
ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਹਿਲਾਈਆਂ*(ਸਫਾ ਇੱਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਟਿਕੈਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰਨਗਰ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ
ਮਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਸੱਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖੀ
ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤ
ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਦੇਸ਼
ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।
ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਰਹੀ
ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਘੇਰੇਬੰਦੀ ਨੇ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਨੂੰ
ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ
ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ 7 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ
ਕੌਮੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ
ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਖੁਦ
ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ
ਸਿਆਸੀ ਫੇਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਬਚਾਉਣਾ ਸਭ ਤੋਂ
ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ
ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲਵ ਜਹਾਦ, ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਤੇ
ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ
ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਤੇ ਵੀ
ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ।ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਖਿਲੇਸ਼
ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਵਿਧਾਨ
ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ
ਸੱਕੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਾਜਪਾ
ਦਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਉਤੇ
ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ
ਸੂਬੇ ਦੇ 87 ਸਾਬਕਾ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ
ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ‘ਸ਼ਾਸਨ
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ’ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ
ਸ਼ਰੇਆਮ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ 200 ਉਘੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਸਮਰਪਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਨਾਂ

ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਵਿਧਾਇਕ
ਬੈਂਸ ਸਣੇ ਸੱਤ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ**ਲੁਧਿਆਣਾ:** ਥਾਣਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ ਛੇ
ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਲੋਕ
ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਆਤਮ
ਨਗਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਸਮੇਤ
7 ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਮਜ਼ਦ
ਕੀਤੇ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ‘ਚ ਵਿਧਾਇਕ ਬੈਂਸ ਦੇ 2
ਭਰਾ, ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢਣ ਵੀ
ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਮਲਾਪੁਰੀ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ
ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬੈਂਸ ਉਪਰ ਉਸ
ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਗੰਭੀਰ
ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ। 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਕਤ
ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ
ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਕੇ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਾਜਿਸ਼
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ
ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੈਂਸ
ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।
ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਲਗਾਤਾਰ
ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਫਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਧਰਨੇ ‘ਤੇ
ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ।ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੀੜਤ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਨੇ
ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿਤ ਰਾਏ ਢਾਂਡਾ ਨਾਲ
ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਢਾਂਡਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ
ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਸੁਣਵਾਈ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਈ ਅਤੇ
ਜੱਜ ਹਰਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਥਾਣਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ
ਨੰਬਰ ਛੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਸ
ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਤੁਰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ
ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪੀੜਤ ਔਰਤ ਨੂੰ
ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ
ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ
10 ਜੁਲਾਈ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।**ਪੰਜਾਬ ‘ਚ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ**
ਡਿੰਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ‘ਚ
331 ਫੀਸਦ ਵਾਧਾ**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ
ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਆਉਣ
ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਕਾਰਨ ਮੌਤਾਂ
ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਵਧਣ
ਨਾਲ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਡਿੰਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਵੀ ਵਧਣਗੀਆਂ।ਅਰਥ ਨੈੱਟਵਰਕਸ ਇੰਡੀਆ ਲਾਈਟਿੰਗ
ਰਿਪੋਰਟ 2019 ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਅਸਮਾਨੀ
ਬਿਜਲੀ ਡਿੰਗਣ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ‘ਚ ਤਕਰੀਬਨ
2,000 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ
ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਫਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਮੌਸਮ
ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਡਿੰਗਣ
ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ 2020-2021 ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼
ਵਿਚ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਡਿੰਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਵਿਚ 34 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਲ
2019-2020 ਵਿਚ 1,38,00,000 ਤੋਂ ਵਧ
ਕੇ ਸਾਲ 2020-2021 ਵਿਚ 1,85,44,367
ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ।” ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਡਿੰਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ 331
ਫੀਸਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 168
ਫੀਸਦ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ 164 ਫੀਸਦ ਘਟਨਾਵਾਂ
ਵਧੀਆਂ ਹਨ।**ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ**
ਭਗਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਿਆ*(ਸਫਾ ਇੱਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)*ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਏ। ਇਸੇ ਕੜੀ ਵਿਚ
ਹੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੈਨਿਟ ਅਤੇ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੀਆਂ
ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਟਾਲਿਆ ਗਿਆ
ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਉਣ
ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ
ਲਈ ਪੈਨਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ
ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਲਵੇ
ਖਿੱਤੋਂ ਦੇ 150 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂਥ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਬੰਸ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ
ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰਾਂ
ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮਜ਼ਬੂਤ
ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਪੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ
ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ
ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰੂਪ
ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ‘ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ
ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਖਤਮ
ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ
ਰਹੇ। ਰੋਮਾਣਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ
ਕਿ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ
ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।**ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਵੱਲੋਂ**
ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ‘ਤੇ
ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਬਦੀ ਹਮਲੇ**ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ:** ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ
ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ
ਫਿਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਤੇ
ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਬਦੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ
ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ।ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਪੋਸਟ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ
ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਤ
ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ
ਜ਼ੋਨ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਭੇਟ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਚੈੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਜ਼ੋਨ
ਇੰਚਾਰਜ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ
ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ
ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ
ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ
ਕਿ ‘ਅੱਜ ਇਹ ਜਾਣ ਕਿ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਿ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ
ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਆਏ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਬਾਦਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 15-
15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੈੱਕ ਦੇ ਕੇ ਹੋਸਲਾ ਅਫਜਾਈ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।**1983 ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਕ੍ਰਿਕਟ**
ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦੇ ਹੀਰੋ ਯਸ਼ਪਾਲ
ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ**ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:** ਭਾਰਤ ਦੇ 1983 ਵਿਸ਼ਵ
ਕੱਪ ਕ੍ਰਿਕਟ ਜੇਤੂ ਟੀਮ ਦੇ ਹੀਰੋ ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ
ਦੀ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ
66 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ
ਪਤਨੀ, ਦੋ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਹਨ। ਯਸ਼ਪਾਲ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ 37
ਟੈਸਟ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ 1606 ਅਤੇ 42 ਇਕ ਦਿਨਾਂ
ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ 883 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੀ
ਜੁਝਾਰੂਪਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ
1083 ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਖਿਲਾਫ ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ
‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਧ ਸੈਂਕੜੇ ਦੀ ਪਾਰੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਣਗੇ।**ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ**
ਪਹਿਲੀ ਕਰੋਨਾ ਮਰੀਜ਼
ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰੋਨਾ**ਤ੍ਰਿਸੂਰ (ਕੇਰਲਾ):** ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ
ਕੋਵਿਡ-19 ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਰੋਨਾ ਹੋ ਗਿਆ
ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਰੋਨਾ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ
ਆਰ.ਟੀ-ਪੀ.ਸੀ.ਆਰ. ਟੈਸਟ ਪਾਜੀਟਿਵ
ਆਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ
ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ
ਵਾਸਤੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਜੀਟਿਵ
ਨਿਕਲੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ
ਘਰ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ
ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੈ।30 ਜਨਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਵਹਾਨ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਦੋਂ ਸਮੈਸਟਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ
ਭਾਰਤ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਰੋਨਾ ਟੈਸਟ ਦੌਰਾਨ ਉਹ
ਪਾਜੀਟਿਵ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ
ਪਹਿਲੀ ਕਰੋਨਾ ਮਰੀਜ਼ ਬਣੀ। ਤ੍ਰਿਸੂਰ ਮੈਡੀਕਲ
ਕਾਲਜ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ
ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਟੈਸਟ
ਨੈਗੇਟਿਵ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ 20 ਫਰਵਰੀ 2020
ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
ਸੀ।**ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ**(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

SUPER TRAVEL**847-676-9090, 773-465-5566**E-mail: supertravel2003@live.com**Lowest Fares With Excellent Service**United Airlines
British AirwaysEtihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.For Emergency
Call anytime at
847-673-3825**EARLY BIRD SALE!!!!**Domestic fares
available**ਦੋ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਸਰੀ ਪੁਲਿਸ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ**

ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ (ਹਰਦਮ ਮਾਨ): ਦੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਟਿਆਰਾਂ-ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਜੈਸੀ ਸੁੰਨਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਸਰੀ ਪੁਲਿਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਜੈਸੀ ਸੁੰਨਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਗਿੱਲ

ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਗਿੱਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 31 ਦਸੰਬਰ 2022 ਤੱਕ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸੁੰਨਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 30 ਜੂਨ 2023 ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਗਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਜੂਰੀਸ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਸਾਈਮਨ ਫ੍ਰੇਜ਼ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਏ. ਕ੍ਰਿਮੀਨੋਲੋਜੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਜੈਸੀ ਸੁੰਨਤ ਹਸਪਤਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੂਨੀਅਨ ਲਈ ਇਨ-ਹਾਊਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਰਤ ਸਬੰਧਾਂ, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੈ। ਜੈਸੀ ਨੂੰ ਆਮ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਰੀ ਵਿਮੇਨਸ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ (ਵੈਨਕੂਵਰ ਬ੍ਰਾਂਚ) ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬੈਂਕਾਕ (ਥਾਈਲੈਂਡ) ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਖਰਤਾ

ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬੀ. ਸੀ. ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ ਸੈਕਸ਼ਨ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਕੁਏਡਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਨਵ ਗਿੱਲ ਫ੍ਰੇਜ਼ਰ ਹੈਲਥ ਵਿਚ ਕਲਿਨਿਕਲ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਨੇਜਰ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਜਰਬਾ

ਹੈ। ਉਹ ਬੀ. ਸੀ. ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਡਿਜੀਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਗਿੱਲ ਨੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬੀ. ਐਸਸੀ. (ਨਰਸਿੰਗ) ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਯੂ.ਬੀ.ਸੀ.) ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ ਆਫ ਹੈਲਥ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਨੀ ਕਲੋਕ ਅਤੇ ਹਾਰਲੇ ਚੈਪਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰੀ ਪੁਲਿਸ ਬੋਰਡ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨੈਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਲਾਸ ਵੇਗਸ, ਨੇਵਾਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 8 ਤੇ 9 ਸਾਲ ਅਤੇ 15 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨੈਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਂਗੇ।

ਘਰ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਕੰਮਾਂ, ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਊਂਡਰੀ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਅਮਨ ਫੋਨ: 816-752-6299

Wanted Nanny in Las Vegas

Punjabi family looking for a live in nanny in Las Vegas for three kids: 8 yrs, 9 yrs and 15 month old.

Accommodation will be provided. Expected to do some light household work, help with cooking and laundry.

Please contact: Aman Ph: 816-752-6299

KULJEET (KJ) SINGH
Managing Broker Realtor**Interested in:**

- Buying ■ Selling
- Investing ■ Renting
- Gas Stations, Motels & Shopping Malls

ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣੀ ਹੋਵੇ, ਵੇਚਣੀ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣੀ, ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ

Over 20 Years of Experience

Kuljeet Singh

Contact Information:

Cell: 224-305-3250Email: ksingh4622@gmail.com

Serving All Chicagoland & Surrounding Suburbs

Looking for new agents.**A & I Transport Inc.**

123 E Lee Rd, Watsonville, CA Ph: 831-763-7805

ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕਲਾਸ 'ਏ' ਡਰਾਈਵਰ; 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਜ਼ਰੂਰੀ; ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਟੈਕਸਸ ਰੂਟ ਸੋਲੋ ਡਰਾਈਵਰ 55 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰ 70 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ

NOW HIRING

Owner Operators and Company TRUCK DRIVERS WITH 6 MONTHS EXPERIENCE FOR 11 WESTERN STATES, AND REGIONAL. CALIFORNIA & TEXAS ROUTES.

We pay Solo 55 cents per mile and Teams 70 cents per mile.

Job Requirements:

- Class A Driver. • Clean driving record • Ability to pass DOT drug test.
- We offer the following benefits of employment**
- 55 Cents Per Mile or loaded-Solo • 70 Cents Per Mile-Teams.
- Newer equipment for Driver comfort (2019-2021).
- *\$3,000 Signing Bonus For Drivers for 11 western states.
- *\$1,000 Signing Bonus For Regional Drivers.
- We pay \$75 to \$150 for 34 hours reset. • Weekly pay.
- Yearly mileage bonus. • We offer 3,500-3,800+ miles
- Medical, Vision, and Dental Benefits. • Stop Pay & Bonus Layover Pay.
- Referral-Bonus for referring other Class A Drivers. • 401k Plan.

*Signing bonus subject to terms and conditions.

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

For More Information Call (24 hours) Armando or Vicente, Ph: (831) 763-7805

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਡੇਅਟਨ (ਓਹਾਇਓ): ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 4 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ 1776 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਬੜੀ

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਓਹਾਇਓ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਡੇਅਟਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 245ਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਦਾ ਸੜਕਾਂ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਫਲੋਟ ਉਪਰ ਲਾਏ ਬੈਨਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ 'ਹੈਪੀ ਫੋਰਥ

ਜੁਲਾਈ, ਹੈਪੀ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ ਡੇਅ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲਿਟਰੇਚਰ ਵੀ ਵੰਡਿਆ

ਗਿਆ।
ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਦੀ ਜੋਤੀ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਝਾਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ।
ਰਹਿ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਝੰਡਿਆਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਅਦਾਰੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਅਮਰੀਕੀ ਝੰਡਾ ਝੁਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਪਰੇਡ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੇਲੇ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਹੇਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਉਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਝੰਡੇ ਲਾ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ, ਸਮੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਇੰਡੀਆ), ਤਲਵੰਡੀ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚਿਤਰਿਬ ਸਮੇਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਉਚੇਚਾ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਏ. ਐੱਡ ਏ. ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਤੋਂ ਸੁਨੀਲ ਮੱਲੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਕੈਮਰਾਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇਡ ਵੀ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬੈਂਡ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਬੀਵਰਕਰੀਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਪਰੇਡ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬੀਵਰਕਰੀਕ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਮਰੀਕੀ ਝੰਡਿਆਂ, ਬੈਨਰਾਂ, ਪੋਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਗਈ ਸਿੱਖ ਝਾਕੀ

ਜੁਲਾਈ, ਹੈਪੀ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਸ ਡੇਅ' ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਆਗਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਿਖਾਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲਿਟਰੇਚਰ ਵੀ ਵੰਡਿਆ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਪਰੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਵਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਫਲੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਡੇਅਟਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਇਆ

ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ: ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਲੰਘੀ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਤੇ ਪਰੇਡਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਡੇਅਟਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਡੇਅਟਨ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਸਲਾਮੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿਬੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਨ ਕਾਊਂਟੀ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੇ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਰਿੱਕ ਪਰੈਲਸ, ਇਸਾਈ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਡਾ. ਪ੍ਰਮੋਦ, ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਅਹਿਮਦੀਆ ਮੁਸਲਿਮ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਹਿਮਦ ਤੇ ਅੱਤਾਹ ਅਤੇ ਡੇਅਟਨ ਫੋਰਮ ਤੋਂ ਸ਼ਾਰਲੀਨ ਬੇਅਲਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਰੈਲਸ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਫੌਜ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੁਣ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਪਤਵੰਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਡੇਅਟਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਪਰਸਿਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਅਤੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਡੇਅਟਨ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ

ਸੇਵਾ ਕਲਿਨਿਕ ਦਾ ਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਰੈਲਸ ਨੇ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਛਕਿਆ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਡੇਅਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੱਢੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ **ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ** **ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ**

ਆਪ ਸਭ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਪਿੰਡ ਟਪਿਆਲਾ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ

ਆਜ਼ਾਦ ਕੱਬਡੀ ਐਕੈਡਮੀ

ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਮਿਤੀ 11-7-2021 ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਟਪਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕੱਬਡੀ ਐਕੈਡਮੀ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰ 12 ਸਾਲ, 14 ਸਾਲ, 16 ਸਾਲ ਅਤੇ ਆਲ ਓਪਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਇਲ, ਸਰਕਲ ਸਟਾਇਲ ਦੀ ਫ੍ਰੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵੱਲੋਂ:- ਆਜ਼ਾਦ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ (ਰਜਿ:) ਟਪਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ 98721-79430

WWW.AZADSPORTSCLUB.COM

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਇਸ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਲੜੀਵਾਰ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਿਹਲ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਕਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਘੁੱਟਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਹੁਣ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕਲਾਪੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸ਼ੌਂਕ ਹਨ, ਜੋ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਅਪਨਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਨਵਰਾਜ ਕੌਰ ਬਸਾਤੀ ਨੇ ਪਾਇਆ। ਨਵਰਾਜ ਕੌਰ ਸਰਟੀਫਾਈਡ ਮਾਸਟਰ ਗਾਰਡਨਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ, ਫਲ ਬੂਟਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰੈਂਪੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂਟਰ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਹੈ।

ਨਵਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠਣਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅੰਗ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਰਨਾ-ਫਿਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੁਫਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਉਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਦੇਖੋ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਫੁਰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਬਰੈਂਪੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਵਧੀਆ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ। ਸ਼ਬਦੀਆਂ ਉਗਾਉਣ ਵਰਗੀ ਕੋਰੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਤਾਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ; ਦੂਜੇ, ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸਾਇਣਕ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤਰੇ-ਤਾਜ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ੇ ਫੁੱਲ, ਬੂਟੇ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਝੇਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ (ਉਦਾਸੀ) ਘਟਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤਰਕਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰੋ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਿਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਹੀ ਹੋਵੋ, ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਲਈ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਹਲਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰੁਝੇਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਆਉਣ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਚੈਲਿੰਜ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਗਲ ਹੀ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਸਪੈਨਿਸ਼, ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਉਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੌਮ

ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਅਤੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ

ਜਾਂ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਗੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਲੋਕਲ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਹੁਣ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਕਰਕੇ ਸਭ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਸੰਗੀਤ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਹੁਣ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਇਕੱਲਤਾ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਘਰੇ ਆ ਕੇ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਰੋਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਫੁਰਤੀਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਲਾ, ਨਵਾਂ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖੋ। ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣਾ ਵੀ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਡਲ ਬਣਾਓ, ਪਜ਼ਲ ਬਣਾਓ,

ਕਿਵੇਂ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਧਰ-ਕ੍ਰਿਧਰ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ, ਹਰਕਤਾਂ, ਜੀਣ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ, ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਮੋਹਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਦਿਮਾਗੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸੰਤੁਲਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵੀ। ਰਲ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਹੌਲ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-

ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਨ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਨਿੱਤ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਰੁੱਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲੀ-ਜੁੱਲੀ-ਗੁੱਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵਿਹਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਮ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਕਰਨਾ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਹਸਪਤਾਲ, ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ-ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕੰਮ ਪਸੰਦ ਆਵੇ, ਪਰ ਲੰਗੇ ਰਹੋ ਖੋਜ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਵਕਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਦੀ! ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜੋ। ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ।

ਦਰੱਖਤ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੇਮੁੱਲਾ ਤੌਹਫਾ ਹੈ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਦਿ-ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦਰੱਖਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਵੰਨਗੀ ਵੀ ਕਿਤਨੀ ਹੈ। ਕਿਸਮਾਂ ਪਛਾਣੋ। ਕਿੰਨੇ ਗੀਤ ਬਣੇ ਹਨ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ, ਇਕੱਲੇ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਵੀ ਦਰੱਖਤ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ। ਤਾਂ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਕਾਹਨੂੰ ਵੇ ਪਿੱਪਲਾ ਖੜ ਖੜ ਲਾਈ ਐ', 'ਇਕ

ਬੂਟਾ ਅੰਬੀ ਦਾ', ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ 'ਕੁਝ ਰੁੱਖ ਮੈਨੂੰ' ਵਧੀਆ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਪਿੱਪਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀਘਾਂ ਹਰ ਪੰਜਾਬਣ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁੜਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ, ਟੋਭਾ ਟੋਕ ਸਿੰਘ, ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਦੀਆਂ ਖੂਹ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ-ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਖੜਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਲਦਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਓ। ਅੰਦਰ ਬੈਠਣ ਨਾਲੋਂ ਬਾਹਰ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਬਹਿ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹਿਲੂਣੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਲਮਸਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਰੱਖਤਾਂ ਬੱਲੇ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਦਰੱਖਤਾਂ 'ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੋ। ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ, ਟੀ. ਵੀ. ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੀਆ ਹਨ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਦਿਲ ਟੁੰਬਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਸੱਵਰਾਂ (ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ) ਨੇ ਸਥਿਰ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਕਾਹਲੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਟਿਕਾਏ ਦੇ ਹਨ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਨਵਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈ ਗੁਲਾਬ ਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਆਰਗੈਨਿਕ ਚਾਹ ਪਿਲਾਈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆਏ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸੰਦੇਸ਼ ਲਿਖ ਕੇ ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੀ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵਰਾਜ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ 3 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਪ੍ਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਆਊਟਰੀਚ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਤਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 847-305-9119, ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ ਨਾਲ ਫੋਨ: 224-358-7769 ਜਾਂ tsbasati@gmail.com 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਬਣਾਓ। ਬੁਣਨਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੁਨਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਖਿੜਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਲਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਇਰਲੈਂਡ, ਪੋਲੈਂਡ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਰਦ ਵੀ ਬੁਣਦੇ ਹਨ। ਦਰੀਆਂ, ਖੇਸ ਸਵਾਟਰ, ਟੋਪੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਚੀਜ਼ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮੰਜੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਜਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣੋ। ਇਸ ਲਈ ਕਲੱਬ ਬਣੋ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਮਾਪਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਨਵਰ ਵਧਦੇ-ਘਟਦੇ

ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਸੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸਾਂਝ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਪੱਥੇ ਚੁਕੰਨੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਮਾਗ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਲੱਭਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਣੇ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ

ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸਿੰਘ ਬਾਰਡਰ ਨੇੜੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਕੱਚ-ਸੱਚ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਪੈਸਾ ਹੜੱਪ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵੱਸਦੇ ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੋਟਲ ਦੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੀ ਆਮਦਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹੋਟਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਨਵੰਬਰ 2020 ਵਿਚ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਹੋਟਲ ਕਰੋਨਾ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ ਆਟਾ ਅਤੇ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ ਦੁੱਧ ਰੋਜ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਦੇ ਆਟਾ ਵੰਡਣ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਰਾਣਾ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਣਕ

ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ। ਸਪਰੇਟਾ ਦੁੱਧ ਦੇ ਬੋਤਲ ਜਿਹੇ ਪੈਕੇਟ ਵੰਡ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦਾ ਦੁੱਧ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਸੀ, ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਵੇਚ ਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ 70 ਕਰੋੜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਸ. ਬੈਂਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਰਾਣਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਸਿਪਾਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਣਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਹੈ, ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਉਹ ਸੈਨਾਪਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਨੀ, ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ? ਆਟੇ ਦੇ ਬੈਗ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਲਾ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਨਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਬੁੱਲੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ, ਜਦੋਂਕਿ ਕਣਕ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਸ. ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਜਨਤਕ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਲੈ ਗਈ ਹੈ। ਸ. ਬੈਂਸ ਨੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਣਾ ਵੇਚੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੈਸਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੈਸਾ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

Indian Restaurant

Indianapolis, IN

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਇੰਡੀਆਨਾ)
ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ
ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ
ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ

Call, Manjit Nagra
Ph: 317-750-1900

ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤਿਆਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਲੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ

ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ

ਇੰਚਾਰਜ ਹਰੀਸ਼ ਰਾਵਤ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਚਿਹਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਵੀ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ

ਹੈ ਪਰ ਸੂਤਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਗਾਂਧੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੇਰਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੇਰਲ 'ਚ ਤਿੰਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਮਾਲਵਾ, ਮਾਝਾ ਅਤੇ ਦੋਆਬਾ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਆਗੂ ਨੂੰ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ 'ਚ ਫੇਰਬਦਲ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਤਰ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਜ਼ਾਰਤੀ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਛੁਕ ਵਿਧਾਇਕ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਜੋਤ-ਤੋਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿਆਸੀ ਹਲਕੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਗੀ ਸੂਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਗੂ ਨਾਲ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਚਰਚੇ ਚੱਲੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰੁੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦੂਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ 'ਤੇ

ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਗੀ ਸੂਰ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਖਤਰੇ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਰੱਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹਾਈਕਮਾਨ ਹੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਿਆਸ ਹੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਫੇਰਬਦਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰ ਸਕੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ, ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕ ਵੀ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਜਪਾ 'ਚੋਂ ਛੁੱਟੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ 6 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੱਢਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਾਲ 2012 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਹਲਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਤੀਅਲ ਰਵੱਈਆ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ

ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ 6 ਸਾਲ ਲਈ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਜਪਾ ਅੰਦਰ ਬਗ਼ਾਵਤੀ ਸੂਰਾਂ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ

ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਗਵਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਸੂਤੀ ਬਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਕਟ ਹੱਲ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਬਲੇਗੌਰ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੂਬਾਈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਸੀਸਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਘਿਰਾਓ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਰੋਹ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਬੋਹਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਅਰੁਣ ਨਾਰੰਗ ਦੇ ਮਲੋਟ 'ਚ ਕੱਪੜੇ ਤੱਕ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਆਗੂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਝੋਨਾ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ: ਜੋਸ਼ੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਵੈ-ਮੰਥਨ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਲੈਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਹੈ।

ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਾਲਾਤ ਸਮਝਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਆਗੂ ਕੇ.ਡੀ. ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ ਵੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਸੂਰ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਰੱਦਬਦਲ ਆਸਰੇ ਸਾਖ ਬਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੱਦਬਦਲ ਦੌਰਾਨ 12 ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ 43 ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਲਫ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਲਫ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 36 ਨਵੇਂ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 7 ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਰੱਦਬਦਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਦੋਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ, ਜਿਥੇ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁਣ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਮੇਤ 15 ਹੈ।

ਇਸ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ 12 ਦਲਿਤ, 8 ਕਬਾਇਲੀ ਅਤੇ 27 ਪੱਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੀ ਦਿੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਯਾਦਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਾਖ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫੇਰਬਦਲ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਵੇਦਕਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਸਮਝ ਵਾਲਾ

ਅਤੇ ਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਵੇਦਕਰ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੁਲਾਰਾ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਗੈਰ-ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ।

ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਜਿਆਦਾ ਨਿਰਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਜਪਾ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਪੋਖਰਿਆਲ ਨਿਸ਼ਾਂਕ ਅਤੇ ਕਿਰਤ

ਮੰਤਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਗੰਗਵਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ, ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੌਰਾਨ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਦੂਸਰੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 3 ਸਾਲ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਡੀਜ਼ਲ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੇ ਭਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਅਕਸਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਘੇਰਿਆ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਕਰੋਨਾ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 40 ਲੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 40 ਲੱਖ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਘਾਤਕ ਡੋਲਟਾ ਰੂਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੀਕਾਕਰਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜੌਹਨਸ ਹਾਪਕਿੰਨਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸੂਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਡੇਢ ਸਾਲ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਇਹ

ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਲੁਕਾ ਰਹੀ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ: ਅਖਿਲੇਸ਼

ਲਖਨਊ: ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਕਰੋਨਾ ਕਰਕੇ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਲੁਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਅਸਲ ਅੰਕੜੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਕੋਵਿਡ-19 ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੌਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਥਿਤ ਅੰਕੜੇ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਾਗਕਾਂਗ ਦੀ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਜਾਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਸਿਟੀ ਦੀ ਲਗਭਗ 50 ਫੀਸਦੀ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਜਿੰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਅਸਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਜਾਂ ਕੁਝ ਨੂੰ

ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਭਾਰਤੀ

ਨਿਊ ਮੈਕਸਿਕੋ: ਭਾਰਤੀ ਕੂੜੀ ਸਿਰਿਸ਼ਾ ਬਾਂਦਲਾ ਨੇ ਵਰਜਿਨ ਗੈਲੈਕਟਿਕ ਦੀ ਯੂਨਿਟੀ-22 ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਾੜ ਵੱਲ ਸਫਲ ਉਡਾਣ ਭਰੀ। ਉਹ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੌਥੀ ਭਾਰਤੀ ਹੈ। ਸਿਰਿਸ਼ਾ ਚੌਥੀ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ ਕੂੜੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕ੍ਰਾਏਡਰਨ ਲੀਡਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਕਲਪਨਾ ਚਾਵਲਾ ਤੇ ਸੁਨੀਤਾ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਿਰਿਸ਼ਾ ਰਿਚਰਡ ਬ੍ਰੈਨਸਨ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਉਹ ਵਰਜਿਨ ਗੈਲੈਕਟਿਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਐਂਡ ਰਿਸਰਚ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇੰਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 17 ਜੁਲਾਈ 2021

ਸਿਆਸੀ ਧੁਰੇ ਹਿੱਲੇ

ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਐਕਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਪਿਛੋਂ ਪਿੜ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿਲਜੁਲ ਵਧੀ ਹੈ। ਉਧਰ, ਕੁਝ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੀਹੋਂ ਲੰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕਾ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਜਿਸ ਮੁਕਾਮ ਉੱਤੇ ਅੱਜ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਸਾਫ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਂਝ ਵੀ, ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਬਹੁਤ ਸੋਝੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਅਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਿਮਟਦਾ-ਸਿਮਟਦਾ ਆਖਰਕਾਰ ਚੋਣਾਂ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਚੋਣ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲੇ ਕਦੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨੱਕ ਦੀ ਸੇਧ ਵਿਚ ਤੁਰਦੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਗੋੜ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦਮਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੇਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਣਾ ਤਕਰੀਬਨ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਹੱਥੋਪਾਈ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਲੀ ਚੇਤਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਇਹ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਲੋਕ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ-ਘੇਰ ਕੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਹੋਂ ਉਖੜੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਰੋਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਥੋਥੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ 'ਤੇ ਹੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ-ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਸੰਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਰਗੀ ਪਾਰਟੀ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਪੈ ਗਈ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਣਾ ਸਿਆਸੀ ਗਠਜੋੜ ਤੋੜਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਲੀਡਰ ਨਹਿਰੂ-ਮਾਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਵਧੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਈ ਸਰਕਾਰਦਾ ਆਗੂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਉਧਾਰਪਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਰੋਹ ਵਧਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਣਾ ਪਿਆ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪੁਰਾ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਕਿਸਾਨ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਇਸ ਉਭਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੌੜ ਉੱਤੇ ਕਿਸਾਨ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਰੋਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਵਾਬ ਲਵੇ। ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਭਰੇਗੀ, ਉਹ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦਬੀੜਾਂ ਦਾ ਅਸਰ?

ਕੀਤੇ ਸੀ ਐਲਾਨ ਵੱਡੇ ਗੁਟਕੇ ਦੀ ਸੰਹੁ ਖਾ ਕੇ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਤਾਂ 'ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ' ਚੱਕਣੇ। ਫੇਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਸੰਗਧ ਚੁੱਕ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਦੇਸ਼ੀ ਜੋ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣੇ। ਸਿਟਾਂ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ, ਨਾ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕੋਈ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਰੱਖੇ ਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਜਮਾਂ ਸੱਖਣੇ। ਅੱਕੇ ਲੋਕੀ ਆਖਦੇ ਨੇ ਮਹਿੰਗੇ ਬੜੇ ਪੈਣਗੇ ਜੀ, ਨੀਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ 'ਗੁੱਝੇ' ਰੱਖਣੇ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ ਵਾਂਗ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦਬੀੜਾਂ ਲਾ ਕੇ, ਚਾਹੁੰਦੇ ਆ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਈ ਰੱਖਣੇ। ਸੋਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ 'ਠਾਰਾਂ ਨੁਕਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹੁਣ, ਜਾਣਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ 'ਫੱਟੇ' ਚੱਕਣੇ!

ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ

ਕੁਝ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਬੜੇ ਤਕੜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਤਕੜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਬਣੀ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕੀ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) ਦਰਮਿਆਨ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਐਲਾਨ। ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਟੁੱਟ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣਾ। ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਅਦਿੱਤਿਆਨਾਥ ਦੁਆਰਾ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ। ਚੌਥੀ ਘਟਨਾ ਸੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਦਲਿਤ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਨੂੰ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਪਤੀ ਨਾਥ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜੋ ਦਲਿਤ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੋਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮਾੜੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਨਾਤਾ ਟੁੱਟ ਹੀ ਚੁੱਕਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਗਾਰੰਟੀਜ਼ ਦਾ ਵੋਟ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰੀਬ 35 ਫੀਸਦੀ ਦਲਿਤ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ; ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਲਿਤ ਆਬਾਦੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਬਸਪਾ ਕੋਲ ਉਹ ਨੈੱਟਵਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਦਿਵਾ ਸਕੇ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਸਪਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖ਼ਸਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਸਪਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬਸਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਨੇਤਾ ਕਦੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਸਾਖ਼ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਪਚਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਮਾਂ 'ਕਰੋ ਜਾਂ ਮਰੋ' ਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖੀਰ 2007 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਕਾਮੀ ਲੱਗੇਗੀ।

ਬਸਪਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਕੀ ਸਿਰਫ ਬਸਪਾ ਦਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬਾਕੀ ਦਲਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਦਲਿਤ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰੀਕ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। 2007 ਵਿਚ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਦਮ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸੇ ਬਸਪਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦਲਿਤ ਨੇਤਾ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਧੜੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਦਲਿਤ ਪੈਂਥਰ ਦੀਆਂ ਬਰੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਅਧਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ। ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕੌਮੀ ਦਲਿਤ ਗੋਲਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਆਖਰੀ ਵਾਰ 1993 ਵਿਚ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਚਮਕਣ ਲਈ ਵਕਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਕਤ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਬੀਸਿਸ ਸਿਰਫ ਬੋਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਚਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ।

ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਪਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾ ਸਕੇ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦਲਿਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਕੁਝ ਬਚਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ 17 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ 'ਉਰਵਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼' ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। 2007 ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦਾ ਗਰਾਫ ਹਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 30 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਘਟ ਕੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਬਸਪਾ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਅਧਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਜਾਟਵ ਵੋਟ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 20 ਤੋਂ 25 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮਾਇਆਵਤੀ ਕੋਲ ਜਾਣਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਤਿ ਪਛੜੇ, ਅਤਿ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉੱਚੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਜਿੱਤਣ ਦੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਲਿਤ ਵੋਟ ਹਵਾ ਵਿਚ ਤੈਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੌਣ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕੇਗਾ? ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਕੋਲ ਜਾਣਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਛੋਟੀਆਂ ਦਲਿਤ ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਚੋਣ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ? ਕੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਮਤਲਬ ਨਿਕਲੇਗਾ? ਜਾਂ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਜਭਰ ਅਤਿ ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਤਿ ਪਛੜਿਆਂ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰ ਸਕਣਗੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਗਲੇ 3-4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਬਰਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਚਿਹਰੇ ਖੋਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਨਗਰ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਪਾਰਸ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਦਲਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੁਹਤਾਜ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਚਮਕਣ ਲਈ ਵਕਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਕਤ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਬੀਸਿਸ ਸਿਰਫ ਬੋਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਚਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ...

ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੰਜੂਸ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ।

ਜੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਵੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 60 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਬੀ.ਜੇ.ਪੀ.) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸੀਨ ਹੈ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਕੜੇ ਕਿਵੇਂ ਲੁਕੇਏ ਜਾਣ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ 60 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ

ਪਿਯੂਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 9.10 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।

ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ., ਆਈ.ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ., ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ., ਐਨ.ਆਈ.ਟੀ. ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 37 ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਾਮੀਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ (ਕੇ.ਵੀ.), ਜਵਾਹਰ ਨਵੋਦਿਆ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ 8.53 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਰੁਰਲ ਹੈਲਥ ਸਟੈਟਿਸਟਿਕਸ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 1.68 ਲੱਖ ਅਤੇ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਵਿਚ 1.76 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ 2 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ, ਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ 1.07 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 92 ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 5.31 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ, ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਏ.ਆਈ.ਐਸ.ਜੀ.ਈ.ਐਫ.) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ 30 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਖਰਚ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਅਦਾਇਗੀ ਯੂਨਿਟ (ਪੀ.ਏ.ਈ. ਰਿਸਰਚ ਯੂਨਿਟ) ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਭੱਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ, ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਕੜੇ, ਪੇਂਡੂ ਸਿਹਤ ਅੰਕੜੇ (ਆਰ.ਐਚ.ਐਸ.) 2019-20 ਤੋਂ, ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 3980, ਉਚ ਵਿਦਿਆ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 1172, ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2903, ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵਿਭਾਗ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 29, ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਿਯੂਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ 60 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਅਹਿਮ ਲੇਖ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪੁਲਿਸ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 1166, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ.) ਅਤੇ ਜਵਾਹਰ ਨਵੋਦਿਆ ਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2579 ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕੰਮ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਸਾਮੀਆਂ

ਖਾਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੇ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਚਿੰਤਤ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲ-ਦਰ-ਸਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਸਿਰਫ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਲ 2014-15 ਵਿਚ 4.21 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ 11.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਸਾਲ 2018-19 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 9.10 ਲੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਕੁਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ 22.76 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ, ਭਾਵ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 2014-15 ਤੋਂ 2018-19 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁੱਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਬੈਂਕ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਏ.ਆਈ.ਬੀ.ਈ.ਏ.) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੀ.ਐਚ. ਵੈਂਕਟਾਚਲਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਲਾਸ-4, ਕਲਾਸ-3 ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਡਰ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਭਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਊਟਸੋਰਸ ਕੀਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਨਿਯਮਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਿਹਤਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਬੋਝ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਤਣਾਅ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸਿਰਫ ਬੈਂਕਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਆਰ.ਐਨ.

ਪਰਾਸ਼ਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ., ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ., ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ., ਇਸਰੋ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 24 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 30 ਤੋਂ 35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵੀ 40 ਤੋਂ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਤਹੁ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 51 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ 76 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਰਕਮ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਨਿਯਮਤ ਆਮਦਨੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਰਕਾਰ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਾਸਨ', ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਘੱਟ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਘੱਟ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਆਊਟਸੋਰਸ 'ਚ ਬੰਧੂਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੋਦੀ ਨੌਕਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਬਜਟ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 13 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 4 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਲੀ ਹਨ।

ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰਾਜ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਏ. ਆਈ. ਐਸ. ਜੀ. ਐਫ.) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਲਾਂਬਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ 30 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਕਾਰਨ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ,

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਸਥਾਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰਜਾਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ 'ਤੇ ਸਥਾਈ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਬਾਦੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 15 ਤੋਂ 20 ਲੱਖ ਨਵੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਥਾਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਹਿਮ ਕਿਉਂ?

ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿਹਤ, ਪੁਲਿਸ, ਬੈਂਕ ਲਗਾਤਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਖੇਤਰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਵਿਚ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਮ ਲੋਕ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ।

ਮੁੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਅੰਕੜੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਫੰਡ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ 'ਚੋਂ ਲੱਖਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਗਾਇਬ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਾਮਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ. ਅਤੇ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. 'ਚ ਵੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਮੋਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਪੱਧਰ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਏ.ਐਸ.ਆਰ.' (ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਹਾਲਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ) ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇਹ ਘਾਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਹੈਲਥ ਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਦਿਹਾਤੀ ਸਿਹਤ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਹਰ, ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸ਼ਨਰ, ਨਰਸਾਂ, ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੈਰਾਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖ ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ 1.68 ਲੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਂਗਣਵਾੜੀ ਵਰਕਰਾਂ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀਆਂ 1.76 ਲੱਖ

ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਜੋ ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਐਨ.ਐਫ.ਐਚ.ਐਸ.-5 ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਧਰੇ (ਉਮਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਘੱਟ ਕੱਦ), ਕਮਜ਼ੋਰ (ਕੱਦ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਘੱਟ ਭਾਰ) ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਿਤ (ਉਮਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਘੱਟ ਭਾਰ) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਾਰਨ 4.28 ਕਰੋੜ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਲਟਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਵਿਕਾਸ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀਪਾ ਸਿਨਹਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਭਰਨਾ ਵਧੀਆ ਕਦਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੰਡੀ 'ਚ ਮੰਗ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਜੋ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਹਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਪੈਸਾ ਹੱਥ 'ਚ ਹੋਣ 'ਤੇ ਖਰਚ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵਸਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਜਾਂ ਦਰਾਮਦ ਵਸਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਸਥਾਨਕ ਵਸਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਧੇਰੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਧਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਫਿਲਹਾਲ ਸਰਕਾਰ ਕਰੋਨਾ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਏਗਾ। ਉੱਜ, ਜੋ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਬਿਨਾ ਦੇਰੀ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨਾ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਰਾਹਤ ਪੈਕੇਜ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਵਧੇ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਲਟੀਪਲਾਇਅਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਪੋਸ਼ਣ ਆਦਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਗ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਉਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ 1990-91 ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਆਈ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਘਟਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਹੋਣਾ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਗੜਬੜ ਜਾਂ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀਗਤ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਝਦੀ ਹੋਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜੰਗੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਦੀ ਸਗੋਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੀਆਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ।

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੱਟ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ/ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਮੁਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜ-ਕਰਤੇ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ !

ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅਰ ਆਮ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਦਾ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਇਹ ਸਭ ਵੱਖਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਉਮਰ-ਇ-ਦਰਾਜ਼ ਮਾਂਗ ਕੇ ਲਾਏ ਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨ, ਦੋ ਆਰਜੂ ਮੇਂ ਕਟ ਗਏ, ਦੋ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਮੇਂ।' ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਗੱਲ ਇਥੇ ਪੁੱਜ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਅਰ ਉਸ ਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

ਲਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਿਲ ਮੇਰਾ,
ਉਜੜੇ ਦਿਆਰ ਮੇਂ।
ਕਿਸ ਕੀ ਬਨੀ ਹੈ
ਆਲਮ-ਇ-ਨਾ-ਪਾਏਦਾਰ ਮੇਂ।
ਕਿਤਨਾ ਹੈ ਬਦ-ਨਸੀਬ 'ਜ਼ਫਰ'
ਦਫਨ ਕੇ ਲੀਏ,
ਦੋ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਂ ਭੀ ਨਾ ਮਿਲੀ
ਕੂ-ਇ-ਯਾਰ ਮੇਂ।

ਸੀਮਾਬ ਅਕਬਰਾਬਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ 'ਉਮਰ-ਇ-ਦਰਾਜ਼ ਮਾਂਗ ਕੇ ਲਾਏ ਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨ, ਦੋ ਆਰਜੂ ਮੇਂ ਕਟ ਗਏ, ਦੋ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਮੇਂ' ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ ਏਨਾ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਏਨਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਲਈ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿੰਨੀ ਠੀਕ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੋਕੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਰਤ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਲਈ ਗੇਅਰ ਵਿਚ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੇੜ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੁਗਤਿਆ ਹੈ। ਨਵਾਂ

ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਸਾਂ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਬਾਕੀ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਪੰਜ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਸ ਵਕਤ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵੀ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਮਨੀਪੁਰ ਵੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਟੂਰਿਸਟ ਟਿਕਾਣੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਗੋਆ ਵਿਚ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮਨੀਪੁਰ ਅਤੇ ਗੋਆ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਿੱਦਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਜਿੰਨਾ ਪਤਾ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰਾਜ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਰਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹੋਣ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਸਾਰੀ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਛੱਡ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜ-ਸੁਖ ਮਾਣਨ ਵਿਚ ਏਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਲਤਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਚੋਲਾ ਸਾਧ ਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੰਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਭਿੜਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੀ ਭਾਜਪਾ ਟੀਮ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮਾਂ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਗੂ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੰਨਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਏਨਾ ਕੁ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਵਿਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ। ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਵਾ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ

ਵੀ ਲੁਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਲਤ ਏਦਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਲਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹੋ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੀ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਅਣਹੋਈ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪੱਖ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਕੰਮ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਖੁਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਲੱਭਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਇਹ ਲੋਕ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖੁਦ ਕਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੀਡੀਏ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਪਰੋਸਦੇ ਪਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਨੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੋਤਾ ਗਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਆਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਵਹਿਣ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਭਾਵੁਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਰਗਤੀ ਦਾ ਬੇਅਦਬੀ ਕਾਂਡ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾ ਸਕਣ ਵਰਗਾ

ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲੱਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਮੁੱਦੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਓਦਾਂ ਹੀ ਠੱਪੇ ਪਏ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਬੋਤਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਕਲੋਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਦਾ ਆਵਾ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਭੱਠਲ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਖਹਿਬਾਜ਼ੀ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ। ਉਹੀ ਕੁਝ ਇਸ ਵਾਰ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਕਤ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਇਹ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਟਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅੱਧੇ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇੱਕ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰ ਹੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਦੀ ਦੂਸਰੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਤਾ ਜਿਹਾ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਗਿਣਨਗੇ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪੱਲੇ ਕਿੰਨਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਪਰਚਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਿਲੀ ਮਿਆਦ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸਮਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਧ ਸਮਾਂ ਆਪਸੀ ਭੇੜ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਲਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸ਼ੇਅਰ ਹੀ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਵੇਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਦਾ ਕਹਿ ਲਓ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅਕਬਰਾਬਾਦੀ ਦਾ; ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਟ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਉਮਰ-ਇ-ਦਰਾਜ਼ ਮਾਂਗ ਕੇ
ਲਾਏ ਥੇ ਚਾਰ ਦਿਨ,
ਦੋ ਆਰਜੂ ਮੇਂ ਕਟ ਗਏ,
ਦੋ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਮੇਂ।

ਜਦੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਚ ਬੱਸ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਤੋੜ-ਭੰਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ:

ਰਾਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ,
ਮਸਾਂ ਪੰਜ ਹੀ ਸਾਲ,
ਦੋ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ,
ਦੋ ਖਾ ਗਈ ਲੜਾਈ।
ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹੋ ਨਾ,
ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਦੀ ਯਾਦ,
ਘੜੀ ਵੀ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਦੀ,
ਬਸ ਆਈ ਆ ਕਿ ਆਈ।

ਸਾਰੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਲਕ ਦਾ ਕੁਝ ਬਣੇ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਜੈਸਾ ਵੀ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਹਾਂ। ਇਹ

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਸਨ
ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ: 0175-5191856

ਪਿਛਲੇ ਸਵਾ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਅੱਜ ਤਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਚੁਣ ਸਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਧੜੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਚੁਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਆਦਮੀ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਕਪੁਰਖਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਵਾ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ

ਹੈ, ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ-ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਪੁਰਖਾ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੀ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕਪੁਰਖਾ ਰਾਜ ਜੇ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਅਖਵਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ਕ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਚੁਣੇ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਵੀ ਖਾਧੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਆਦਮੀ ਅਸਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਤਾਂ

ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਾਬਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਦਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵਿਧਾਇਕ ਤਾਂ ਬੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜੇ ਬੋਲ ਵੀ ਪੈਣ ਤਾਂ ਸਦਨ ਵਿਚ ਅਨਸੁਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਕਪੁਰਖਾ ਜਿਹਾ ਰਾਜ ਬਣ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਾਡੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਬਸ ਸਾਹ ਘੁੱਟੀ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਸੜਦੇ ਭੁੱਜਦੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਖੀਏ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਵਿਧਾਇਕ ਗਲਤੀ ਉਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਝੂਠਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਿਰਤ ਪੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਹ ਆਖੇ ਕਿ ਇਹ ਪਿਰਤ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸਾ ਸੋਚਣਾ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਗਲਤ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕਪੁਰਖਾ ਰਾਜ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਇਕਪੁਰਖਾ ਰਾਜ ਬਸ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਹੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਤਕ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਾਡੇ ਇਹ

ਵਿਧਾਇਕ ਕਦੀ ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਕਪੁਰਖ ਹੀ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲ ਆਦਿ ਸਦਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਬਹੁਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸਾਡੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਕਪੁਰਖਾ ਰਾਜ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬੋਤਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਖੜ੍ਹਾ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਕ ਦਿਮਾਗ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਚੱਲੇ ਅਤੇ

ਹਰ ਕੋਈ ਰਾਏ ਵੀ ਦੇ ਸਕੇ ਕਿ ਇਉਂ ਨਹੀਂ, ਇਉਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ! ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਵਸੋਂ ਇੰਨੀ ਗਰੀਬ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੱਜ ਮੁਫਤ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਪ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੀ ਸੋਚਣ ਕਿ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਉਹ ਜਨਤਾ ਪਾਸੋਂ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਉਂ ਬੈਠਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਜਨਤਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੇਸ: ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਰਸਾ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧੀਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੂੰ ਤਗੜਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪਟਿਆਲਾ ਹਾਊਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਡਾ. ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ 26 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ

ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ (ਈ.ਓ. ਡਬਲਿਓ) ਦੇ ਵਧੀਕ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਰ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਚ ਕਥਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰਸਾ 'ਤੇ 2 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਮਾਮਲਾ ਸਵਾ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਟੈਂਟ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਅਲੀ ਬਿੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਟਕੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੰਤ ਸਮਾਜ' ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਾਂ ਗੁਟਕੇ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜਗੜਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਅਕਾਲ

ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਟਕੇ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਗੁਟਕਾ

ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜਰ ਮੰਨ ਕੇ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਸੱਦ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਟਕਾ ਫੜ ਕੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

4 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਪਰੇਡ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਬਣੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਹਰਜੀਤ ਢੇਸੀ): ਅਰਲਿੰਗਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਦੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਰੇਡ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 2 ਮੀਲ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ

ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।

ਪਰੇਡ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਰਸਮੀਕ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੱਢੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 'ਫੋਰਬਜ਼ ਜੁਲਾਈ ਪਰੇਡ' ਦਾ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਡੈਲਸ, ਫੋਰਟ ਵਰਥ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਮਲੀਅਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ।

ਪਰੇਡ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬੈਨਰ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਵੀ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ,

ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਪਰੇਡ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਪਰੇਡ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ

ਬੇਨੂਰ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ

ਅਮੋਲਕ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਦੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਅੱਜ ਨਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਰਮਦੇਵ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਮੋਲਕ। ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਘਰ ਦਾ ਹਰ ਕੋਨਾ ਉਦਾਸ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰੋਣਕ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੀ,

ਪਰ...ਪਰ... 'ਤੁਮ ਸੇ ਤੋ ਕਮ ਗਿਲਾ ਹੈ, ਜਿਆਦਾ ਨਸੀਬ ਸੇ।' ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਸ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ ਹੀ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਣਡਿੱਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣ ਗਏ ਹੋ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵਿਸਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਉਹ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਿਮਾਗ਼ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਹ ਉਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਬੂਟੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸਨੇਹੀਆਂ, ਹਮਦਰਦਾਂ, ਸੁਭਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤਕ

ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਝੋਕ ਦੇਵਾਂਗੀ।

ਹਾਂ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਜੇ ਕਦੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਹੋਵਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਦਿਲੀ ਦੁਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਅਗਲਾ ਸਫਰ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਵਾਂ ਹੋਵੇ।

ਹਰ ਵਕਤ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ ਵਿਚ,
-ਜਸਪ੍ਰੀਤ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਕ ਯਾਦ...

ਅਮੋਲਕ... ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਜਿਹਦੇ ਹੱਡੀਂ ਰਚ ਗਈ ਸੀ

2001 ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਅਜੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿਊਜ਼ ਰੂਮ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਜਾ ਆਣ ਚਿਪਕਿਆ। ਆਏ ਸਾਲ ਵਧਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਰੁਟੀਨ ਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਪੁਰਜੇ ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਜਿਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਉੱਤਰ ਗਈਆਂ: ਲੋਕੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚੋਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦਾ ਝੁਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਝ ਦੱਸਾਂ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਮੇਰੇ ਹੱਡਾਂ 'ਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 1996ਵਿਆਂ ਦੇ ਅੱਧ ਜਿਹੇ ਵਿਚ

ਜਸਵੀਰ ਸਮਰ

ਫੋਨ: +91-98722-69310

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਵੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਾਲ ਜੂਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 2000 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪਰਚਾ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਕੱਢ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿੰਤ-ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤੰਗ ਤੇ ਬੇਵੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਾਰੀ ਖੇਡਣੀ ਹੈ। ... ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਪੁਰਜਾ ਚਿਪਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਮਿੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੇਰਾ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਯਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਸੀ: ਕੰਮ ਔਰ ਸੰਜੀਦਗੀ। ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਿਊਜ਼ ਰੂਮ ਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ (ਅਮੋਲਕ-ਨਰਿੰਦਰ) ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੀ (ਨਰਿੰਦਰ-ਜਸਵੀਰ) ਬਣ ਵੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਮੁਲਾਕਾਤ। ਅਮੋਲਕ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਬੋਹੀਏ ਵਿਚੋਂ ਉੱਛਲ ਕੇ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ; ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਨੌਕਰੀ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ 2006 ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਮੋਲਕ ਨੂੰ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਓਪਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਦੇ ਹੁਣ ਮੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉੱਜ, ਅਮੋਲਕ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਸਾਰ ਮੈਂ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਉਹਨੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਮਗਰੋਂ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਕੱਪ ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਉਹਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਹੋਰਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਉਹੀ ਹੱਥ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਜ-ਧਜ ਨਾਲ ਉਦੈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ!

ਉਦੋਂ ਤੱਕ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਢਲੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਵਕਤ ਨਿੱਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮੋਲਕ ਨੇ

14 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਜੂਝਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਤ ਸਦਕਾ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਵਕਤ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਫਰ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਬਾਰੇ ਜੁਗਤਾਂ

ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ 'ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ' ਸਨ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਪਲੜਾ ਭਾਰੀ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਜਲੌਲ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਫਿਰ

(ਖੱਬਿਓ) ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਤੇ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਜੰਮੂ ਅਤੇ (ਪਿਛੇ ਖੜ੍ਹੇ) ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਲੜਾਉਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀ ਮਾਸਕੂਲਰ ਡਿਸਟਰੋਫੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਲਾਇਆ ਬੂਟਾ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਖੂਬ ਮੌਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇ। ਉਹਦੇ ਇਸ ਸਫਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਲ (ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਲ) ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰੇ ਆਣ ਰਲੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇਸ ਸਫਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪਰਚੇ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੀ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਡੀਸ਼ਨ ਵੀ ਤਿੰਨ- ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਮਿਡ ਵੈਸਟ), ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਕਣਦਾਰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੂਝ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਜ੍ਹਾ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਦੀ ਛਾਣਨੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਸੁਖਤ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦਿਆਂ ਅਮੋਲਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਰਿੰਦਰ ਭੁੱਲਰ 'ਤੇ ਆਣ ਕੇ ਰੁਕੀ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਅਮਰੀਕਾ ਆਵੇ। ਇਸ ਸੋਚ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੀ ਦੋਸਤੀ ਵਾਲੀ ਤਵੱਕੋ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਨਰਿੰਦਰ ਅਜੇ ਅਮੋਲਕ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਬਾਬਤ

ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਆਪਣੇ ਕਸਬ ਵਿਚ ਅੱਵਲ, ਦੋ ਦੋਸਤ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਸਨ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਬਾਰੇ ਬਾਬੇ ਬਲ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਚਹੁੰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਘਰ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਪਿਤ ਵਿਚ ਮੌਲ ਰਹੀ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। 12 ਅਗਸਤ (2007) ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉੱਤਰਿਆ, ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਰਾਤ ਦੀ ਖਬਰ ਸੀ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਿਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੱਕ ਉਹ ਖਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਖਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸਰੀਰਕ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਅਮੋਲਕ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਸਕੂਲਰ ਡਿਸਟਰੋਫੀ ਨਾਲ ਉਹਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਸਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹਨ। ਇਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਲੰਮੀ ਹੂਕ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਜਿਸਮ-ਓ-ਜਾਨ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੀ ਲਹਿ ਗਈ ਸੀ।

ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਉਹ ਇਸ

ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬੋਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੇਵਸੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਲਾਂਭਾ ਵੀ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ: "ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਸੱਦੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ... ਹੈ?" ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲੇ ਨਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ! ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਉਲਾਂਭੇ ਅੰਦਰ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਬੋਲ ਨਿੱਕਲਿਆ। ਫੋਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੀਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਮੋਲਕ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਹੱਥ-ਵਟਾਵਾ ਬੜਾ ਨਿਰਮੋਹਿਆ ਨਿੱਕਲਿਆ ਸੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਉਲਟਾ ਨਰਿੰਦਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਜੇ-ਤੀਜੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਖਬਰਸਾਰ ਪੁੱਛਦਾ; ਬੱਸ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਗਮ ਵੰਡਾਉਣ ਉੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ!

ਫਿਰ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਅਮੋਲਕ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਕਸਬ ਜਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ: ਐਂ ਕਰ, ਫਲਾਣੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਲੇਖ ਆਇਓ, ਲੰਮਾ। ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹਦੇ ਘਰੋਂ ਛਾਟਵੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੈਨ ਕਰਕੇ ਭੇਜ। ... ਮੁਹਾਲੀ ਵਾਲੀ ਲੇਖਕਾ ਤੋਂ ਆਹ ਲੈ ਆ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਈ ਆ ... ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਅਹੁ ਲਿਆ ਕੇ ਭੇਜ ...। ਇਕ ਦਿਨ ਫੋਨ ਵਾਹਵਾ ਲੰਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਲ 2011 ਦਾ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਅਜੇ ਉੱਠਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਝੰਬਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਨੀਂਦ ਅਜੇ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ: 'ਓ ਬਈ ਫੋਜਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ'। ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਰਵਨਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕੱਟਤਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਗ-ਰੱਖਿਅਕ ਨੇ ਉਹਦੇ ਜਿਸਮ ਅੰਦਰ 27 ਗੋਲੀਆਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਗ਼ਰੀਬਣੀ ਈਸਾਈ ਔਰਤ ਆਸੀਆ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਵਧੀਕੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਫਾਂਸੀ ਤੁੜਵਾਉਣ ਲਈ ਤਰੱਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਮੋਲਕ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਫੌਜ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ, ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਵੀ। ਅਖੀਰ 'ਚ ਕਹਿੰਦਾ: ਬੱਸ, 800 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇ'। ... ਹੁਣ ਨੀਂਦ ਉਡੰਤਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨੈੱਟ 'ਤੇ ਤਾਸੀਰ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਫਰੋਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਹਰ ਵਾਰ ਉਹਦਾ ਆਖਰੀ ਫਿਕਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਮੇਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਇਕਦਮ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਐਡੀਟਰ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ:

ਸਾਲ 2007 ਦਾ ਮਈ ਮਹੀਨਾ ਅਜੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਆਪਣੇ ਕੈਬਿਨ 'ਚ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠਦੇ

ਸਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ: "ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪੜ੍ਹਿਐ?"

ਸੁਖਦੇਵ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਇਨਕਲਾਬ-ਪਸੰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਮਰੱਥਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਗੱਲਾਂ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਘ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਫਿਰ ਡੈਸਕ ਤੋਂ ਫੋਨ ਵੀ ਆ ਗਿਆ: 'ਭਾਈ ਬੰਦਾ ਭੇਜੇ ਸਾਡਾ, ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰ ਵੀ ਕੱਢਣੀ ਐ ਅੱਜ'।

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਸਨ: ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਨਾ ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਰੇ, ਬੱਸ ਚਹੁੰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇ।

ਉਹ ਵਰ੍ਹਾ ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਸੀ (ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ)। ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਖਣਾ ਸੀ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਬੋਧਿਅਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇਣਾ, ਆਪਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਬਾਰੇ ਵੀ ਛਾਪਾਂਗੇ। ... ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ (15 ਮਈ) ਮੌਕੇ ਮੇਰਾ ਲੇਖ 'ਚਮੇਲੀ ਦਾ ਫੁੱਲ: ਸੁਖਦੇਵ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲੇਖ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

...ਤੇ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਅਮੋਲਕ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਛੋਹਾਂ, ਕੁਝ ਕੁ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਵਾਕਾਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਅਮੋਲਕ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਿਸ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ! ਇਹੀ ਪਹੁੰਚ ਉਹਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਈਂ ਵੱਸਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਉਂ ਉਹ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਛਾਟਵੀਂ, ਵੱਖਰੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਵੰਗਰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਪਰਚੇ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਕਿ ਪਰਚਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਦੋ ਰੱਤੀਆਂ ਉਤਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੀ ਉਹ ਕਮਾਈ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਅਮੋਲਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਸਤਾਵ ਫਲਾਵੇਅਰ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਮਦਾਮ ਬੋਵਾਰੀ' ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇਕ ਹਸਤੀ ਸੀ, ਅਮੋਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਅਤਿਅੰਤ ਅੱਕੜਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਡਟਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਤੇ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਘਰੇ ਆਣ ਵਤਦਾ। ਖੂਬ ਮਹਿਫਲ ਮਖਦੀ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਏ ਅਮੋਲਕ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ!

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 19 ਉਤੇ)

ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਟਾਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਟਾਰੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਲਚਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ 'ਚ ਸਮੋਈ ਹੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਛੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਅੱਧ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੇਟ ਘਰੋੜੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ-ਮਿੱਠੀ ਛਾਂ ਮਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ। ਸਤਾਈ ਸਾਲ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਲਏ। ਆਏ-ਗਏ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ ਦਿਆਂ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਮੈਨੂੰ

ਕਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ
ਫੋਨ: 604-589-5919

ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਣ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦੇ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਮਝ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਉਂ ਲੱਗਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਾਂ ਹੀ ਹੈ।

ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਖਾਸ ਥਾਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਆਏ-ਗਏ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਵਡੱਤਣ ਕਰਨੇ ਖੁੰਝਦੇ ਨਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਿਫਤ ਮੁਫਤ 'ਚ ਮਿਲਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਣਜਾਣ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ, 'ਬੀਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਇੱਕ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾ ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰੋ।' ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣਾ, 'ਪੁੱਤ ਇਹ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ।' ਮੈਂ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣਾ, 'ਬੀਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸੁਣੀ ਜਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।' ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਕੰਨੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਿਫਤ ਸੁਣਨੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਤੇ ਸਹੀ ਨਿਰਣੇ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੁਝ ਮਨ

ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇ, ਹੌਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾਂ।

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ; ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖਕ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਲੇਖ ਦੇ ਬੱਲੇ ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੇਖ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਹੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਕਿਵੇਂ ਲੱਗਿਆ?' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਸੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੂਹਰਿਓਂ ਝੱਟ ਪਟ ਬੋਲਿਆ, 'ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਛਿੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓਗੇ।' ਮੈਂ ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਲੇਖ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ।' ਕੀ ਕੀ ਚੰਗਾ ਸੀ ਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਲੇਖਕ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਹੀ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਅਕੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਓਪਰਾਪਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਫੋਨ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਲਗਦੈ ਤੁਸੀਂ ਜਰੂਰ ਕੁਝ ਲਿਖਦੇ ਹੋਵੋਗੇ।' ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਨਾਂਹ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਭੇਜਾਂਗਾ। ਉਸ ਲਿਖਤ ਭੇਜਣ ਲਈ ਈਮੇਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਫਲਾਣੇ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਤਣਾਓ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ 'ਹਿੰਦ ਖਿੱਤੇ 'ਚ ਜੰਗ ਦੇ ਬੱਦਲ', ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਛਪ ਗਿਆ। ਛਪਿਆ ਵੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਪੰਨੇ ਦੇ ਨਾਲ 'ਮੁੱਖ ਲੇਖ' ਵਾਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਦੋਸਤ ਆਮ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਪਰਚਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਬੜਾ ਮਕਬੂਲ ਹੈ: ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਈਮੇਲ ਲੱਭ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਲੇਖ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜਾਂ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉੱਥੇ ਇਹ ਲੇਖ ਛਪੇਗਾ।

ਲੇਖ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਉਸੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਮੇਰਾ ਲੇਖ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਲਿਖਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ/ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਤਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਕੁਝ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ

ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲੋਰ 'ਚ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲਿਖਤਾਂ ਛਪਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਈਮੇਲ ਕੀਤਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ, 'ਸਹੋਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਲੇਖ ਛਾਪ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੇ।' ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹ ਡਾਢੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਅਚੰਭਾ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਇੰਜ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਬਣਿਆ ਵੇਗ ਤੇ ਉਸ ਦੋਸਤ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਖਿੱਲਰ-ਪੁਲਰ ਗਿਆ ਲੱਗਿਆ।

ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸਵਰਗੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ

'ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਬੀ. ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ' ਸੀ। ਅੱਸੀਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਟਰਮ ਮੈਂ ਉਸ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਂ ਤੇ ਉਹ ਦੋਸਤ ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ/ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨੇੜਤਾ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਨਿਭ ਰਹੀ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਬਣੇ ਲਿਖਣ ਦੇ ਵੇਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੈਂ ਇੱਕ-ਲਖਤ ਹੀ ਦੇ ਲੇਖ ਝਰੀਟ ਮਾਰੇ ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਇਸ

ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਈਮੇਲ ਸੁਨੇਹਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਤਾਰਵੀਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਚੁਕਾ ਸੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮਾਹੌਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਚਿਹਾ ਸੀ; ਉਸ ਦੇ ਜਿੱਤ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਅਹਿਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੇ ਰਹੇਗਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ: ਜਦ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਮ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਕਰਨ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਖਾਤਰ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਦੋ ਵਾਰੀ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਆਈਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਮੌਤਵੀਂ ਈਮੇਲ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇਗਾ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਵੜਨਾ; ਹਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਜਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਟਰਮ 'ਚ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਧ ਲੇਖ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਜਰੂਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੂੰਗਾ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਾਅਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਖਿਆ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤਾਰਵੀਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' 'ਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਉਹ ਛਪ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਫੋਨ ਮੈਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਛਪੀ ਗਈਆਂ, ਮੇਰਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵੇਗ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਉਣੇ ਤਾਂ ਮਨ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਣਾ ਤੇ ਇੰਜ ਮੈਨੂੰ ਪਾਠਕ ਵੀ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣੇ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਗਤੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਹਾਂ ਹਰੇਕ ਸਾਲ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਈਮੇਲ 'ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਜਰੂਰ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਅਪੜਾ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧਨਵਾਦ, ਖਿਆ ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ।

23 ਫਰਵਰੀ 2020 ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਈਮੇਲ ਸੁਨੇਹਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, 'ਸਹੋਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਪਸੰਦ ਅਖਬਾਰ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਛਪਦਿਆਂ 20 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ 20ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ 9 ਮਈ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਆਪ ਜੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਿਆਂ ਜਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ ਵੀ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋਗੇ। ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ - ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ'

ਇਹ ਈਮੇਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਜਜ਼ਬਾਤੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 19 ਉੱਤੇ)

ਕਰਮਯੋਗੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ

ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਸਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦਾ ਪਾਠਕ ਸਾਂ, ਸੋ ਇਹ ਭੁਸ ਮੈਨੂੰ ਇਥੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ

ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ
amarbardeke@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖਲੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਵਧਾ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਸੋ, ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭੁਸ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਅਖਬਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਉਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਥੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਜੋ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਪੂਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ, ਅਰਧ ਸਿਆਸੀ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨੁਕਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ।

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਕਾਲਮ ਘਾਤਤ, ਖਬਰ ਅਤੇ ਲੇਖ ਚੋਣ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦਾ ਝੁਲਾ ਪੈਂਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਮੋਹ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਬੋੜੀ ਬਹੁਤ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੱਸ ਰੱਖਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਭੇਜਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਛਪਦੀਆਂ ਵੀ ਰਹੀਆਂ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਰਾਬਤਾ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਰਾਬਤੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛਾਪ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੋਟੇ ਭਾਈ, ਜੇ ਛਾਪਣ ਯੋਗ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਛਾਪਾਂਗੇ।" ਬਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸ਼ਖਸ ਸਨ, ਉਥੇ ਸਪਸ਼ਟਵਾਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਨ।

ਫਿਰ ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਲਾਣੇਦਾਰ' ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਆਈ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੇਰੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ

ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ!" ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਜੀ ਬਾਈ ਜੀ, ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੇਖ ਵਗੈਰਾ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਛਾਪਦੇ ਹੋ?" ਜਵਾਬ ਸੀ, "ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ...ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰਾਂ ਬਾਣੀ ਕੱਢਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਾਪਣੇ ਤੇ

ਤੱਤੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਛਾਪਣਾ ਹੀ ਅਖਬਾਰ ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਲੇ ਅਖਬਾਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਕ ਹੈ।" ਬਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਧੁਰ-ਅੰਦਰ ਧਸ ਗਏ। 'ਲਾਣੇਦਾਰ' ਕਹਾਣੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪੀ, ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪਸੰਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਆਈ, "ਯਾਰ ਅਮਰ, ਤੂੰ ਤਾਂ 'ਲਾਣੇਦਾਰ' ਲਿਖ ਕੇ ਲਾਣੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਈ।"

ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਇੱਕ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ। ਬਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਵੀਲਚੇਅਰ 'ਤੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਤੁਆਰਫ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗਰਮਜ਼ੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਨੂਰ ਫਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੂਰ ਮੈਂ ਜਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਣਾਮੁਹੀ ਮੁਹੱਬਤ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜਦਾ। ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 2008 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਜਦ

ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮਿਲਦਾ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਦਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ ਸਨ। ਆਖਦੇ ਸਨ, "ਅਮਰ ਸਿੰਘਾਂ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੀ ਐ? ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਛੁੱਟਣਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਿਰਫ ਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਦੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇੱਕ ਹੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸ ਲਵਾਂ।"

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਹੱਡ-ਮਾਸ ਦਾ ਬਣਿਆ ਆਮ ਸ਼ਖਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦਾ ਸੁਰਮਗਤੀ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੋਧਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਲੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੋਵੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਪਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖਰਾ ਸੋਨਾ ਬਣ ਕੇ ਨਿੱਖਰਦੇ ਹਨ। ਇਕਬਾਲ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਬਾਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਢੁਕਦੀਆਂ ਹਨ:

ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਮਰਦ-ਏ-ਮੋਮਿਨ ਬਾ ਤੂ ਗੋਸ਼ਮ

ਚੂੰ ਮਰਗ ਆਯਦ, ਤਬੱਸੁਮ ਬਰ ਲਬ-ਏ-ਓਸਤਾ

ਅਰਥਾਤ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਧਰਮੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਐਸਾ ਸ਼ਖਸ ਹੈ, ਮੌਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਲਖਨਊ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਲਖਨਊ 1950ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੁਸਨ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਜ ਦਾ ਗੁਣਗੁਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਗੀਤ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਯਿਹ ਲਖਨਊ ਕੀ ਸਰਜ਼ਮੀ' (ਚੋਦਹਵੀਂ ਕਾ ਚਾਂਦ, 1960) ਅਤੇ 'ਐ ਸ਼ਹਿਰ-ਇ-ਲਖਨਊ ਤੁਝੇ ਮੇਰਾ ਸਲਾਮ ਹੈ' (ਪਾਲਕੀ, 1967) ਹੁਣ ਵੀ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤੱਤ ਸਾਂਝੇ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕੀਲ ਬਦਾਯੂਨੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਦੇ ਗਾਏ ਹੋਏ। ਦੋਵਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਵੀ ਵਹੀਦਾ ਰਹਿਮਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, 83 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਗੰਗਾ-ਜਮੁਨੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਧੁਰਾ ਸੀ ਲਖਨਊ। ਇਸ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਚੰਦ ਨੁਮਾਇਆ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ
ਫੋਨ: +91-98555-01488

ਇਮਾਰਤੀ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਤਾਂ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਥਾ-ਵਿਅਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਿਹਰੂ ਜਾਫਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਏ ਸ਼ੈਡੋ ਆਫ ਦਿ ਪਾਸਟ': ਏ ਸ਼ੋਰਟ ਬਾਇਓਗ੍ਰਾਫੀ ਆਫ ਲਖਨਊ। ਕਿਤਾਬ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਹੈ ਪਰ ਲਖਨਊ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਚਿੱਤਰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਬਨਾਰਸ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ, ਆਗਰਾ, ਮਥੁਰਾ, ਕਨੌਜ ਆਦਿ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਖਨਊ ਬਹੁਤਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਅਤੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਤੇ ਅਜ਼ਮਤ ਦਿੱਲੀ-ਆਗਰਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੀ। ਕਿਤਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਲਖਨਊ, ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾਤਾ ਲਕਸ਼ਮਨ ਵੱਲੋਂ ਵਸਾਈ ਨਗਰੀ ਲਕਸ਼ਮਨਪੁਰੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮਨਪੁਰੀ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਲਖਨਪੁਰੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਨਾਮ ਵਿਗੜਦਾ ਹੋਇਆ ਲਖਨਵਟੀ ਅਤੇ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਅਜ਼ੋਧਿਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਖਨਊ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਬਹੁਤੀ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਮੁਤਾਬਿਕ 1350 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਅਵਧ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਅਵਧ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲਖਨਵਟੀ ਉਰਫ ਲਖਨਊ ਨੂੰ ਸੂਬਾਈ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਸੁਲਤਾਨਸ਼ਾਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਣ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੀ ਸਦੀ ਦੌਰਾਨ ਅਵਧ ਆਜ਼ਾਦ ਰਿਆਸਤ ਬਣ ਗਿਆ। 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਉਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੂਜੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮਾਯੂੰ ਨੇ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਅਵਧ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ 1856 ਤਕ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਅੱਗੇ (ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ) ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ 1719 ਤੋਂ ਉਹ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਵਧ ਸੂਬੇ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿਆਸਤ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸੁਲਤਾਨ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਵਰਗੇ ਰੁਤਬੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੁਖੜਾ

ਲੇਖਕ ਮਿਹਰੂ ਜਾਫਰ

ਰੁਤਬਾ ਨਵਾਬ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਕੜ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਣ 'ਤੇ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਆਪਣਾ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਲੈ ਗਏ ਪਰ 1775 ਵਿਚ ਨਵਾਬ ਆਸਫ-ਉਦ-ਦੌਲਾ ਨੇ ਲਖਨਊ ਪਰਤਣਾ ਵਾਜਬ ਸਮਝਿਆ। ਬੜਾ ਸੁਲਾਹੀਆ ਬੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਨਵਾਬ। ਉਸ ਨੇ ਲਖਨਊ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ ਬਣਾਇਆ। ਲਖਨਊ ਦੀਆਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੌਲਤਖਾਨਾ, ਬੜਾ ਇਮਾਮਬਾੜਾ, ਆਸਿਫੀ ਮਸਜਿਦ, ਸ਼ਾਹੀ ਤਾਲਾਬ ਤੇ ਹਮਾਮ ਅਤੇ ਰੁਮੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹਰਿਆਲੀ ਦਾ ਕਵਚ ਪਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੌਦੇ ਬੀਜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਬਾਗ-ਬਗੀਚੇ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ-ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗੀਰਾਂ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਪੁੱਠੀ ਵੀ ਪਈ। ਆਸਫ-ਉਦ-ਦੌਲਾ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਅਵਧ ਵਿਚ ਮੱਚੀ ਆਪਾਧਾਪੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤੀ ਰਾਜੇ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਨਾਰਸ ਰਿਆਸਤ ਇਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਇਹ ਮੁਸਲਿਮ ਸਰਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਿੰਦੂ ਰਿਆਸਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ।

ਮਿਹਰੂ ਜਾਫਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ ਅਵਧੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਧਰਮ ਸਮਝਾਵ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਨਵਾਬ ਵਾਜਿਦ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹ ਕੇ ਕਲਕੱਤਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਏ

ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ 1857 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਲਵਾ ਭੜਕਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 18 ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਬੇਗਮ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਤਾਜਦਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਸਮਝਿਆ। ਕਿਤਾਬ ਲਖਨਵੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ, ਅਦਬੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਪਾਕ-ਪਕਵਾਨੀ 'ਚ ਮੁਹਾਰਤ ਬਾਰੇ ਦਰਜਨਾਂ ਕਿੱਸੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਨ੍ਰਿਤ ਕਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲਖਨਊ ਨੇ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। 1857 ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਮੇਰਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਖਤੀ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਇੱਥੇ 37 ਬੰਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇੜੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਰੁਲਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸਖਤੀ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਚਾਹਤ ਮਿਟਾ ਨਾ ਸਕੀ। 1921 ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨੇ 'ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਾਇਆ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਚੰਡਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਾਕੇਰੀ ਕਾਂਡ ਵੀ ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ; ਰਾਮਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ ਤੇ ਅਸ਼ਫਾਕ ਉਲਾ ਖਾਨ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਅਦਬ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਹਸਿਨ ਕਾਕੋਰਵੀ, ਮਜ਼ਾਜ ਲਖਨਵੀ, ਖੁਮਾਰ ਬਾਰਾਬਕਵੀ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਮਲੀਹਾਬਾਦੀ ਵਰਗੇ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਾਇਰ ਲਖਨਊ ਦੇ ਅਦਬੀ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਸਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਲੀਗ 'ਤੇ ਚਾਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸੰਜੋਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰੀਅਨ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਨੂੰ ਮੌਰਿਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਮਾਇਕ ਇਮਦਾਦ 1926 'ਚ ਲਖਨਊ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਹੁਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਨਾਮਵਰ ਗਾਇਕ-ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਸ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਲਤ ਮਹਿਮੂਦ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਰੋਸ਼ਨ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਤੀਸ਼ ਭਾਟੀਆ, ਗਾਇਕਾ ਦਿਲਰਾਜ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨਮਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ (ਅਸਲ ਨਾਮ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਮਿਨੋਸ਼ੇਰ ਹੋਮਜੀ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਨੇ ਵੀ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਲਖਨਊ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 1940ਵਿਆਂ-50ਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਰਵੀਸ਼ੰਕਰ (ਸਿਤਾਰ), ਅਲੀ ਅਕਬਰ ਖਾਨ (ਸਰੋਦ), ਉਸਤਾਦ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ (ਤਬਲਾਨਵਾਜ਼), ਉਸਤਾਦ ਅਹਿਮਦ ਜਾਨ ਬਿਰਕਵਾ (ਤਬਲਾਨਵਾਜ਼) ਦੇ ਨਾਮ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਨੇ 1858 'ਚ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। 1859 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਿਚ ਉਰਦੂ ਦਾ ਪਰਚਾ 'ਅਵਧ ਅਖਬਾਰ' ਛਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ਸੀ। ਇਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਤਨ ਨਾਥ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਫਸਾਨਾ-ਇ-ਆਜ਼ਾਦ' ਕਿਸਤਵਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪੀ।

ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਲਖਨਊ ਦੇ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿੱਘ, ਜ਼ਿੰਦਤ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲਖਨਊ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਯੋਗੀਆਂ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਉਪਭੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਦਚੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ। ਲਖਨਵੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦੀ ਅਜ਼ਮ-ਬਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੁਆ ਨੂੰ ਫਲ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੁਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 25 ਜੁਲਾਈ 2021 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-491

ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿੱਦਾਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਦੇਖ ਲਓ।
ਗਰਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪੁੰਝਦੀ ਹੈ ਦੇਖ ਲਓ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-489

ਬਿਜੜੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ਟੋਕਰਾ ਬਣਾਉਣਾ,
ਤੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਣ ਕਿੰਜ ਲਾਉਣਾ।
ਬਹਿ ਕੇ ਵਿਚ ਟੋਕਰੇ ਬਾਰ ਨਵੇਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ,
ਦਸਤਕਾਰੀ ਹੁਨਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦਾ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਲੋੜ ਕਾਢ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ ਹੁੰਦੀ
ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਆਈ।
ਹੁਨਰੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਧੁਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਟੋਕਰੇ-ਟੋਕਰੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈ।
ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਯੁਗ ਨਵਾਂ ਹੈ ਆਇਆ
ਕਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਗਲਬਾ ਛਾਇਆ।
ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਧੂ ਹੋ ਗਈਆਂ
ਪਰ ਹੁਨਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਾ
ਥਹੁ ਕਿਸੇ ਨਾ ਪਾਇਆ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਉਮਰ-ਦਰਾਜ਼ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ
ਬਣ ਗਏ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੇਤੋਂ,
ਕੁਦਰਤ ਬਖਸ਼ੀ ਰੁੱਤ ਬਸੰਤੀ
ਮਹਿਕਣ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ।
ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਬਖਸ਼ੇ ਸੋਮੇ
ਮੁੱਲ ਜੋਗਰੀਆਂ ਪਾਏ,
ਸ਼ਹਿਰੀਤ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਛਮਕਾਂ
ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਆਕਾਰ ਬਣਾਏ।
-ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ

ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਸੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਟੋਕਰਾ,
ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਟੋਕਰਾ,
ਬੋਲਣੇ ਦਾ ਤਾਜਾ ਗੁੜ ਪਾਉਣ ਲਈ ਟੋਕਰਾ।
ਰੋਟੀਆਂ ਖੂਹ ਤੇ ਲੈਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਟੋਕਰੀ,
ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਢੋਣ ਲਈ ਵੀ ਟੋਕਰੀ,
ਖੇਤੋਂ ਸਾਗ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਟੋਕਰੀ।

ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਦੀ ਪਈ ਭਰੀ ਦੇਖ ਕੇ,
'ਰਾਮ ਜੀ' ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਟੋਕਰਾ
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਿਹਾ ਉਹੋ ਕਿੱਤਾ ਇਹੀ ਕਰਦਾ,
ਟੋਕਰੇ 'ਚ ਬੈਠਾ 'ਰਾਮ ਜੀ' ਬਣਾਏ ਟੋਕਰਾ।
-ਕਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ

ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਫਾੜ ਕਰਕੇ
ਬਣਦੇ ਸੀ ਟੋਕਰੇ, ਟੋਕਰੀਆਂ ਤੇ ਛਾਬੇ।
ਬਣ ਗਈਆਂ ਇਹ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ,
ਲਗਦੇ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਬਾਬੇ।
-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਕਲਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਤੇ ਕਿੱਤਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ।
ਛਿਟੀ ਵੀ ਕਮਾਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ।
ਬਈਏ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੁਨਰ, ਫਿਰੇ ਕਦਰ ਭਾਲਦਾ
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਪੋਰ

ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਪੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ
ਉਮਰ ਸਾਰੀ ਗਈ ਵਿਹਾਮ।
ਔਖੇ, ਸੌਖੇ ਟੱਬਰ ਪਾਲਿਆ,
ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਾਮ।
ਹੁਨਰ, ਵਿਰਸਾ ਸਭ ਰੁਲ ਗਏ,
ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਗਿਆ ਸਭ ਖਾ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਹੁਨਰ ਲਈ ਇਸ਼ਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਕੀ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ
ਜਣਾ-ਖਣਾ ਨਹੀਂ ਟੋਕਰੇ ਬਣਾ ਸਕਦਾ।
ਕੱਟ ਟਾਹਣੀ ਤੁਤ ਦੀ ਘੁਮਾ-ਪਰੇ ਪਰੇ
ਇਕ ਛਿਟੀ ਬੋਲੇ ਇਕ ਉਤੇ
ਮਰੋਤ ਮਰੋਤ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਆਉਣਾ।
ਬਣਿਆ ਟੋਕਰਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ
ਹੱਥ ਦੇਖੋ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਦੇ
ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਛਿੱਲ ਵਾਂਗ ਖੁਰਦਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-487

ਇਕ ਸੀ ਅਲਬੇਲਾ ਸਾਈਂ
ਰੱਜ ਕੇ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ।
ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠਿਆ ਵਿਹਲਾ
ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਸੀ ਮੱਥਾ ਮੇਲਾ
ਵਕਤ ਦੀ ਮਾਰ ਕੌਣ ਜਾਣੇ
ਮੱਥੇ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਗਿਆ 'ਕੱਲਾ'।
-ਬੱਲਾ ਲੁਬਾਣਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਟਰਸਟ, ਦਿੱਲੀ ਨੇ 1971 ਦੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ 'ਸਰਰ' ਲਿਖਤ 372 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਲਖਨਊ' ਛਾਪੀ ਸੀ।

ਲਖਨਊ ਉਪਰ ਇਸ ਵਰਗੀ ਕਿਤਾਬ ਅਜੇ ਤਕ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਮੂਲ ਉਰਦੂ ਵਿਚ 'ਗੁਜ਼ਸਤਾ ਲਖਨਊ'। ਗੁਜ਼ਸਤਾ ਮਾਇਨੇ ਬੀਤਿਆ ਕੱਲ੍ਹ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ

ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੁੜ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਲਖਨਊ ਬਾਰੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਕਿਤਾਬ ਹੈ। -ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਹੈਂਕੜ ਭੰਨਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਅਖਾੜਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈਂਕੜ ਭੰਨਣ ਲਈ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਕੂਚ ਕਰਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਧਰਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਟੌਲ-ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਪੰਪਾਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮਾਲਜ਼, ਰੇਲਵੇ ਪਾਰਕਾਂ, ਅਡਾਨੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਰੀ ਧਰਨਿਆਂ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਨੂੰ ਨਵਾਂ

ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ 'ਚ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੰਡੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਪੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਮੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਮਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਤਾਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਤੇਜਰ ਨੂੰ 'ਸਰਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਤਿਆਰ' ਵਾਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਗ ਤਿਆਗ ਕੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਕੱਟਾਂ ਲਈ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁਰਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

‘ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ’

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਹਰ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨ ਯੂਪੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਕਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਹੋਂਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਚੋਣਾਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਲੜਾਈ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਵਰ ਧਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਕਲਾਕ ਤੇ ਏਕੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲਿਆਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੰਘੂ ਅਤੇ ਟਿਕਰੀ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੱਕ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਕੀਤੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੇ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ੀ ਅਖਾੜਿਆਂ 'ਚ ਨਵਾਂ ਜੋਸ਼ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 32 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਘਰਾਂ ਮੁਹਰੇ, ਟੌਲ ਪਲਾਜ਼ਿਆਂ ਉਪਰ, ਅੰਬਾਨੀ ਤੇ ਅਡਾਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਮੁਹਰੇ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਾਰਕਾਂ ਅੰਦਰ, ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਰਮਲ ਪਲਾਟ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਦੇ ਸਾਇਲੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਵਾ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਰਨੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਧਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਸਮੂਹ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪੁੱਠੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਲਕ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲਏ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਕਿਸਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਅੰਬਾਨੀ ਤੇ ਅਡਾਨੀ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਜ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਰਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਅ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਹਰ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਲਾਮਿਸਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਸਥਿਰ, ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਿਰਾਓ ਸਬੰਧੀ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਬਰਨਾਲਾ: ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੀ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ ਵਿਚ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਵੱਲੋਂ 9 ਤੋਂ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 27 ਤੋਂ 28 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਘਿਰਾਓ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇ 22 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਗੇ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੁਮਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵਰ੍ਹਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜਰ ਵੱਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ 'ਜੁਮਲਾ' ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਜੁਮਲਿਆਂ ਲਈ ਬਦਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਜੁਮਲੇ ਦਿਨ ਭਰ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ

ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਲੇ 'ਜੁਮਲੇ' ਘੁਮਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਹੋਵੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਝੂਠੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਓਹਲੇ ਛੁਪੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵੇ। ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ 'ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ

ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਨਿਗੂਣਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਅੱਗੇ ਇਵੇਂ ਪਰੋਸਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਏ.ਪੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਮੰਡੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਤਹਿਤ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਰਤ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਮੋਰਚੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮੱਦ ਪਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਫੰਡਿੰਗ ਨਿਯਮਤ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ

ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਬੈਂਕਿੰਗ ਖੇਤਰ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਫੰਡ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 3% 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਰੈਡਿਟ ਗਾਰੰਟੀ ਕਵਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਾਲ 2020-21 ਦੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਬਜਟ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਲਈ ਸਿਰਫ 208 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੇ 2021-22 ਦੇ ਬਜਟ 'ਚ 900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਖੇਤੀ ਲਈ

ਸਿਰਫ 3241 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਫੰਡ ਨੂੰ ਕੇਵਲ-19 ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪੈਕੇਜ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਤੁਰਤ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 20 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਭਾਰਤ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਦੇ ਝੂਠੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਡਾਨੀਆਂ, ਵਾਲਮਾਰਟ ਅਤੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਮੰਡੀਆਂ, ਸਟੋਰੇਜ ਤੇ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸਹੂਲਤਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ... ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਜਿਹਦੇ ਹੱਡੀਂ ਰਚ ਗਈ ਸੀ

(ਸਫਾ 16 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਮੋਲਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਹਠ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਠ ਸਹਿਜ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਦਾ ਮਿਸਾਲ ਉਹਦਾ ਲੇਖ 'ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ' ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਿਸਾਲੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਤਰਾਂ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਛੋਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਦੂਣ-ਸਵਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੇਖ ਇਸੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਇਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਭੁੱਲਣਾ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਲੇਖ ਮੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਤੇ ਚੀਸ ਉੱਠਦੀ ਹੈ।

ਅਮੋਲਕ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਜਾਣ ਮੌਕੇ ਵੀ ਚੀਸ ਉੱਠੀ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਔਖੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਜੂਝਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਬੂਟੇ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼) ਨੂੰ ਜਿੰਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਤਸੱਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਾਬਣ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਰਚੇ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੁਣ ਬਾਖੂਬੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ। ਅਮੋਲਕ ਜਿਵੇਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਮੈਟਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜੂਝਦਾ ਸੀ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਓਨੀ ਹੀ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਜੂਝਦੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਵੀ, 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਮੌਲਣ-ਫੈਲਣ ਲਈ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਥੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

(ਸਫਾ 17 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਦਾ ਹੋਰ ਭਾਵੁਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਫੁਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਫੁਹਾਰੇ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਦਾ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਸਟਰੀਮ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸਟਰੀਮ ਮਿਲ ਇੱਕ ਨਾਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਈ ਨਾਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਛੋਟਾ ਦਰਿਆ, ਤੇ ਕਈ ਛੋਟੇ ਦਰਿਆ ਰਲ ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਸਮੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪੁੰਗਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਪੁੰਗਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜਿਆ ਮੇਰਾ ਇਹ ਜੁਆਬ ਸੀ।

'27 ਫਰਵਰੀ 2020-ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਈਮੇਲ ਭੇਜ, ਮੈਨੂੰ ਵੀਹਵੀਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਆਪ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਿਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਲੱਗਦੇ ਆਪਾਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਣਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਆਪ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਛਾਪਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ।

ਮੇਰਾ ਮਨਪਸੰਦ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ

ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਪਾਠਕ ਟੈਕਸਸ, ਵਰਜੀਨੀਆ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਜਾਰਜੀਆ ਆਦਿ ਤੋਂ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਮੇਰਾ ਮਨ ਹੋਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਅਗਲਾ ਲੇਖ ਛਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਲੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੇਪਰ ਰਾਹੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਿਆ ਸੰਪਰਕ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਤੇ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਿਣੀ ਹਾਂ।

ਆਪ ਦੀ ਈਮੇਲ ਤੋਂ ਹੀ, ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਨ ਸਕਣ ਦੀ ਆਪ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਲ ਕੁ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ 9 ਮਈ 2020 ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਾਂ। ਖੈਰ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਾਰਨ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਆ ਸਕਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆ ਜਰੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਆਪ ਦਾ ਸੁਭਚਿੰਤਕ -ਕਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਆਏਗਾ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਜਦ ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਈਮੇਲ ਖੋਲ੍ਹੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਉਂ ਸੀ, 'ਸਹੋਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰੀਆ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਛਪ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਵਧੀਆ ਲਿਖਦੇ ਹੋ, ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਲਿਖਤਾਂ ਭੇਜਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰੰਗਰਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੋ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਹਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ। ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ।'

ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਪੜ੍ਹ ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਲੈਪਟੋਪ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਠੋਡੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਸੋਚੀ ਗਿਆ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਹੁਤ ਰੁਝੇਵੇਂ 'ਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਕਾਹਤੋਂ ਬੋਲੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ!

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਡਾਢਾ ਖੇਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇੱਕ ਝਟਕਾ ਵੀ ਲੱਗਾ। ਇੱਕ ਐਸਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਿਆਰ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਖਿੱਚ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖਾਸ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਚਲੀ ਗਈ; ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਮੋਲਕ ਮਣਕਾ ਬਣ ਕੇ ਪਰੋਈ ਗਈ।

ਸਮਾਂ, ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸੂਚਕ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਨਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ। ਨਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੁਲ ਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ 'ਚ। ਇਸ ਲਈ ਬਦਲਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ।

ਪਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ। ਕੁਝ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ, ਨਵੀਂ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਨਵੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ, ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾਵਾਂ, ਨਰੋਈਆਂ ਪੈੜਾਂ, ਨਵੇਂ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸੁੱਚੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਭਰੀ ਸਰਥੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ।

ਬਦਲਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਕਿਆਈ ਮਿਲੇ। ਸਮਾਜਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਹੋਵੇ। ਨਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕਤਾ, ਮੁਹੱਬਤ, ਸਾਦਗੀ, ਸਦੀਵਤਾ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਭਰਿਆ ਰਹੇ; ਸੂਖਮਭਾਵੀ ਮਹਿਕ ਦਾ ਵਣਜ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ।

ਬਦਲਣਾ ਇਸ ਲਈ ਅਹਿਮ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀਦ ਕਹਿਣਾ ਜਾਂ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਅਵਤ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ।

ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਰਵਾਇਤਾਂ, ਰਮਜ਼ਾਂ, ਰਹਿਤਲਾਂ, ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਰਸਨਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਬਦਲਣਾ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਤੇ ਦੁੱਖਦਾ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਖੁਸ਼ੀ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਤੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਗਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ।

ਕਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆਸਣਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅਰਥ ਮਿਲਣਗੇ? ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਮੁੜਨਗੀਆਂ? ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ। ਫਿਕਰ ਤੇ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਵੰਨੀ ਸੋਧਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹੈ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਬੇਇਤਬਾਰੀ, ਬੇਲਿਹਾਜ਼ੀ, ਬੇਸ਼ਰਮੀ, ਬੇਲਾਗਤਾ, ਬੇਗਾਨਗੀ, ਬੇਗੈਰਤਾ, ਬਦਮਿਜ਼ਾਜ਼ੀ, ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬਦਦਿਆਨਤਾ।

ਬਾਪ ਫੜਦਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਉਂਗਲ, ਪੈਰ ਪੁੱਟਣ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਲਾਘ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਚੀਖ ਮਾਰਦਾ; ਪਰ ਜਦ ਬੁੱਢੇ ਬਾਪ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਚਿਆਣ ਆਉਂਦੀ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੌਰਾਨ ਬਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੌਸਲੇ, ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਸੂਕਰੀਏ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜਤੀ ਮੁਨਕਰ। ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣ ਕੇ, ਡਿਗਦੇ-ਢਹਿੰਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਵੇ।

ਕਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਕੰਨ੍ਹੇ ਦੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਮੇਲਾ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਤੱਤੀ ਭੁੱਬਲ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲਾਡਲੇ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂ ਨਾਲਾ ਪਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਾਪ ਹੀ ਬੇੜੀ ਤੇ ਮਲਾਹ ਬਣਿਆ ਸੀ; ਪਰ ਬਾਪ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਆਨਾ-ਕਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ? ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਬਾਪ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸੁਣਨ ਲਈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਉਣਗੇ?

ਮਾਪੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਹ ਰਵਈਆ, ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਨਰਕ-ਕੁੰਭੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਹੁੰਦਾ।

ਆਪਣੇ ਖੀਸੇ ਵਿਚਲੇ ਆਖਰੀ ਮਚਕੌੜੇ ਹੋਏ ਨੋਟ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਕੋਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਨੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਹੇਠ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਭਾਨ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਬੱਚੇ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਉਲਾਹਮਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਦੀ ਕੋਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਾਪ ਦਾ ਜਾਅਲੀ ਅੰਗੂਠਾ ਲਾ, ਬਾਪ ਨੂੰ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਨੀਚਤਾ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪ ਬਾਪ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਯਕੀਨ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਬੱਚੇ, ਹੋਰਾ-ਫੇਰੀ ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ

ਕਿੰਨੀ ਬਦਲ ਗਈ ਔਲਾਦ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ! ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਪਿਘਲਣਾ, ਰੁੱਖੇਪਣ ਤੋਂ ਨਰਮਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਤੋਂ ਪਿਘਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਪਨਪਦੀ। ਪਿਘਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੁੱਚਮਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ। ਪਿਘਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਠ ਤੋਂ ਹਲੀਮੀ, ਹਾਉਕੇ ਤੋਂ ਹਾਸਾ, ਹੰਝੂ ਤੋਂ ਹੁਲਾਸ, ਹੈਂਕੜ ਤੋਂ ਹੇਕ, ਹਾਕ ਤੋਂ ਹੁੰਗਾਰਾ, ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਹੋਛੇਪਣ ਤੋਂ ਹਰਜ਼ਾਈ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।” ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਭਰੇ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਇਕੱਲ ਹੋਣਾ ਉਣ ਤੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੋਹੀ ਸੋਚ ਬਣ ਗਈ ਏ ਕਿ ਉਹ ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ। ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਚੰਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਕਦੇ ਅਲਾਣੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।...ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।” ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਹੈ, “ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇੰਨਾ ਵੀ ਨਾ ਬਦਲੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਾ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਧਰਾਤਲ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਟਕਦੇ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਰਤੀ ਠਾਹਰ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ।” ਖੈਰ! ਅਜਿਹੇ ਜਿਉਣੇ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਬਦਇਖਲਾਕਨਾਮਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਉਂਦੀ, ਜਦ ਪੁੱਤ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜੇ, ਬਾਪ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਉਸ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟਦਾ।

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਘਰ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮੀਰਾਨਾ ਠਾਠ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ, ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਕਮਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਕ ਕਮਰਾ ਉਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਬੋਸ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਉਹ, ਜਿਥੇ ਆਪਣੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਮਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਬਾਪ ਜਦ ਘਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਠਹਾਕੇ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠਹਾਕੇ ਮੇਰੀ ਲਾਚਾਰੀ 'ਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਹਉਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ? ਬਾਪ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਨੂੰ, ਕਮਰਾ ਵੀ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਆਕੀ; ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਦਰਦ-ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸਾਕੀ।

ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਸਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਸਾਈਕਲ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਮਸੇਸਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਪੁੱਤ ਦੀ ਕਾਰ, ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਘੱਟਾ ਧੂੜਦੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਵੀ ਪੈਂਦਾ।

ਮਰਲਿਆਂ ਤੇ ਕਨਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਟੱਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜਿੰਦ ਦਾ ਰੁੱਗ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ

ਖੋਰਨ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਬੁੱਢਿਆ! ਤੂੰ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਏ। ਕੀ ਬਾਪ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਹੀ ਇੰਨਾ ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਫਤ ਆ ਜਾਵੇਗੀ? ਇਹ ਕੋਹਾ ਪੁੱਤਰ ਏ?

ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਪ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਵਿੱਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਬੇਪਛਾਣ ਹੋਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਣ ਵਿਚ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ।

ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਲਾਚਾਰਗੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕਰੋਗੇ, ਜਦ ਬਿਮਾਰ ਬਾਪ ਦੀ ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬਾਪ ਦੀ ਚੀਸ ਨੂੰ ਬੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ,

ਭਾਵਆਤਮਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ।

ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਹਾਰ ਸਿਰ ਦੀ ਛੱਤ ਭਾਲਦਾ ਅਤੇ ਦੋ ਡੰਗ ਦੇ ਟੁੱਕ ਲਈ ਤਰਲੇ ਕਰਦਾ ਬਾਪ ਸੋਚਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਉਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਬਰ ਜਿਹਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਤੁਰਲੇ ਨੂੰ ਉਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਤੇ ਹਤਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਬੱਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਪੱਗ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਰੁਲਦੀ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗ ਧਰਨ ਦੀ ਨੌਬਤ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ, ਬਾਪ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ? ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸਾਹ ਵੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਬੱਚਿਆਂ ਖਾਤਰ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਬੇਰੁਹਮਤੀ ਅਤੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਸਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੀਆ ਕਰੇ, ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਬਰ ਵੱਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਮਰਸੀਆ ਪੜ੍ਹੇ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਅਤੇ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਪ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ, ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ। ਜਦ ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਸੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਤੇ ਸਾਤਸਤੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਾਪ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਤਿਤਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚੋਂ ਹਾਵਿਆਂ ਦੀ ਨੈਂ ਫੁੱਟਦੀ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੱਚੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ।

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਬਾਪ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਜਦ ਮਾਪੇ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਸਾਹਵੇਂ ਰੋਅਬ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਾਪੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਕੋਹੀ ਬੋਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਹੈ ਅਜੋਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ। ਮਾਪੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ? ਕਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਓ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਣਹਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਨੇ ਲਾਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਹਲ, ਅਨਪੜ੍ਹ, ਨਾਲਾਇਕ ਤੇ ਗੰਵਾਰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ।

ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਕੋਹੀ ਬੇਕਦਰੀ ਤੇ ਬੇਕਿਰਕੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਮੰਗਦੇ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਬਹਾਰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਪਰ ਕੋਹਾ ਵਕਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੱਚਾ ਖੰਘਦਾ ਸੀ। ਬੁਖਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਾਸਾ ਵੱਟਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਚੀਖਦਾ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲੰਘਦੀ। ਗਿੱਲੇ ਪੋਤੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਂ ਰਾਤ ਬਿਤਾ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਮਾਪੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵੀ ਖੰਘਦੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹਾਸੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ, ਡੂੰਘੀ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਘੁਰਾੜੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ।

ਮਾਪੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ ਕਰਦੇ, ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਉਸਾਰ ਲੈਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਦਮ ਘੁੱਟਦਾ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਾੜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾੜਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਘਰ ਲਈ ਦੀਵਾਰਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੋਹੀ ਸੋਚ ਬਣ ਗਈ ਏ ਕਿ ਉਹ ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ। ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਚੰਨ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਕਦੇ ਅਲਾਣੀ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ, ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ! ਆਖਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੀ ਕਰੋ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋ।

ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਇੰਨਾ ਵੀ ਨਾ ਬਦਲੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਾ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਧਰਾਤਲ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਫ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਟਕਦੇ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਰਤੀ ਠਾਹਰ ਬਣਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਾ।

ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਦੇ ਰਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਚਿਰੰਜੀਵ ਰੱਖੋ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੁਆ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੋਣ ਦਾ ਕਦੇ ਗੁਨਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ।

ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਕ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਕੀ ਦਾ ਵੈਟਰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਵੀ ਧਨੰਤਰ ਹੈ। 1956-66 ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਓਲੰਪੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਖੇਡਿਆ। 1990 ਤੋਂ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੇ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੋਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਐਨ ਉਦੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੇ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਉਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਵੇਖ ਕੇ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੰਗ ਹਨ। ਜੇ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਸ ਫਰਿਹਾਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀਆਂ।

ਪੰਨੂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਭਾਈ ਘਨੰਦੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬਾਰਡਰ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਦਾ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਸੀ। ਹੱਥ 'ਚ ਕਾਰਬਾਈਨ ਤੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਸਟਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਖਿੱਚੇ ਖੂੰਡੀ ਤੋਂ ਹਾਕੀ, ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਕਾਰਬਾਈਨ ਤੇ ਕਾਰਬਾਈਨ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵੱਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬਾਰੇ ਕਲਮ ਵਾਹੀ ਤੇ ਖੇਡ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਛਪਵਾਈ, 'ਆਓ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖੀਏ'।

ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 25 ਮਾਰਚ 1936 ਨੂੰ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਕਟਾਹਰੀ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ ਰਤਨ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਹਾਕੀ ਦਾ ਤਕੜਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਕਰ ਕੇ ਬੀ. ਏ. ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਤੇ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਾਣੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਕਰਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਈਆਂ। ਬੀ. ਐੱਸ. ਐੱਫ. ਵਿਚੋਂ ਅਗਾਊਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਕੇ 1988 ਵਿਚ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪਏ ਸਨ। ਘਰੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਜਾਗ ਲੱਗੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਿਹਲ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੈਦ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਬਹੁਤਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖੇ ਸਾਹਿਗਰਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀਹਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ।

2011 ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਨੂ ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਧੰਨਾ ਜੱਟ' ਸੋਚਿਆ, ਫਿਰ 'ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਧਨੰਤਰ' ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੰਧਾ:

ਦਰਿਆ ਦਿਲ ਪੰਨੂ

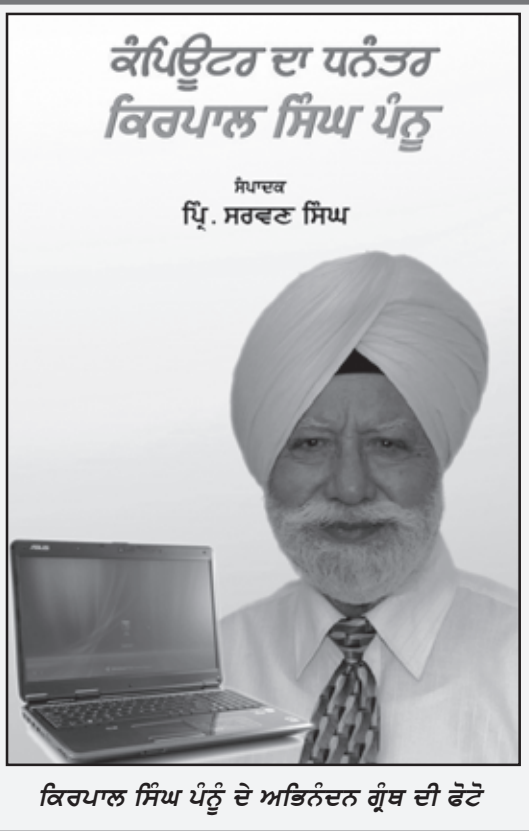
ਸਾਲ 1978, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਪੀਰਡ ਲਾ ਕੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਜੀਪ ਰੁਕੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਖਾਕੀ ਵਰਦੀ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੁ ਮੋਢੇ ਝੁਕਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਸਟਾਰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਚੇਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਹਦਾ ਸਹਾਇਕ। ਉਹ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆ ਵੜੇ।

ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, 'ਲੈ ਪੈ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕੋਈ

ਹੋਰ ਸਿਆਪਾ!'

ਅਫਸਰ ਨੇ ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ?'

ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਫੁਰਨਾ

ਹੀ ਫੁਰਿਆ ਹੋਣਾ ਏ। ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ! ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕੁਰਸੀ ਲੈ ਕੇ। ਸੰਧੂ ਸਾਧੂ ਏਥੇ ਈ ਨੇ। ਆਹ ਵੇਖੋ। ਲਿਆ ਬਈ ਬੁੱਢਾ ਸਿਆਂ! ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਲਈ।'

ਪਰ 'ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ' ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ। ਮੇਰੀ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਵਧਿਆ। ਬੜੇ ਤਪਾਕ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਿਚਲੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਸੌਖਾ ਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ 'ਏਡਾ ਮੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਦਰਦੀ!'

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਹੱਸਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਏਡਾ ਨਾਟਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਭਲਾ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ! ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਉਹ 'ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ' ਆਪਣਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਹੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਮੁੱਕਰਦਾ। ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਜਨਾਬ ਨੇ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂੰ 'ਲੈਣ' ਈ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਮਿਲਣ' ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਏਨੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਤੇ ਮਿਲਾਪੜੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ! ਉਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ 'ਚਹੇਤਾ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ 'ਆਉਣ' ਤੇ ਮੈਨੂੰ 'ਲੈ ਜਾਣ' ਦਾ ਮਾਣ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹੋ ਹੀ ਲੱਖਣ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ 'ਲਾਲ ਪਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਲੋਚਕ' ਮੇਰੇ 'ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਣ ਧਮਕੇ ਹਨ।'

ਕੁਰਸੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪੰਨੂ ਮੇਰਾ ਵੱਜ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਿਸਾਲੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਟਾਲ 'ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਜਾਣੂ ਪਾਠਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਏ?' ਤੇ ਫਿਰ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ। ਪੰਨੂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਥਾਂ-ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਂ। ਪੰਨੂ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਵਾ-ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਬਣੀ ਬੀ. ਐੱਸ. ਐਫ. ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਛਾਉਣੀਓਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਜੀਪ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਮੋੜਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਂ।

ਉਥੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਲ-ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ, ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਾਣ

ਲੱਗਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਰੋਕਦਿਆਂ ਰੋਕਦਿਆਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ 'ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ' ਉਹ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਰੰਮ ਦੀ ਬੋਲਣ ਰੱਖ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੋੜੀਆਂ ਤੇ ਨਾ ਦਿਲ ਹੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਆਉਣ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਭੱਲ ਬਣੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਾਸਟਰ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਕਿ 'ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਝ ਹਾਂ' ਜਿਹਨੂੰ ਏਡੇ ਏਡੇ ਅਫਸਰ 'ਸਲਾਮ' ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ!

ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ-ਸੁਨੇਹਾ ਨਾ ਪੁੱਜਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਆਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਦਲੀ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੱਲ ਹੋ ਗਈ ਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਭੇਜਿਆ ਏ।' ਇਹ ਜੂਸ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾਲ ਅਖਰੋਟਾਂ ਦੀ ਪੋਟਲੀ। ਪੰਨੂ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ 'ਰੰਮ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਫਿਰ 'ਜੂਸ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ...।

ਨਵਤੇਜ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: ਮੈਂ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ...ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਬਬੇਰਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾਲ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਣਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: ਸਾਲ 1999 ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਕਨਵਰਟ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੰਗਰੰਥ ਡਾਟ ਆਰਗ ਉੱਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬੜਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: ਪੰਨੂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਮਵਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ, ਪਰ ਲਾਹੌਰ, ਮੁਲਤਾਨ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਥੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਲਈ 'ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ' ਲਿਪੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਯਤਨ ਪੰਨੂ ਹੋਰਾਂ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਏ।

ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਜਾਹਿਦ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ: ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਅੱਲਾ ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ, ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਏ ਨੇਕ ਸਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਥੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਫੌਂਟਾਂ ਦੇ ਐਕਸਪਰਟ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਲਮ, ਗਿਆਨ, ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ, ਦਰਦੇਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮੀ ਤੇ ਮੁਲਕੀ ਵੰਡਾਂ ਤੇ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਣਾ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਹੀ ਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਂਨ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਫ ਪੈਂਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। 1960ਵਿਆਂ 'ਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਕੋਲ ਢੁੱਡੀਕੇ ਆਏ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦਾ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਸਫਰਨਾਮਾ ਸਿੱਧਾ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧੀ ਹੀ ਟਾਈਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ? ਮੈਂ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਾਂ ਕਿ ਰਚਨਾ ਕਲਮ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਖੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਪੰਨੂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੌਵੀ ਪੱਚੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖੁਦ ਕੰਪੋਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਬੜਾ ਸੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣਾ ਸਕਾਰਬੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਲੱਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਹਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਬਾਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਈਮੇਲ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਡਾਕਖਾਨਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 1999 ਤੋਂ ਪੰਨੂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਸਦਾਵਰਤ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੇ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੰਨੂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਐਸਾ ਆਸ਼ਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਫਰਿਹਾਦ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਹਾੜ ਕੱਟਣ ਡਿੰਗੇ। ਪੰਨੂ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਸਲਾਮ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਤ ਨੂੰ ਕਿ 'ਕੱਲਾ ਹੀ ਰਾਹ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਂਜ ਡਰ ਹੈ, ਉਹ ਅਪਵਾਣੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ। ਪੇਸ਼ ਹਨ, ਪੰਨੂ ਦੀਆਂ ਖੇਡ ਲਿਖਤਾਂ:

ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਨਾਲ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦਿਆਂ

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਣ ਕੇ ਘੁਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਰੂਹ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦਾਂ, ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਓਹੋ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਖੇਡਾਂ ਹੀ ਸਨ।

ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਐੱਫ. ਐਸ. ਸੀ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਵਿਹਲਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਤੇ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿਲਾ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਲਰਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਭਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਹਾਕੀ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਸਾਰਪੁਰੀਏ ਨੇ ਭਰਤੀ ਕਲਰਕ ਦੀ ਪੂਛ ਜਾ ਮਰੋਤੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ 8 ਅਗਸਤ 1956 ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿਚ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਗ੍ਰੇਡ ਸਿਪਾਹੀ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਿਸ ਬਟਾਲੀਅਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਏ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ 'ਕੇਰਾ ਨਾਂਹ' ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਆਈ. ਜੀ. ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, 'ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਪੜ੍ਹਿਆ ਇਕ ਚੰਗਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।' ਸਿਰਫ ਹਾਕੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵਜੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿੰਨੇ ਸਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਹਾਕੀ ਹੀ ਖੇਡੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਬਟਾਲੀਅਨ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਨਾਲ ਇਕੋ ਟੀਮ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਠੱਠਾ ਮਖੌਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਠੱਠੇ ਮਖੌਲ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਠਹਾਕਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਮਾਣਮੱਤਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਖੇਡ ਵਿਚ ਉਹ ਘੱਟ ਹੀ ਡਾਜ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਹਾਕੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਡਾਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਡਾਜ ਮਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ। ਉਹਦੀ ਹਿੱਟ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕਾਂ ਦੇ ਗੁਲੇਲੇ ਵਾਂਗ ਭੈਅ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। 1956-57 ਵਿਚ ਅੰਬਾਲੇ ਏਅਰ ਫੋਰਸ

ਨਾਲ ਇਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਮੈਚ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਬਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਤਿਲੁਕ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਰਮੀ ਵਿਰੁੱਧ ਖੇਡਦਿਆਂ ਬੜੇ ਫਸਵੇਂ ਮੈਚ ਜਿੱਤੇ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਤਕੜੀ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਹਾਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀਆ ਖੁਸ਼ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗੋਲਕੀਪਰ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ ਬੈਕ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਭਾਤੀ ਰਾਮ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ, ਬਲਵੰਤ ਸਕੂਟੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੱਬੂ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਦਾ ਜੇਤੂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੌਂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬੌਸ ਆਈ. ਜੀ. ਅਸਵਨੀ ਕਮਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਬਣੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦਾ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਅਫਸਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਜੇਤੂਆਂ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਉਹਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਾਕੀ ਦਾ ਹੀਰਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਫੁੱਲ ਬੈਕ ਖਿਡਾਰੀ ਮੰਨਦਿਆਂ 'ਪੈਨਲਟੀ ਕਿੰਗ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਓਲੰਪਿਕਸ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨੇ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੋਲ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੱਟ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਐੱਫ. ਆਈ. ਐੱਚ. ਨੂੰ ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਦਲਣੇ ਪਏ ਸਨ! ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਬੰਬ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੋਲਕੀਪਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੱਟ ਮੁਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਨ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਗੋਲ ਹੀ ਖਾਲੀ ਛੱਡ ਦੇਣ...।

ਹਾਕੀ ਦਾ ਬੰਮੂ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਚੁਢੇਰੇ ਪਸਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਰਸਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਵੇ ਵੀ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਵਰਨਣੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਕਹਿ ਅਨੰਦ, ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਦੀ ਖੇਡ ਵੇਖ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਜਿੱਤੀ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪੈਨਲਟੀ ਸਟਰੋਕਾਂ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਟਰੋਕ ਰੋਕ ਕੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੱਪ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਕਪਤਾਨ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੰਬੀ ਘਾਲਣਾ, ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਵਰੋਸਾਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਬੋਲਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਹੈ ਤੇ ਸੁਭਾਅ 'ਚ ਸਬਰ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਠਰੁੰਮਾ। ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਉਰਫ ਸੇਨੂ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਅਪਰੈਲ 1976 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਢੁੱਡੀਕੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਚਕਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਢੁੱਡੀਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਉਹਦੀ ਰੂਹ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆ।

ਸੇਨੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵੀਰ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਅਥਲੈਟਿਕਸ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

“ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ’ਚ ਕਦੇ ਜੋਤਾ ਜੋਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ...”

ਖੇਡ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀ

ਜੁਆਨ ਜੋਤੋ ਨੇ ਸੰਨ 1960-62 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਦੇ ਮਗਰ ਭੱਜਦਿਆਂ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਤਰਦਿਆਂ ਹਰ ਵਕਤ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰ ਮੰਮਣਕੇ ਦੇ ਬਾਬਾ ਸਾਧ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਜੋਤਾ ਬੜਾ ਕਾਇਲ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜੋਤੋ ਨੇ ਢੇਰੀ, ਝਾਕਾ, ਪੰਜਾਬ ਸਟਾਇਲ, 'ਕੱਲੇ ਨੂੰ 'ਕੱਲਾ ਪੈਣਾ। ਢੇਰੀ (ਚਪੇਤਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ) ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਸਿਰਫ ਪੱਟੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਟਾਇਲ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖੇਡਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਚਲਦਾ। ਜੇ ਰੇਡਰ ਤਕੜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਫੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ, ਅਗਰ ਜਾਫੀ ਤਕੜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਪਾਉਣ ਲੱਗਦਾ।

ਬਾਈ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ ਤੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜੋਤੋ ਨਾਂ ਦੀ ਧੁੰਮ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲੀਆ
ਫੋਨ: 917-375-6395

ਮਚਾਈ। ਸੰਨ 1965 'ਚ ਉਹਦੇ ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਜਿਲੇ ਸਨ। ਲਗਾਤਾਰ 16-17 ਸਾਲ ਬਲਾਕਾਂ ਦੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤੇ। ਰਈਏ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਬੜੇ ਮੈਚ ਖੇਡੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਟਰਾਫੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਦਰਸ਼ਕ ਇਕ-ਇਕ, ਦੋ-ਦੋ ਰੁਪਏ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬੋਤਾ ਬਹੁਤ ਖਰਚਾ-ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਰਾਇਆ-ਭਾਤਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੋ-ਦੋ ਰੁਪਏ ਆ ਜਾਂਦੇ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਮਾਝੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਖੇਡਿਆ। ਉਹਦੇ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਲੈ ਗਏ। ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ 'ਜੋਤਾ ਆ ਗਿਆ, ਜੋਤਾ ਆ ਗਿਆ' ਹੋ ਗਈ। ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਲੋਕ ਉਤਾਵਲੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਜੋਤਾ ਸਭਰਾਵਾਂ

ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਿੰਘਾ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸੌ-ਪੰਜਾਹ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਕਿਲੇ ਘਿਉ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲਵੇਰਾ ਘਰੇ ਵਾਧੂ ਸੀ। ਮੁਲ ਦਾ ਘਿਉ ਬੜਾ ਘੱਟ ਲਿਆ।

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਡਿਆ। ਰੋਹਤਕ, ਜੀਂਦ, ਹਰਿਆਣੇ ਮੈਚ ਖੇਡੇ। ਲਾਹੌਰੀਏ ਵੀ ਖੇਡਣ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਉਧਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆਂ ਦੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ। ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਜਾਫੀ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਰੇਡਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਭਾਰ 75-76 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਲਗਪਗ ਰਿਹਾ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਜਾਨ ਤੇ ਫੁਰਤੀ ਸੀ। ਬਾਹਾਂ 'ਚ ਜਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਟੋਕੇ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਹੱਥੀਂ ਪੱਥੇ ਕੁਤਰਦਾ। ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ, ਡੰਡ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ। ਬੋਤੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕੀਆਂ ਕੱਢ ਵੀ ਲੈਂਦਾ। ਦਮ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਵਾਹੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਭੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਜੋਤਾ ਸਭਰਾਵਾਂ

ਦਾ ਪੀਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਬਾਬਾ ਰਾਹਲ-ਚਾਹਲ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੇਡਰ ਡੱਕੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ

ਜੋਤਾ ਸਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਰਮੀ 'ਚ ਕਬੱਡੀ ਕੋਚ ਤੇ ਖਿਡਾਰੀ

ਸੱਜੇ ਜੋਤਾ, ਵਿਚਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਾ ਨਡਾਲਾ ਤੇ ਖੱਬੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਭੌਂਕੜ

ਉਹਦੀ ਚੰਗੀ ਗੋਮ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮਹਿਕਮਾ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੱਥੀਂ ਕਰਨੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਟੱਕ ਘਰ ਦੀ 14-15 ਕਿੱਲਿਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਬੱਡੀ ਤੋਂ ਬੜਾ ਕੁਝ ਖੱਟਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਰ ਹਾਲਤ ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪੈਸੇ ਘੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸ਼ੀਲਡਾਂ ਜਰੂਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਸਰਬਣ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਪ੍ਰੀਤਾ, ਰਤਨ ਟਿੱਬਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਮੰਮਣਕੇ, ਸੂਬਾ ਖਾਰੇ ਦਾ, ਸੱਤਾ ਰਈਆ, ਜੀਤਾ ਸਿਪਾਹੀ, ਸਵਰਨਾ ਫੱਤਿਆਂ ਦਾ, ਗੱਜਣ ਦੁੱਗਰੀ, ਚੂਸੜੇ ਵਾਲਾ ਬੰਸਾ, ਜਰਨੈਲ, ਦਿਆਲ ਨਾਤੀ, ਨੇਜਾ ਮਨਾਵਾਂ ਤੇ 'ਗੁੱਟ

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ। ਉਦੋਂ ਸਾਰੇ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਕਈ ਸਾਲ ਨਵਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਾਰਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਡਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਬੜੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ 'ਚ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਦਿਆਲ ਨਾਤੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਛੇ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਮਾਣਕ ਢੇਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਵਲ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੰਡਿਆਲੇ ਮੈਚ ਲਾਇਆ।

ਪ੍ਰੀਤੋ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋਤਾ ਤਕੜਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਜੱਟ ਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੀ ਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਇਕਲ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਟੋਕੇ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਹੱਥੀਂ ਪੱਥੇ ਕੁਤਰਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਆਪ ਸਾਇਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਾ ਦੇਣਾ, ਆਪ ਪਿਛੇ ਬਹਿ

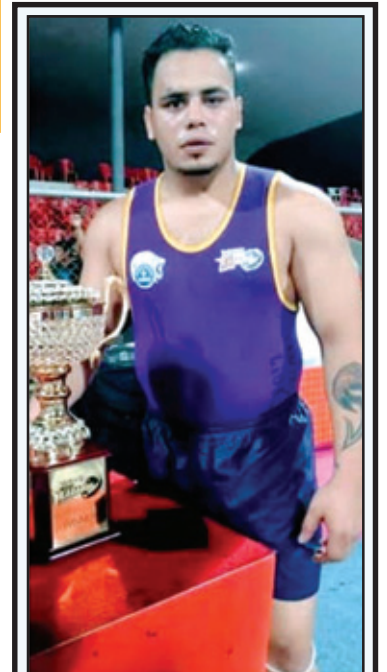
ਜਾਣਾ।

ਜੋਤਾ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿਲਿਆਂ 'ਚ ਅਕਸਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਦਾ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਲੋਕ ਵਹਿਰਾਂ ਘੱਤ ਲੈਂਦੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ-ਖੇਡਣ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ, ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ। ਉਹ ਖੁਦ ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਾਇਕਲ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ। ਹਾਂ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬੱਸ ਫੜ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਟੀਕਿਆਂ ਤੇ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਨੇ; ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲਿਆਂ 'ਚ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਚਾਲੀ-ਚਾਲੀ ਰੇਡਾਂ 'ਕੱਠੀਆਂ' ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖੇਮਕਰਨ ਇਕ ਵਾਰ ਜਰੂਰ ਡੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿਹਤ ਢਿੱਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਖੇਡਦੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰ ਸੱਟ ਵੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਨਾਤਾਂ ਘੁਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੇਸੀ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘੁਲ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਘਰਿਆਲੇ ਮੈਚਾਂ 'ਚ ਤਕੜਾ ਖੇਡਿਆ। ਉਹਦੇ ਖੇਡਣ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ। 1974 'ਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਖੇਡਣ ਗਿਆ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਹਿੰਦਰ ਮੋੜ ਦੇ

ਕਰਕੇ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਟੀਮ ਬਣਾਈ। ਫਿਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਘਰ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋਤਾ ਕਬੱਡੀ 'ਚ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੱਲ ਘਿਉ ਲਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੇਟਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਰਮੀ 'ਚ ਰਹਿ ਚੁਕੇ। ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਵੇਲੇ ਉਹ ਫੌਜ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ। ਆਰਮੀ 'ਚ ਫੌਜ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਵਿਚੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ। ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਵੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡੀ। ਦੂਜਾ ਬੇਟਾ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਪੀ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਜਾਫੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ।

2008-09 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗੋਪੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵਜਾਇਆ। ਪੋਤਾ ਗਗਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਨਾਮਵਰ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣਿਆ। ਚਾਚਾ-ਭਤੀਜਾ 'ਕੱਠੇ ਮੈਚ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ। ਗਗਨ ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਾਬੇ ਜੋਤੋ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਰੁਸ਼ਨਾ ਰਿਹਾ। ਦੁਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਡਾਂ 'ਚੋਂ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸੱਤ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਖੇਡ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਿੰਡ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਖਣਾ। ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ।

ਨਵੇਂ ਖਿਡਾਰੀਓ ਹੋਸ਼ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਵੋ ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਖੱਟਿਆ ਨਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਹਟਿਆ ਨਾ। 'ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ' ਘਰ-ਬਾਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਹਦੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਜੀਹਨੇ ਵੱਟਿਆ ਨਾ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਗਗਨ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਪੀ

ਹਾਕੀ ਤੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਕ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਦੋ ਸਾਲ ਡਕੈੱਬਲਿਨ ਦਾ ਜੂਨੀਅਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦਸ ਸਾਲ ਨਾ ਟੁੱਟਾ, ਪਰ ਗੋਡੇ ਦੀ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਉਹਦਾ ਖੇਡ ਕੈਰੀਅਰ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਹਾਕੀ ਫੜ ਕੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਸੋਨੂੰ ਵੀ ਹਾਕੀ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਤੁਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ ਸੱਤਵੀਂ ਕਲਾਸ 'ਚ ਸੀ ਕਿ ਅਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਸੈਂਟਰ ਹਾਫ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੋਚ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਟੀਮ ਲਈ ਇੱਕ ਤਕੜੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਗੋਲਕੀਪਰ ਵਜੋਂ ਪਰਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਉੱਤੇ ਜਾ ਟਿਕੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੋਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਹਾਕੀ

ਦਾ ਨਾਮੀ ਗੋਲਕੀਪਰ ਬਣੇਗਾ।

ਸੋਨੂੰ 9ਵੀਂ ਤੇ 10ਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਢੁੱਡੀਕੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਪੋਰਟਸ ਵਿੰਗ ਵਿਚ ਗੋਲਕੀਪਰ ਵਜੋਂ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਟੀਮ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਸਪੋਰਟਸ ਸਕੂਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕੋਚ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰਪੱਕ ਕੀਤਾ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚਲੇ ਸਾਲ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਸਾਲ ਸਨ। ਉਹਦੇ ਕਦਮ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣ ਗਈ।

ਫਿਰ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਕੰਬਾਈਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਗੋਲਕੀਪਰ ਖੇਡਿਆ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 1500 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ

ਦਾ ਵਜ਼ੀਫਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੈਂਕ ਦੀ 19 ਸਾਲਾ ਜੂਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਬਣਿਆ ਅਤੇ 'ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ' ਵਰਗੇ 'ਏ' ਗਰੇਡ ਦੇ ਕਈ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜੇਤੇ। ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਜੌਬ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। 1995 ਵਿਚ 'ਜੂਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਪੰਜਾਬ' ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਟੂਰ ਉੱਤੇ ਆਇਆ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਆਟਵਾ ਕੈਪੀਟਲ ਕੱਪ' ਅਤੇ 'ਮਾਟਰੀਅਲ ਕੱਪ' ਦੇ ਮੈਚ ਖੇਡੇ। ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਟੀਮ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ੇਅ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ। ਸਾਰੇ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਟੀਮ ਦੀ ਗੋਲਕੀਪਰੀ ਉੱਤਮ ਰਹੀ।

ਅਗਸਤ 1995 ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਕੋਚਿੰਗ ਕੈਂਪ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਨੂੰ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 8 ਖਿਡਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੂਨੀਅਰ ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਕੀ ਕੱਪ ਖੇਡਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ

ਚੁਕੇ ਸਨ ਕਿ ਐਨ ਅਖੀਰਲੇ ਪਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਰਿਸਕ ਨਹੀਂ ਲੈ

ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸਕਦਾ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਫਿਰ 20 ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖੇਡ ਕੈਂਪ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਟੈਂਸਟ ਮੈਚ ਲਈ ਲੱਗਿਆ। ਉਥੇ ਫਿਰ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਆਪਣੀ ਬਦਨੀਤੀ ਦਿਖਾ ਗਈ ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਟੀਮ ਦੀ ਥਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਟੀਮ ਘੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਇੰਡੀਅਨ ਹਾਕੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਵਾਲੀ ਜੂਨੀਅਰ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸਿੰਘਪੁਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਟੂਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਵਿੰਦਰ 1996 ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਡੁੱਬਈ ਵਿਚ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਨਾਲ ਤਕੜਾ ਲੜਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਪੱਕੇ ਪਰਵਾਸੀ ਵਜੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸੰਤੁਲਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਦਾ ਢੰਗ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਹਾਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ-2

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਘਰਿੰਡਾ)
ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਫੋਨ: 510-909-8204

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮਨਦੀਪ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦਾ ਟੋਰਾਟੋ ਨਿਵਾਸੀ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਸਈਅਦ ਇਕਬਾਲ ਮੇਊ ਜੋ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰ ਡਰਾਈਵਰ ਸਮੇਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਤਾਰੀਖੀ (ਇਤਿਹਾਸਕ) ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਲੈ ਗਏ।

ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। 46 ਏਕੜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ 1605 ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤੋਰਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ। ਇਮਾਰਤਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨੇ ਨੇ। ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਆਮ, ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਖਾਸ, ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ, ਸ਼ਾਹੀ ਹਮਾਮ ਤੇ ਖਾਬਗਾਹਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨੇ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ।

ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਇਕਲਾਕ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤਖਤ 'ਤੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਲਗੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਸ਼ਕ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਖੋਹਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਰਿਆਂ (ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ) ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਰ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 40 ਸਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਹੀ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਗਦਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਰਾਜ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ 47 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇਖੀ, ਨਾ ਦੇਖਣੀ ਪੈਂਦੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ਦੀਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੱਕ

ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਅਸਲ ਵੰਡ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਸੋਂ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਭਾਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧਾਹ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ 'ਵੰਡ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ।

ਇਸ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੱਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇਕ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਖਤਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਦੇ ਛੱਜੇ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵਿਚ ਬਰੂਦ ਭਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਕੰਵਰ ਤੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਛੱਜੇ ਹੋਏ ਆਏ ਤਾਂ ਕਰਨਲ ਬਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਰੂਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਛੱਜਾ ਬੱਲੇ ਆ ਪਿਆ। ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਬਾਏ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਕੰਵਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਬੱਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਪਰ ਡੋਗਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਛੱਜਾ ਕੰਵਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਿੱਗਾ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ 'ਤੇ ਡਿੱਗਾ ਸੀ। ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਜੋ ਡੋਗਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਸਮਾਧ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ 'ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ' ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਵਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਖੂਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਕੁਦਰਤੀ ਉਸ ਦਿਨ ਫੈਸਲਾਬਾਦ (ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਲਾਇਲਪੁਰ) ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ-ਬਾਰੂਵੀਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜ ਕਦਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਣ ਦਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਰੂਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਕੁੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜਦ ਫੋਟੋ ਖਿਚਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਅੰਕਲ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖੋ।" ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਈ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਬੱਚੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ

ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਨਿੱਘੇ ਤਅੱਲਕਾਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਖੋਹੇ ਘੋਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਭਜਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ, ਸੂਫੀ ਫਕੀਰਾਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਮਾਰਤ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਵਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋਏ।

ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਰਖਵਾਈ। ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਨੇ-ਇਲਾਹੀ ਦੀ ਉਦਾਰਚਿਤ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਮੁਤੱਬੀ ਸੋਚ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ 'ਤੁਜ਼ਕ-ਏ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਦ ਚੰਦੂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹੈਕਤ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।" ਸਵੈ-ਮਾਨੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਦੂ ਦੀ ਚੁੱਕ 'ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਯਾਸਾ (ਬਿਨਾ ਲਹੂ ਭੁਲਿਆਂ ਮਾਰਨਾ) ਦੇ ਸ਼ਰਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਪਥਾ ਕੇ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਹੈ। ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਇਰ-ਏ-ਮਸ਼ਰਕ ਡਾ. ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਜੁੱਤੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਅਪਰੈਲ 1938 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਸ਼ਿਅਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਔਰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਨੇ 1674 ਵਿਚ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸਲਾਮੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਪੱਖੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸਾਨੂੰ ਪੀ.ਸੀ. ਹੋਟਲ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਸਨ- ਸਿਆਲਕੋਟ, ਪਸਰੂਰ,

ਡਸਕਾ ਤੇ ਨਾਰੋਵਾਲ। ਨਾਰੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਹੁਣ ਨਾਰੋਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਥਾਨ 139 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਚੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ, ਕਰਮਾਤਾਂ ਤੇ ਵਰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਕਰੋਤੀਆਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ 1521 ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸਾਇਆ। 18 ਸਾਲ ਹੱਥੀ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ 'ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਵੰਡ ਛੱਡੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ' ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਆ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਨੇ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ (ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ) ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਈ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਅਧੋ ਅੱਧ ਵੰਡ ਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਬਰ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਤੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਨੇ ਇਹ ਰਸਤਾ 9 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੁਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਲਈ ਮਰਹੂਮ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਫੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇਮਾਰਤ ਦੁਆਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਚਿੱਟਾ ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਾ ਕੇ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1920-27 ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਅਵਾਮ ਦਾ ਉਥੋਂ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਇਹ ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਬੜੇ ਮਿਲਾਪਤੋਂ ਸੱਜਣ ਹਨ।

ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਈਅਦ ਇਕਬਾਲ ਮੇਊ ਜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਹਾਊਸ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਾਬ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਵਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਚੈਕਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਸਈਅਦ ਇਕਬਾਲ ਮੇਊ ਜੀ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਸਾਡਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਗਵਰਨਰ ਹਾਊਸ 82 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਬੜੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਮੁਗਲਾਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ (ਵਿਚਕਾਰ) ਨਾਲ।

ਖੱਬਿਓ: ਮਨਦੀਪ ਭੁੱਲਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਸਈਅਦ ਇਕਬਾਲ ਮੇਊ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ਦੀਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੱਕ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਨਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਕੋਫੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਈਅਦ ਇਕਬਾਲ ਮੇਊ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਚੌਧਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਵਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਹ ਬੜੇ ਨਿਘ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਖਿਚਵਾਈਆਂ।

ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਮੇਜ਼ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿੱਲ ਕਾਟਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਲਕੜੀ ਤਰਾਸ਼-ਤਰਾਸ਼ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੱਸਦੇ ਨੇ। ਲੱਕੜ ਘਾਤੇ ਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਜੀਬ ਘਾਤਤ ਹੈ। ਮੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਟਾਈਗਰ ਟੇਬਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ, ਚੇਤੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੱਸਣ, ਖੇਡਣ, ਖਾਣ, ਹੰਡਾਣ ਦੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮੁੱਖ ਗੇਟ 'ਤੇ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਲਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਚੇਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਗਾਈਡ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਸਰੋਵਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਸਰਾਂ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਹੈ ਜੋ ਮੁਗਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਡੀ

ਇਥੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅਲਮਾਰੀ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਿਥੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਕੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬਾਲਕ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲੁਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਜੰਡ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਧਾਰੋਵਾਲੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ 20 ਫਰਵਰੀ 1921 ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਡੇਢ-ਦੋ ਸੌ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। 21 ਫਰਵਰੀ 1921 ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਿਥੇ ਸਮੂਹਕ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਿਆ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ (ਚੂਹੜਕਾਣਾ) (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਾਰੂਕਾਬਾਦ) ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਨੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਨੂੰ 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ, ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਭੇਜ ਕੇ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਚਾਲੀ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੰਧ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਦੇਖੇ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਸਦਾਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖੁਆਉਣਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਸਮਝਿਆ। ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ 20 ਰੁਪਏ ਦਾ ਲੰਗਰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੰਗਰ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਫੀ ਉੱਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਾਂਗ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਇਥੇ ਡੰਗਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਪਾਖੀਆਂ ਪੱਥਰੇ ਸਨ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਚਾਰਦਵਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਗੇਟ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੇਟ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਅਮਰੂਦਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਮੌਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਛੋਟਾ ਸਰੋਵਰ ਵੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਲਾਲ ਦਾਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਹੰਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਇਥੇ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ ਅਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਚੂਹੜਕਾਣਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ 24 ਦਸੰਬਰ 1920 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਯਾਸ ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸਹਾਕ ਉਰਫ ਸਾਕੀ ਅਤੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਖਿਡਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਫੀਰੋਜ਼ਦੀਨ ਨਾਲ।

ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਸਾਕੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸਿਰਫ ਦਸਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਘਰਿੰਡੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਸਨੀਕਾਂ, ਸਾਕੀ ਅਤੇ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ ਨੇ ਸਾਡਾ ਬੜੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਸਾਕੀ 72 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰੇ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਤੇ 47 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਗਵਾਹ ਗਏ। ਸਾਕੀ ਵੱਲੋਂ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਅਸੀਂ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭੱਗ ਸੌ ਸਾਲ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਦੱਸੇ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਹਲਾਂ ਦੀ ਮੰਗ (ਆਬਤ) ਪਾਈ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ ਹਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਲਾਹੌਰੀ ਮਲ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ

ਸਿੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਨੀ ਜੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਦੇ ਪਰੌਠੇ ਤੇ ਸੱਕਰ-ਘਿਓ ਲੈ ਕੇ ਹਾਲੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਤਾਏ ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਖਸ਼ (ਫੀਰੋਜ਼ ਦਾ ਬਾਪ) ਨੇ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ ਨੇ ਘਿਓ-ਸੱਕਰ ਨਾਲ ਪਰੌਠੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਚਾਚਾ! ਅੱਥੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਨਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਵੀ ਪਾ ਲੈਣੀਆਂ ਨੇ।” ਭਾਅ ਫੀਰੋਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹ ਖਿਆਲਾ ਸੀ ਬਾਬੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਹ ਵਾਂਗ। ਅੱਜ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਦੋਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਦਾ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਨੇ। 47 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਝਟਕੇ’ ਅਤੇ ‘ਹਲਾਲ’ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਲੜਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ‘ਤੂਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ’ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ 26 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 30 ਨਵੰਬਰ, 2019 ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ!

(ਚਲਦਾ)

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਘਰਿੰਡਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨਾਲ।

ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਫੀਰੋਜ਼ਦੀਨ (ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਖਿਡਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸਹਾਕ ਉਰਫ ਸਾਕੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਸਰਕਾਰੀ ਖੁਰਦ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਸਾਕੀ 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਘਰਿੰਡੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਘੁਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ।

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 1469 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ, ਪੱਟੀ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਲਚੀ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਾਗੇ ਦਾ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ, ਇਖਲਾਕੀ ਜਨੇਊ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ ਸਤ, ਸਵੈ-ਕਾਬੂ ਦੀ ਘੁੰਡੀ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਨਾਓ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਫਿਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਨੇ। ਨਿਮਾਣੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਜ਼ੀ-ਪੁਜਾਰੀ ਵੱਢੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੱਜਣ ਨੰਗ ਜਿਹੇ ਧਰਮ ਦਾ ਬਾਣਾ ਪਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉੱਚ ਨੀਚ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ, ਨਰਕ ਦਾ ਦੁਆਰ ਤੇ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂਦੇ ਪਿੱਤਰ ਨਾ ਮਾਨੇ ਕੋਈ ਮੋਇਆ ਸਰਾਧ ਕਰਾਏ। ਭਾਵ, ਜਿਉਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਬਾਬਰ ਨੇ ਏਮਨਾਬਾਦ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲਭਾ ਦਿੱਤਾ-ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੈ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ? ਬਾਬਰ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਨ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਡੀ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ:

ਸੜਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਵਰਗ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਵਾਲੀ ਦੋ ਜਹਾਨ ਦੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ,

ਬੈਠੀ ਹੈ। ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਹੁਣ ਨਵੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਵਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਖੂਹ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਮਰਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਬਾਰੇ ਸਭ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਘਰ ਰਾਣੀ ਇੰਛਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੂਰਨ ਭਗਤ।

ਜੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸਰਾਇਨਾਗਾ ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਧ 'ਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਕਦੇ ਰਾਜੇ ਸਲਵਾਨ ਦੀ

ਬੇਅੰਤ ਬਰੀਵਾਲਾ

ਫੋਨ: 91-90418-47077

ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਨਾਵਤ ਤੋਂ ਸਾਫ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਖੁਦਾਈ ਸਮੇਂ ਇੱਥੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਬਣਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡ ਹਰੀਕੇ ਕਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20-25 ਫੁੱਟ ਥੱਲੇ ਉਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਏ।

ਜੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਟੀ ਵਣ ਦੀ ਦਾਤਣ ਦੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਣ ਦਾ ਦਰਖਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਾਨੂੰ 25-30 ਫੁੱਟ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ। (ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਫਰਕ ਹੁਣ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ) ਇੱਕ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਿਓ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਏ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ

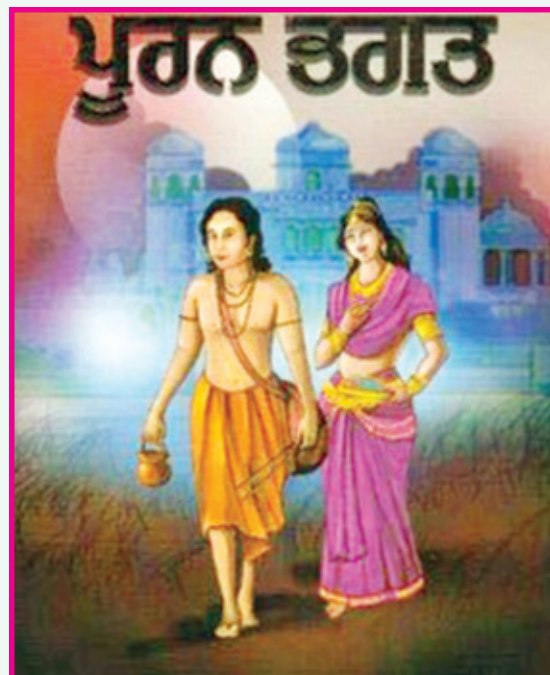
ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਪਿੰਡ

ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕਰੀਏ, ਓਹਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਤਲਾਅ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 30 ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਤਲਾਅ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵੱਲ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ।

ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਿੰਡੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪੂਰਨ ਲੱਗੇਗਾ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਮੱਥੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦਾ ਹਟਦਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਝਬੁੱਲਵਾਲੀ, ਬਾਹਮਣਵਾਲਾ, ਤਖਤ ਮਾਲਾਣਾ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਸਾਫ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਆ। ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਏਥੇ ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਬਨਿੱਡੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ

ਹਟਦਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਪੂਰਨ ਭਗਤ

ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਈ ਭੇਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਪੰਡਤਾਂ ਆਪ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ,

ਪੂਰਨ ਇੱਕ ਭੋਰਿਓ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਦੂਜੇ ਭੇਰੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਨੂੰ ਭੇਰੇ 'ਚ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਭੁੱਟੀਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਾਇ ਨਾਗਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਹ

ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਗੋਰਖਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਬਾਗ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਾਇ ਨਾਗਾ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਬਰੀਵਾਲਾ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸੀ, ਪੂਰਨ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ। ਇਥੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਜੋਗੀ ਸਾਧੂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨਾਗੇ ਸਾਧੂ ਠਹਿਰਦੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਗੇ ਦੀ ਸਰਾਇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਇੱਕ ਨਾਗੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਉਮਰ 1600 ਸਾਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਮੁਕਤਸਰ (ਖਿਦਰਾਣੇ) ਦੀ ਜੰਗ ਲੜੀ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਸਰਾਇ ਨਾਗਾ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਗੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਾਇ ਨਾਗਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਅਤੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ

ਇਤਿਹਾਸ-ਨਾਮਾ

“ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਹਾਂ ਇੰਨਾ ਜਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਬੇਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ, ਲੰਡਨ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ‘ਬੁੱਕ ਸਟੋਰਾਂ’ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਦੁਰਲੱਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਢੋਹ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਦੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਮਗਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਖੇਡਾਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਮਗਰ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸਿਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਨੁਭਵ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਰੂਰ ਹੈ।” –ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ 1699 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਝੱਖੜ ਝਮੇਲੇ ਸਹਿੰਦਾ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾਸਾਨੀ ਤੇ ਬੇਜੋੜ ਸਿੱਖ ਸਲਤਨਤ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਸਲਤਨਤ ਨੇ 50 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਫਗਾਨਾਂ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੌਣ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਰੱਖਿਆ। ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ-ਮੁਸਲਿਮ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਸਾਈ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਜਾਂ ਜੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਦਿਆਲਤਾ ਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁਗਲ ਤੇ ਅਫਗਾਨ ਧਾੜਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਵੀਂ ਕੌਮ, ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਭੈਅ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਸੰਨ 1716 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫ਼ੋਨ: 1-604-505-7000

ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਬਦੁ-ਸਮਦ ਖਾਨ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਫਰੋਖਸੀਅਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਤਲੇ ਗਾਰਤ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਾਮੀ ਲਿਖਾਰੀ ‘ਸਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ’ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬ’ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ‘ਨਾਨਕ’ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ‘ਨਾਨਕ ਪੂਜ’ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।”

ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਲਾਲਚੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਿੱਖ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ‘ਰਾਠ ਸਿੰਘ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1726 ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਬਦੁ-ਸਮਦ ਖਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ। ਲਗਭਗ 40 ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਭਾਵੀ ਜ਼ਾਲਮ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਮਕਾਬਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤੇਗ-ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਰਵਾਣੇ ਮੁਗਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾ ਕੇ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਬਾਨਣ ਬੰਨਿਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਚੀਨ ਤੋਂ ਸਿੰਧ ਤੱਕ ਅਤੇ ਬੇਬਰ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁਗਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਸਖਤੀ ਕਰਦਾ ਗਿਆ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪਰਜਾ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵਧਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਗੱਭਰੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਅਤੇ ਜਥਿਆਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਡੇਰੇ (ਜਥੇ) ਬਣਾਏ ਗਏ। ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਰਮ

ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ, ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਦਸੋਧਾ ਸਿੰਘ ਕੋਟ ਬੁਢਾ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬੀਰੂ ਸਿੰਘ, ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ (ਜਥਿਆਂ) ਦੇ ਡੇਰੇਦਾਰ (ਜਥੇਦਾਰ) ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਖਤੀ ਤੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਹੁਣ ਖੁੰਢੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮੁਗਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕ ਤੇ ਬੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲ੍ਹਾ ਸਫਾਈ ਲਈ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ‘ਮੁਰਹੈਲ ਆਗੂ’ ਨੂੰ ‘ਨਵਾਬ’ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਵਰਤ ਸਕੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਗਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਵਾਬੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ‘ਨਵਾਬ’ ਦੀ ਪਦਵੀ ਵਜੋਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੂਬਾ ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਪਰਗਣਾ ਚੂਨਹੀਆਂ, ਦਿਪਾਲਪੁਰ, ਕੰਗਣਵਾਲ ਅਤੇ ਝਬਾਲ ਦੇ 12 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜਗੀਰ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋ ਗਈ।

ਸੰਨ 1739 ਨੂੰ ਇਰਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਭਾਰੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਆਣ ਪੁੱਜਾ, ਉਸ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲੁੱਟੀ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ। ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਬੇਟਿਆਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਰਾਨ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੱਜੇ, ਖੱਬੇ ਤੇ ਪਿਛਿਓਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਧਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰ ਹੌਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਆਪ ਬੜਾ ਸੁਰਮਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਡਾਢਾ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ, “ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੌਣ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਘਾਟ ਕਿੱਥੇ ਹਨ?” ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਹੀ ਹਨ।” ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਮੁਸਕਰਾ ਪਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਡਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਿਰ ਕੱਢਣਗੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਮੇਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਾਲੀ ਵਾਰਿਸ ਹੋਣਗੇ।”

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ‘ਜਥੇ’ ਬਣਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ‘ਰਾਖੀ’ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਤਾਬ ‘ਸੈਰ-ਇ-ਪੰਜਾਬ’ ਦੇ ਕਰਤਾ ਰਾਏ ਕਾਲੀ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਤੁਲਸੀ ਰਾਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵਿਚ 1849 ਤੇ 1859 ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਤਰ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਕਾਲ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ‘ਆਇਨ-ਇ-ਅਕਬਰੀ’ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲ

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸੂਬਾ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਸਰਕਾਰ ਸਰਹੰਦ’ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ 33 ਪਰਗਣੇ (ਜਿਲੇ) ਸਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਤਕ ਸੂਬਾ ਲਾਹੌਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਠਾਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਤਦੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਪਰਗਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।

ਸੰਨ 1748 ਤੋਂ 1768 ਤੱਕ ਅਫਗਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਕਾਬੁਲ ਤੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉਪਰ ਸੂਰੂ ਹੋਏ ਹਮਲਿਆਂ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਲੁਟਮਾਰ ਵਿਚੋਂ ਚੋਖਾ ਮਾਲ ਵੀ ਲੁੱਟਦੇ ਰਹੇ। ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ

ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ‘ਮਾਝਾ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ‘ਮਾਲਵਾ’ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਾਝੇ ਤੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਪਰਗਣੇ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਚੋਣਵੇਂ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਇਲਾਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੀ ‘ਕਬਜ਼ਾ-ਸਤਾਨ’ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 13 ਧੜੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਉਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ‘ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1801 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1839 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਬੇਬੰਧ, ਜਾਬਾਜ਼ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨਾਲ ਸੈਕੂਲਰ ਰਾਜ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਤੇ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੌਰਾ ਖੈਬਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਅਟਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਤਕ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਰੋਲ

ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ‘ਮਿਸਲਾਂ’ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਮਿਸਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ: ਮਿਸਲ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਹੱਲੇਵਾਲੀਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਕਲਾਲ, ਪਿੰਡ ਆਹਲੂ ਜਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੋਢੀ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਸਧਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਬਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਈਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ‘ਪੰਗ ਵੱਟ’ ਭਰਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਗਤਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਲਾਕਾ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ, ਤਲਵੰਡੀ, ਜੰਡਿਆਲਾ ਜਗਰਾਉਂ, ਕੋਟ ਈਸੇ ਖਾਂ, ਨੂਰਮਹਿਲ, ਬੁਡੰਲਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਈਸਤੂ ਤੇ ਆਲਮਪੁਰ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਭੰਗੀਆਂ: ਢਿੱਲੋਂ ਜੱਟ ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਪੰਜਵਤ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਸਲ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ। ਸਰਦਾਰ ਭੀਮ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਨਾਮੀ

ਮਿਸਲ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੋਢੀ ਸਰਦਾਰ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਪਿੰਡ ਗੰਗੇ ਬੂਹਾ, ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਇਹ ਮਿਸਲ ਦਲੇਰ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਤਰਖਾਣ ਪਿੰਡ ਸੁਰਸਿੰਘ, ਜਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਗੇ ਰਾਮ ਰੋਣੀ ਦੇ ਕੱਚੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਵਾ ਨਾਮ ‘ਰਾਮਗੜ੍ਹ’ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਆਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੇ ਜੱਸ ਤੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਰਖਾਣ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ‘ਤਖਾਣ ਸਿੱਖ’ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਖਰ ਨਾਲ ‘ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ’ ਅਖਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਲਾਕਾ ਮਿਆਣੀ, ਟਾਂਡਾ ਉਤਮੁਤ, ਮੋਘੇਵਾਲ, ਮਨੀਵਾਲ, ਮੁਕੱਦਪੁਰ, ਬਟਾਲਾ, ਝੋਂਡਾਂ, ਕਲਾਨੌਰ ਕਾਦੀਆਂ, ਮੱਤੋਵਾਲ, ਘੁਮਾਣ ਉਪਰ ਕਾਬਜ ਸਨ। ਅੰਬਾਲਾ ਜਿਲੇ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਪਿੰਡ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਮਿਸਲ ਦਾ ਡੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਵੀ ਵਡੇਰੇ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਕਨੌਈਆ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਪਿੰਡ ਕਾਹਨਾ, ਜਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਕਨੁਈਆ ‘ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ’ ਵਾਂਗ ‘ਕਾਹਨੇ ਦਾ ਕਨੁਈਆ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਅਜਨਾਲਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬਟਾਲਾ, ਪਠਾਣਕੋਟ, ਮੁਕੇਰੀਆਂ, ਸੁਜਾਨਪੁਰ ਸਨ। ਮਿਸਲ ਕਨੌਈਆ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਸਿਘਾ, ਹਕੀਕਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵਾਘਾ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਿੰਗਰਾ, ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਧਰਮਕੋਟ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਬਾਕਰਪੁਰੀਆ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਕਰੋਹ ਬੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਰਦਾਰ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 8 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਨਕਈ: ਕਸਬਾ ਚੂਨੀਆ ਦੇ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਲਦ ਹੋਮਰਾਜ ਸੰਧੂ ਜੱਟ, ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬਹਿਤਵਾਲ, ਜਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਨ। ਇਲਾਕਾ ‘ਨੱਕ’ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਰਣ ਸਿੰਘ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਸਰਦਾਰ ਹੋ ਬੀਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਿਸਲ ਨਕਈ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਰਣ ਸਿੰਘ, ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਚਤਰ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਮੀ ਨਕਈ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਬਜ ਇਲਾਕਾ ਚੂਣੀਆਂ, ਖੇਮਕਰਨ, ਖੁਡੀਆਂ, ਗੋਗੇਰਾ, ਦਿਪਾਲਪੁਰ, ਉਕਾੜਾ, ਛਾਗਾ ਮਾਂਗਾ, ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ, ਕਮਾਲੀਆ ਤੇ ਸ਼ਕਰਪੁਰ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 7 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਲਾਣੇਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਰਾਜਪੂਤ, ਖੱਤਰੀ ਪਿੰਡ ਡੱਲੇਵਾਲ, ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਘੋਬਾ, ਦਸੋਧਾ ਸਿੰਘ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ, ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ, ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਮਿਸਲ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਘੋਬਾ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਤੇ ਦਾਨੀ ਸੀ। ਗਰੀਬਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਦਾ-ਵਰਤ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਰਾਹੋ ਮਿਸਲ ਦਾ ਡੇਰਾ-ਡੰਡਾ ਸੀ। ਇਲਾਕੇਦਾਰ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਰਾਹੋ, ਮਹਤਪੁਰ, ਨਕੇਦਰ, ਤੱਲਵਣ, ਸਰਾਏ ਦੱਖਣੀ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਫਿਲੌਰ, ਮੁਸਤਫਾਬਾਦ, ਬਾਨੇਸਰ ਤੇ ਰੋਪੜ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ: ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜਥੇਦਾਰ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਵਿਰਕ ਜੱਟ, ਪਿੰਡ ਫੈਜ਼ਲਪੁਰ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ‘ਸਿੰਘਪੁਰ’ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ), ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ ਮਿਸਲ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਿਆਰਾਪਣ: ਸੇਵਾ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ

ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੀ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਸੋਸ਼ਿਆਲੋਜੀ) ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਦੀਪਾਂਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਸ ਨਿਆਰੇਪਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚਕਾਰ ਨਖੇੜਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਡੁੱਲੇ ਹਾਸੇ, ਮੈਡਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜੇ-ਫੱਬੇ ਸੀਨੇ ਅਤੇ ਭਰੀ-ਪੂਰੀ ਬਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਭਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੁਰਾਣਾ ਚੁਟਕਲਾ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਨੀਲ ਆਰਮਸਟਰਾਂਗ ਨੇ ਜਦੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਖਸ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ

ਦੀਪਾਂਕਰ ਗੁਪਤਾ

ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਥੋਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਤੱਕ ਦੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਨੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 101 ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਐਵੇਨਿਊ' ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਨਿਭਾਈਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ

ਵਰਤਾਉਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਲਗਭਗ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਡਰੋਂ ਆਪਣੇ ਫੋਤ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵੀ ਨਿਭਾਈ।

ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਸਾਲੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵੀ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ, ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਭਾਵ ਅਤੇ ਖਲੂਸ ਨੂੰ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀ ਤੇ ਵਾਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਉਥੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਮ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਉਹ ਸੇਵਾ ਜੋ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਤ, ਮਹਿਰਮ ਤੇ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਿਰਫ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਮ ਸਿੱਖ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਪੁਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਦੀ ਦਾਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਨਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬਾਹ ਫੜ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜੋੜੇ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਸ਼ਖਸ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਲਿਸ਼ਕਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਿਚ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਲਈ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿੱਤਨੇਮ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਹਰ ਥਾਈਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹਾਨ, ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸ਼ਖਸ ਜਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਹੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਹਿਜ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਖਾਸ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਪੁਜਾਰੀ ਜਾਂ ਰਾਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੌਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੀ। ਸੰਗਤ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਨਿੱਤਨੇਮ

ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕੋਈ ਮੌਲਵੀ ਜਾਂ ਮਹੰਤ ਹੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਨਿੱਤਨੇਮ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਕ-ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਭ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਦਾਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਨ/ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾਨ/ਤਰਸ (ਚੈਰਿਟੀ) ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਵ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਫੌਰੀ ਅਤੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਨ ਜਾਂ ਭੇਟਾ ਦਾ ਉਹ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੂਰ-ਪਾਰੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਿਰੋਲ ਦਾਨ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸ਼ੈਲੀ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਨ/ਤਰਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪਿਛਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਾਸਾ ਔਖੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਰਹੱਸਮਈ ਜੈਨੇਟਿਕ/ਖਾਨਦਾਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਤਰਨਾਕ ਵਾਇਰਸ ਜਾਂ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ। ਉਹ ਮਰਾਠਿਆਂ, ਗੋਰਖਿਆਂ, ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਹਾਦਰ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਫਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਰੋਬੋ' ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਦੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਹ ਸੱਚਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੋਈ ਉਚੇਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀਹਨੇ ਕਿੰਨੀ ਮਾਇਆ ਪਾਈ, ਇਹ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕੋਈ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ, ਸਰਧਾਲੂ ਦੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦਾ ਲਾਭਸ਼ੀਪੀਕਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਖਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗਰੀਬ, ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਨਿਵ ਕੇ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇਵਾ ਦੀ ਰਸਮ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।

ਇਹੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਵੇਂ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਦਮ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਲੋਕ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬੇਵਸੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਪ੍ਰੀਅ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇੰਜ ਹੈ: 'ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਅਤੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਿਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੋਟੀਦਾਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਬੋਝੂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਲ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਅਬੋਹਰ, ਆਦਮਪੁਰ, ਛੱਤ, ਬਨੂਤ, ਘਨੌਲੀ, ਭਰਤਗੜ੍ਹ, ਚੂਨੀ ਮੱਛਲੀ, ਬੰਗਾ, ਬੇਲਾ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇਦਾਰ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ: ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਤੇ ਬੈਨੀਪਾਲ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਪਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ, ਪਿੰਡ ਪਹੂਵਿੰਡ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਾਮਵਰ ਸਰਦਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਘੁੱਲ੍ਹਾਧਾਰੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1774 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਸਾਹਦਰਾ ਵੀ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਇਲਾਕਾ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਦਾ ਉਤਰੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਚਕੂਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਘੋੜਸਵਾਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘੀਆਂ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੋਢੀ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਟ, ਪਿੰਡ ਨਾਰਲੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ

ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਿਸਲ ਨੂੰ ਪੈਜਗੜ੍ਹੀਆ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਪੈਜਗੜ੍ਹ, ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਮਿਸਲ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਸਲ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ।

ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟ ਸਰਦਾਰ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਤੇ ਤਲਵਾਰੀਆ ਸਰਦਾਰ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਦੁਲਚਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦੇ ਖਾਸ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਮਾਰਚ 1783 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ (ਦੂਜਾ) ਨੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਗਦੌਲੀ, ਸਢੌਰਾ, ਛੱਡਰੌਲੀ, ਸ਼ਾਮਚੁਰਾਸੀ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਚੜਕ, ਕਨੌੜੀ, ਗਰਜਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਛਲੌਦੀ, ਜੈਨਪੁਰ, ਧਨੌੜਾ, ਭੇੜੀ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਾਬਜ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਨਸ਼ਾਨਾਂ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਗਿੱਲ ਜੱਟ, ਪਿੰਡ ਮਨਸੂਰ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਥਾ ਦਲ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ (ਕੇਸਰੀ ਝੰਡਾ) ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਥੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਖੋਰ, ਬਿੜਵਾ,

ਖੇੜੀ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ, ਸਰਾਏ ਲਸ਼ਕਰੀ ਖਾਂ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ, ਦੋਰਾਹਾ, ਜੀਰਾ, ਮਨਸੂਰਵਾਲ ਵਿਚ ਸਨ। ਅੰਬਾਲਾ ਮਿਸਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਮਿਸਲ ਨਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 2

ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਕਲਸੀਆ: ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਕਲਸੀਆਂ, ਪਰਗਣਾ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਖਰੀ ਰਾਜਾ ਕਰਨਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੱਸੀ,

ਛੱਡਰੌਲੀ, ਇਲਾਕਾ ਸਢੌਰਾ, ਜਹਾਲੀਆਂ ਤੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਕਾਬਜ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਬਹੁਤ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਝਿਜਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਮਿਸਲ ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ: ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਘਰਾਣਾ ਸਰਦਾਰ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ, ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਦਾਦਾ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ 12 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪਿਉ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ 27 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰ ਜੁਆਨ ਉਮਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਜਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਉਪਰ ਵੰਗਾਰਨ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸੀ। ਇਲਾਕਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਖੜਕ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਰਿਸ ਸਨ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਭੈਅ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 75 ਹਜ਼ਾਰ।

ਮਿਸਲ ਫੂਲਕੀਆਂ: ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸੰਧੂ ਬਰਾਤ ਜੱਟ, ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਮਿਸਲ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਜੈਸਲਮੇਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹੇਮ ਮਲ, ਜਾਂਦ ਰਾਉ, ਬਾਤੀ ਰਾਉ, ਮੰਗਲ ਰਾਉ, ਆਨੰਦ ਰਾਉ, ਖੀਵਾ, ਸਿੰਧ, ਬੂੜ, ਮਾਹੀ, ਮੋਹਰਾ,

ਬਰਾਤ, ਮਹਿਰਾਜ, ਸੰਘਰ, ਫੂਲ, ਰਾਘੂ, ਚੰਨੂ, ਝੰਡੂ ਤੇ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤਕ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਲਾਕਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਹੋਏ। ਨਾਭਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸ ਵੀ ਫੂਲਕੀਆ ਬੰਸ ਵਿਚੋਂ ਸਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ 'ਗਿਰਫਨ' ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ (ਜੋ 35 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ), ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਇਕ ਪਾਸੇ 'ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ' ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਤੰਤਰ ਹੁੰਦੀ। 1947 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਛੱਡਣ ਲੱਗਿਆਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾ ਲੈਣ। ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ। ਜੇ ਵਾਲੀਏ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੈਰ ਲਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਖੋਹਿਆ 'ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ' ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਤੇ ਦੇਸ਼ 'ਪੰਜਾਬ' ਹੋਣਾ ਸੀ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ 5 ਹਜ਼ਾਰ।

ਜੀਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਸਭ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਖੂਬ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸੀ। ਲੇਡੀਜ਼ ਸੰਗੀਤ, ਗਿੱਧਾ, ਟੱਪੇ, ਬੋਲੀਆਂ, ਸਿੱਠਣੀਆਂ। ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਰਸਮ-ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ, ਵਟਣੇ ਦੀ, ਚੂੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ, ਨਹਾਈ ਧੋਈ ਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ। ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਠੱਠਾ ਮਜ਼ਾਕ, ਪਰ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਪੁਰਾਣੇ ਚੁਟਕਲਿਆਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਹੱਸ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਰੋਣਕਾਂ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬੰਦਾ ਉਦਾਸ ਸੀ; ਤੇ ਇਹ ਸੀ ਜੀਤਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਓਹਲੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋ ਵੀ ਲੈਂਦਾ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨੋਟ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਾਸ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ, 'ਕੁਝ ਹੰਝੂ ਡੋਲੀ ਤੋਰਨ ਵੇਲੇ ਲਈ ਵੀ ਬਚਾ ਲਓ। ਨਾਲੋਂ ਇੰਨੀ ਵੀ ਕੀ ਗੱਲ ਏ, ਧੀਆਂ ਸਭ ਤੋਰਦੇ ਨੇ।'

ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੀਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜੀਤਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਯਾਦ

ਜੇ. ਬੀ. ਸਿੰਘ
ਕੈਂਟ (ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ)
ਫੋਨ: 253-508-9805

ਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਨਾ ਉਹ ਜੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ! ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਸੀ ਉਹ। ਤਦ ਉਹ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਉਨਾ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨਹਾਉਂਦੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਧੌਤੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰੈੱਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੀ। ਹੱਥੀਂ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਾਉਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੂਟ ਪਾਲਸ਼ ਕਰਦੀ। ਲੰਚ ਲਈ ਟਿਫਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ। ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਜਾਂਦੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦੀ, ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਦੀ ਤੇ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੀ, 'ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੋ, ਮੇਰੇ ਲਾਲ। ਰੱਬ, ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।'

ਇਹ ਅਸੀਸ ਉਹਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਵਾਰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਤ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ।

ਸਕੂਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਂ ਬਾਹਰ ਗੇਟ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਹੋਮ ਵਰਕ ਕਰਾਉਂਦੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦੀ। ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ, ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਖਤਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ।

ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸ਼ਿਫਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਧੀ ਕੁ ਰਾਤ ਘਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਉਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਲਈ ਜਾਗਦੀ। ਫਿਰ ਆਣ 'ਤੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਕੇ ਦਿੰਦੀ। ਉਹਦਾ ਬਿਸਤਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੀ ਤੇ ਪੈਰ ਘੁੰਟਦੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੱਚੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, 'ਮੈਂ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ, ਮੁੰਡਾ ਲਿਆ ਏ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹਦੇ ਲਈ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ?' ਬਾਪੂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦੱਸਦਾ, ਪਰ ਵੀਕ ਐਂਡ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਐਂਸ ਕਰਾਉਂਦਾ।

ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲੱਗੀ। ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਉਹਦੀ ਭੈਣ ਤੋਂ ਅਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੁਚੇਤ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਪੌਤਾ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਪਈ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਰੱਬ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ। ਪੁੱਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜੀਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਸੁਚੇਤ ਦੀ ਪਤਨੀ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬੱਚੇ ਸਾਂਭਦੀ ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਵੱਡੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਹਨੂੰ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਾਲਜ ਜਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਸਕੂਲ ਸੂਰਤ

ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ

ਅਕਸਰ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਲੱਗਦੀ ਵਾਅ ਤਰੱਦਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਂਵਾਂ ਤਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਥੱਕਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਤ ਅਵੇਸਲਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਸਾਂ ਅੱਗਿਓਂ ਬਦ-ਅਸੀਸਾਂ ਹੋ ਕੇ ਟੱਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਹੋਣੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਪਿਉ ਦੇ ਸੀਨੇ ਉਠੀ ਚੀਸ ਜਰੀਏ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜਾ ਸਾਰਥਕ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇਕ ਸਬਕ ਵੀ ਹੈ।

ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਖਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ।

ਜੀਤਾਂ ਅਜੇ 5 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੁਚੇਤ ਦੇ ਪਿਉ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜੀਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦਾ ਅਜੇ ਮੂੰਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਅਮਰੀਕਾ ਬੁਲਾ ਲਵੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੂਸਰਾ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਆਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਉਹਨੇ ਜੀਤਾਂ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ

ਖੋਹ ਬਹਿੰਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ। ਸਰੀਰ ਲੱਕੜ ਵਾਂਗ ਸਖਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਚੈੱਕ-ਅਪ ਕਰਾਉਣ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਕਿਸਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦਵਾਈਆਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।

‘ਪਰ ਇਸ ਕੋਲ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸੋਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਉਂਦਿਆਂ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਲੱਗ ਜਾਉਂਦਾ। ਤਦ ਤਕ ਕੋਈ ਘਰੇਲੂ ਇਲਾਜ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ?’ ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ।

ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਦਵਾਈ ਦੇ ਸੈਪਲ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਫਰਕ

ਦੇਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਗਿਫਟ ਲਿਆਂਦੇ।

‘ਮਾਂ, ਅਜੇ ਇਹਦੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਏ, ਝਾਂਜਰਾਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ। ਨਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਲਾਡਾਂ ਨਾਲ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ,’ ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

‘ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਈ ਪਾਲਿਆ ਏ! ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵਿਗੜ ਦਿੱਤਾ ਏ ਤੈਨੂੰ?’ ਮਾਂ ਨੇ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਮਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਝਾਂਜਰਾਂ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਇੰਨੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਝਾਂਜਰਾਂ ਜੀਤੋਂ ਕਿਤੇ ਗਵਾ ਨਾ ਲਵੇ। ਉਹ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲੱਭਣ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਤੇ ਇਧਰ ਦੇਖ, ਕਿਤੇ ਉਧਰ।

‘ਪੁੱਤ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋ। ਝਾਂਜਰਾਂ ਈ ਹੋਨ ਨਾ! ਹੋਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਡੇਗ ਆਈ ਹੋਣੀ ਹੈ।’

‘ਨਹੀਂ ਦਾਦੀ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਰਾਤ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਹਾਣੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ,’ ਜੀਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

‘ਕੀ ਫਿਰ ਸਿਰਹਾਣੇ ਨੇ ਖਾ ਲਈਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ?’ ਉਹ ਖਿੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ।

ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਕੁ ਦਿਨ ਰੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਦੋਨੋਂ ਡਬਲ ਸ਼ਿਫਟਾਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਕਮਾਈ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਹੋ ਗਈ। ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਇੰਨੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਧੀਮੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ

ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਘਰ ਦੀ ਰੂਟੀਨ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਦਵਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਉਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ। ਬਸ ਦਵਾਈ ਖਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਬੈੱਡ ਰੂਮ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੇਠੋਂ ਛੋਟੀ ਗੁੱਡੀ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਮਾਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪੈਰ ਫਿਸਲ ਗਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ

ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ, ਆਪਣੀ ਟੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਲੜਖੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ, ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ; ਪਰ ਇਸ ਵਕਤ ਉਹਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜੀਤਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ... ਸੁਚੇਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੰਬਾ ਪੈ ਕੇ ਡੰਡੌਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। “ਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈ। ਰੱਬ, ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ।” ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲਿਲਕੜੀਆਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੌੜੀਆਂ ਰੁੜਦੀ ਰੁੜਦੀ ਹੇਠਾਂ ਫਰਸ ‘ਤੇ ਆ ਡਿੱਗੀ। ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ, ਦੋ ਬਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਰਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਲੱਸਤਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਰਕਿਸਨ ਕਾਰਨ, ਬਾਂਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਇੰਡੀਆ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਨਾਲ ਇਹ ਭੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਦਾ ਖਰਚਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਉਹ ਝਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਜਰੀ ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਕੇ ਕਰਵਾ ਲਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇੰਡੀਆ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਇੰਡੀਆ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ।

ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਪਾਰਸਲ ਆਇਆ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਜੀਤਾਂ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ। ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਆਈ।

ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਚੱਲੀ, ਸਗੋਂ ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਰਕਿਸਨ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣ-ਖੁਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਹੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੁਚੇਤ ਹਰ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਟੈਲੀਫ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਜਰੂਰ ਪੁੱਛਦਾ। ਮਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹੀ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ‘ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੋ, ਮੇਰੇ ਲਾਲ। ਰੱਬ, ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।’

ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਜੀਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਤੈਅ ਹੋ ਗਈ। ਲੜਕਾ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਚੇਤ, ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਡੀਆ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟੈਕਸੀ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਉਤਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਭੈਣਾਂ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੀਆਂ।

ਉਹ ਡਰਾਈਵਰ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਮਾਂ ਇਕ ਦਮ ਉਠ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਠਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ। ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਿਚ ਲਿਆ। ‘ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੋ, ਮੇਰੇ ਲਾਲ। ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।’ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈ ਲਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਖਿਲਰ ਗਈ।

ਆਂਢ-ਗਵਾਂਢ, ਗਲੀ-ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਆਏ। ਇਕ ਸਿਆਣੀ ਔਰਤ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸੀ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ, ਜਿਸ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬੜੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।’

ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਘਰ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਕ ਅਣਚੀ ਵਿਚ ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਸੂਟ ਪਏ ਸਨ। ਜੀਤਾਂ ਸੂਟ ਵੇਖ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਟੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦੀ, ਲੜਖੜਾ

ਕਹਾਣੀ

ਕੇ ਤੁਰਦੀ, ਮਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਚਦਾ, ਉਨੀ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਕਲ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮਿੱਤਰ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਜਾਰੀ ਸਨ। ਹਰ ਇਕ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਸੁਚੇਤ ਹੀ ਉਦਾਸ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਹੰਝੂ ਡੋਲੀ ਵੇਲੇ ਲਈ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਜੀਜੇ ਨਾਲ ਮਧੋਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌਣੇ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ। ਜੀਤਾਂ ਦੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਜੀਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਡੋਲੀ ਦੀ ਕਾਰ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜੀਤਾਂ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ ਸਭ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ, ਆਪਣੀ ਟੁੱਟੀ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਲੜਖੜਾ ਕੇ ਤੁਰਦੀ, ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ; ਪਰ ਇਸ ਵਕਤ ਉਹਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜੀਤਾਂ

ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਸੁਚੇਤ ਦਾ ਹੱਥ ਤਪ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਪ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ।

‘ਤੁਹਾਡੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਅਰਾਮ ਕਰ ਲਓ,’ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸੁਚੇਤ ਸਭ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੁੱਢੇ ਮੂੰਹ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਜਾ ਡਿਗਿਆ।

ਡੋਲੀ ਤੋਰਨ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਚੇਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਆਈ। ਸੁਚੇਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੰਬਾ ਪੈ ਕੇ ਡੰਡੌਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

‘ਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈ। ਰੱਬ, ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਪੁੱਤ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ।’ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲਿਲਕੜੀਆਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਪਚੱਧੀ ਗਲ ਸਮਝ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸੁਚੇਤ ਨੂੰ ਹਲੂਣਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਤ ਖੋਹ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਨਾਲ ਟੋਬਲ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਚੇਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ।

‘ਡੋਲੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤ ਬਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ,’ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

‘ਮਾਂ ਮੰਨਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹੀ ਅਸੀਸਾਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ,’ ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਤੇ ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ‘ਨਾ ਮਾਂ ਕੋਲ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਧੀ। ਦੋਨੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ।

ਔਲਿਵ (Olive) ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਅਠੱਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਈਵੀਂ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਂਜ ਇਕ ਉਨਤਾਲੀਵੀਂ ਦਵਾਈ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਔਲਿਵ ਥਕਾਵਟ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਕਾਵਟ? ਇਹ ਔਲਿਵ ਦੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਅਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਕਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਅਚਨਚੇਤ ਉਚਾਟ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹਾਰਨਬੀਮ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਜਿਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਸਾ ਵੱਟੇ। ਹਾਰਨਬੀਮ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਮਾਨਸਿਕ ਵਧੇਰੇ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਔਲਿਵ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਵਧੇਰੇ ਸਰੀਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲੋਂ ਖਾਲੀ (Exhaust) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹ ਸਤ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੁੰਡੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਔਲਿਵ ਦੇ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਦਫਤਰਾਂ ਤੇ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਕਾਮੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਕਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਮ ਡਿੱਪੂ, ਕਾਸਕੋ, ਸੇਫ-ਵੇ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਟੋਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਐਪਰਨਧਾਰੀ (Aproned) ਕਾਮੇ ਕਿਸੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਛਾਂਵੇ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਕਈ ਬਾਬਰੂਮ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਦਮ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਨਿੱਕੀ ਛੁੱਟੀ (Break) ਲੈ ਕੇ ਕਿਤੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਲੰਚ ਬਰੇਕ ਦੀ ਤੀਬਰ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਇਸ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਅਲਾਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਲਿਵ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਔਲਿਵ ਓਕ ਦਵਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਥੱਕ ਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਚਿੰਬਤਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਓਕ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਥੱਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਰਾਮ ਭਾਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਔਲਿਵ ਦਾ।

ਇਹ ਵਰਣਨ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲੀ ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਪੈਰਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਖੁਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਬੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਡ ਮਾਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਘਾਲ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਦਰਦ-ਕਥਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੇਡੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਲਿਵ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮਰੀਜ਼ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਟਰਲਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਟਾਨਿਕ ਦੇ ਦਿਓ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਇਕ ਪੇਂਟ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭਾਰੀ ਡੱਬੇ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੌਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੇਠ-ਉੱਤੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗਾਹਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਵੀ ਰਖਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਠ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਹ ਸੱਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਵੀ ਉਹ ਆਰਾਮ ਲੈ ਲੈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਲੋਅ (Low) ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀ-ਪੱਧਰ ਬੜਾ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਔਲਿਵ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੋ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਕ ਅੱਧੇ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡਾ. ਬੈਚ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਬਾਰੇ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੈ, “ਜਿਹੜੇ

ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਔਲਿਵ: ਲੱਕ ਤੋੜ ਥਕਾਵਟ

ਗੰਭੀਰ ਮਾਨਸਿਕ ਨਪੀਤਨ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਹੰਢਾਉਣ ਕਾਰਨ ਥੱਕ ਟੁੱਟ ਕੇ ਇੰਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਬਚੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਵੀ ਬੇਆਰਾਮੀ ਤੇ ਕਠਿਨਾਈ ਵਾਲੇ ਜਾਪਣ ਲੱਗਣ।”

ਡਾ. ਬੈਚ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬੜਾ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲੇਖ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਔਲਿਵ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਪਏ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਡਿਗੂੰ ਡਿਗੂੰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਚਲਣਗੇ ਤਾਂ ਸੋਟੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਨਗੇ ਤਾਂ ਵੀਵਾਰ, ਦਰਖਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਖ ਭਾਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਵਧੇਰੇ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਅਤਿਅੰਤ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਖ ਝੱਲ ਕੇ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਅਚਨਚੇਤ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਲੰਮਾ ਦੁਖ ਝੋਲ ਕੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਓਕ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਥਕਾਵਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੰਮ 'ਤੇ ਡਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਸਾਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਾ ਛੱਡਦੇ। ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮਰ੍ਹੇ ਮਰ੍ਹੇ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰੀ ਓਹੜ ਪੋਹੜ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਪਰ ਔਲਿਵ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੁਖ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ਕਤੀਹੀਨ ਹੋਏ ਇਹ ਉੱਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੀਜੇ, ਔਲਿਵ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਤੇ ਮਾਦਾ-ਦੇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮਨ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਸਕ੍ਰਿਆ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰਾਮੀ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਦੇ ਹਫੇ-ਹਾਰੇ ਕਿਰਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਔਲਿਵ ਦੀ ਇਸ ਨਿਰਬਲਤਾ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਢੰਗ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਗ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਸਰੀਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।” ਕੋਈ ਸਵਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੰਜਾ ਨਾ ਛੱਡਾਂ, ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰੇਖਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।” ਕੋਈ ਆਖੇਗੀ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗਈ। ਫਿਰਕ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਕਿਵੇਂ ਕਰੂੰ।” ਬੱਚਿਆਂ ਕਿਸਾਨ ਕਹੇਗਾ, “ਲਗਦਾ ਐ ਬੁਢਾਪਾ ਟੈਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਆ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।” ਕਈ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਬਹੁਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਹੁਣ ਨੂੰ ਰੂਹ ਕਰਦੀ ਡੱਕਾ ਦੂਹਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ।”

ਗੱਲ ਕੀ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਖ ਤੇ ਥਕਾਵਟ ਦੇ ਝੰਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਪਿੱਛੇ ਬਹਿਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਓਹੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਲੋਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਭਸਮ ਤੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਵਰਕ ਖਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਐਲੋਪੈਥਿਕ ਡਾਕਟਰ ਵਿਟਾਮਿਨ ਤੇ ਟਾਨਿਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਮਿਓਪੈਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਟਿਕ ਐਸਿਡ, ਪਿਕਰਿਕ ਐਸਿਡ, ਐਸਿਡ ਮਿਊਰ, ਐਸਿਡ ਸਲਫ, ਐਸਿਡ ਫਾਸ, ਐਲੂਮੀਨਾ, ਕਾਰਬੋ ਐਨੀ, ਕੋਕੂਲਸ ਇੰਡ, ਚਾਈਨਾ ਐਂਡ, ਫੈਰਮ ਮੈਟ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਸਿਲੀਨੀਅਮ ਤੇ ਆਲਫਾਲਫਾ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਹਕੀਮ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਿਓ, ਬਦਾਮ, ਖਸ-ਖਸ, ਚਵਨਪ੍ਰਾਸ਼ ਤੇ ਔਲੇ ਦਾ ਮੁਰੱਬਾ ਖਾਣ

ਲਈ ਦੱਸਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਿੱਧਾ, ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ ਸਸਤਾ ਇਲਾਜ ਬੈਚ ਚਕਿਤਸਿਕ ਕੋਲ ਹੈ, ਜੋ ਔਲਿਵ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖੁਰਾਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਔਲਿਵ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਦਿਨ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘਟੀ ਸੂਗਰ ਦੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਿਲਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚਲਣਾ ਫਿਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਉਂਗਲੀ ਉਠਾਉਣਾ ਜਾਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜੋਖਮ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੌਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਡ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸਿਰਫ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਤਿਆ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਹੰਢਾਉਣ ਜਾਂ ਕੰਮ ਵਿਚ

ਘਸਣ ਕਰ ਕੇ ਨਿਕਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਔਲਿਵ ਹੀ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ।

ਬੈਚ ਆਪਣੀ ਦੋ-ਤੁਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਲਿਵ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਤਕਲੀਫਾਂ ਲੰਮਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਘਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਵਾਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ। ਜਰਾ ਸੋਚੋ, ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਜਿੰਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਔਲਿਵ ਦੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨੇ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹਨੇਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸੌਣ, ਰਾਤ ਵਾਲੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਡੀਏਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਆਰਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋੜਾ ਸੌਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਅਰਧ-ਬੁਖਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਜ਼ਨ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਰੋਣਕ ਉਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੀਮਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੇ ਦਿਨ ਦੀ ਫੁਰਤੀਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਕਟ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਚਿਤਚਿਤੇ ਤੇ ਮੁਰਝਾਏ ਬਣ ਕੇ ਦਿਨ ਕੱਟਦੇ ਹਨ। ਔਲਿਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਰਸਿੰਗ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੇ ਬੇਆਰਾਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਝੱਲਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਰਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਸੌਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾਗ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ-ਧਾਣੀ ਤੇ ਗਿੱਲੇ-ਸੁੱਕੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁਖ ਮਨਫੀ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪ ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਨੀਰਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੈ। ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਔਲਿਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਭਰ ਕੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਔਲਿਵ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਬੇਬੀ-ਸਿੱਟਰਾਂ (Baby Sitters), ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ

ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਦੱਸ ਕੇ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਰੀਜ਼ ਭੇਜੀ। ਛੱਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਤੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਜਕੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਏਡ (Aide) ਭਾਵ ਸਪੈਸ਼ਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਆਪਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕੇ। ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇੱਧਰੋਂ ਉੱਧਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖ ਸਕਦੀ। ਉੱਤਰ ਉਸ ਦਾ ਹੈਡ-ਟੀਚਰ ਇੰਨਾ ਸਖਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵ ਆਪਣੀ ਇਕ ਸਹਿਕਰਮਣ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਉੱਪਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਭਰਿਆ ਨੋਟਿਸ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਹ ਮਸਾਂ ਬਚੀ। ਉਦੋਂ ਦੀ ਉਹ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਘੜੀਆਂ ਗਿਣ ਗਿਣ ਵਕਤ ਲੰਘਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਡਾਢੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਲੜਕੀਆਂ ਛੱਡ ਛੱਡ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਸ ਉਹ ਉਸ ਜਾਬ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਇੰਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਬਲਵਰਧਕ ਦਵਾਈ ਮੰਗਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਘੋਰ ਮੁਸ਼ੱਕਤ, ਘੁਟਨ ਤੇ ਥਕਾਨ ਵਾਲੀ ਦਾਸਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਔਲਿਵ ਚਾਰ ਚਾਰ ਤੁਪਕੇ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬੀਬੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣਨ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਔਲਿਵ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੰਢਾ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਵਾਈ ਦੇਣੀ ਬਣਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਹੱਕਦਾਰ ਉਹ ਮਾਂਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਜਣੇਪੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸੰਕਟਾਂ ਕਾਰਨ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਿਓ, ਪੰਜੀਰੀ ਤੇ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਗੁੱਝੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਕਾਰਨ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਮਰੀਜ਼ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਈ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮੋ-ਥੈਰੇਪੀ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਔਲਿਵ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ “ਫੁੱਲ-ਥੈਰੇਪੀ” ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਦਰਖਤਾਂ, ਖੰਭਿਆਂ, ਗੰਡੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਟੰਗੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਟਾਵਰਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਭੁੱਖੇ-ਪਿਆਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਥਮ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੂਸ ਦੇ ਗਿਲਾਸ ਵਿਚ ਜੇ ਔਲਿਵ ਦੇ ਚਾਰ ਤੁਪਕੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇਤੀ ਸਵਸਥ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੰਮੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਠੇ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ, ਬਰਫਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਵਾਨਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ, ਟਿਊਬਵੇਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਹੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤੀ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ, ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਗਾਰਡ, ਨਰਸਾਂ, ਡਾਕਟਰ, ਡਰਾਈਵਰ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨ। ਹੜ੍ਹਾਂ, ਸੁਨਾਮੀਆਂ, ਭੁਚਾਲਾਂ ਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮਲੂਬੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਬਦਕਿਸਮਤਾਂ ਤੇ ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰ ਡੱਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਸਰ ਕਰੇਗੀ। ਹੈਜ਼ੇ, ਵਾਇਰਲ ਬੁਖਾਰ, ਟਾਈਫਾਈਡ ਤੇ ਕਰੋਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਮਹਾਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਦਰਦ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਖੂਨਦਾਨ ਤੋਂ ਅਨੀਮੀਆ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਇਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ-ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਹੀਨ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 48 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 'ਅੰਦਰੇਟੇ ਦਾ ਜੋਗੀ' ਰਾਹੀਂ ਕਲਮ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। 1970 ਵਿਚ 'ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ' (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਤੇ 1972 ਵਿਚ 'ਪਲਕਾਂ ਡੱਕੇ ਹੰਝੂ' (ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2020 ਵਿਚ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਅਨਾਇਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅੱਠ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਗੁੱਝਿਆ ਲੇਖ ਹੈ। ਇਹ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ, ਦਰਅਸਲ ਸ਼ਖਸੀ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ

ਸੁੱਚਮ ਤੇ ਉਚਮ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਿੱਜੀ ਗੁਫਤਾਰੂ ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਲਈ ਇਹ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਨੇ। ਡਾ. ਮਾਨ ਦੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ-ਉਚੇਚ ਤੇ ਸਧਾਰਨਤਾ ਭਰੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਸਾਨ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ, 1971 ਵਿਚ ਅੰਦਰੇਟੇ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਮਿਲਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ 2015 ਤੀਕ ਸਾਂਝੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 5 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੀ ਉਘੜਦੇ ਨੇ।

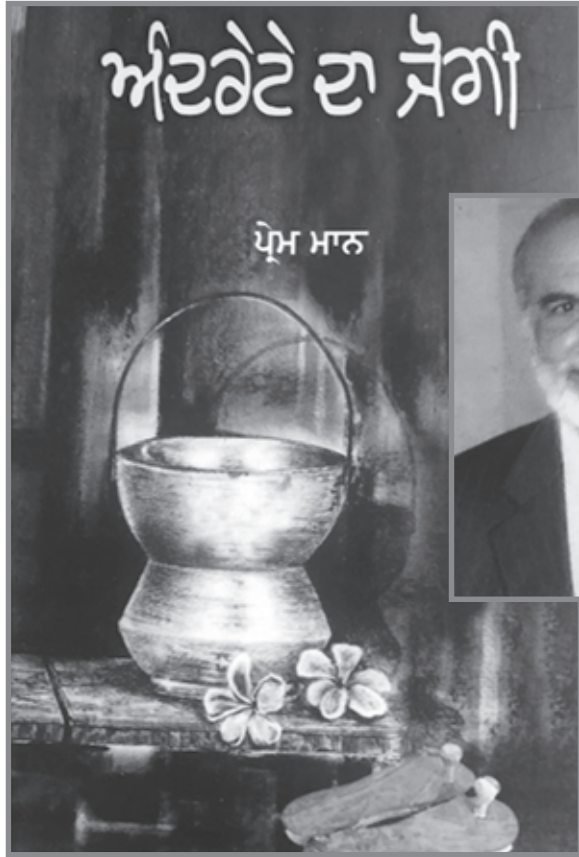
ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਬਲਬੀਰ ਮੋਮੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ 1971 ਤੋਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਮੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ

‘ਅੰਦਰੇਟੇ ਦਾ ਜੋਗੀ’ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ...

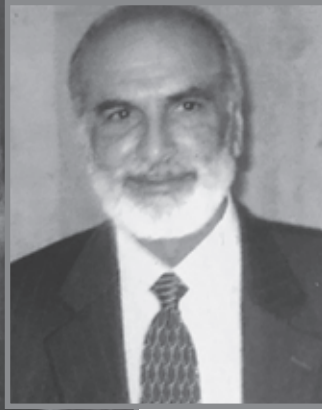
ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸਾਂ। ਬਲਬੀਰ ਮੋਮੀ ਦਾ ਅੰਬਰਾਪਣ, ਬੇਬਾਕੀ ਅਤੇ

ਹੰਢਾਉਣੀ ਪਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਡਾ. ਮੋਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦੇ ਗਏ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੀਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ

ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਨ

ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਮੋਮੀ ਦੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਪਲ ਵੀ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਝਾਕਿਆ ਜਾ

ਸਕੇ।

ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ ਦੇ ਚਿੱਤਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਫਿਕਰੀਆਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਝਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ ਦੀਆਂ

ਵਲੋਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸਫਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਨਵੀਰ ਭਾਵੇਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਜ਼ਲ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦਾ ਆਸ਼ਕ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਉਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਔਰਤ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲਲਗੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਦੀਆਂ

ਖੂਬੀਆਂ ਅਤੇ ਔਲਝ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਮੁਹੱਬਤੀ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਜੋ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਇਸ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ, 47 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ ਵਰਗੇ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੋਹ ਅਤੇ ਫਕੀਰਾਨਾ ਮਸਤੀ ਦਾ ਆਲਮ ਤਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੰਤਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਬੰਦ ਦੀਪਕ ਜੈਤੋਈ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਕੀਸ਼ ਪੈੜਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਗਜ਼ਲਗੋ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦਾ, ਜਗਤਾਰ ਪਪੀਹਾ ਤੋਂ ਜਗਤਾਰ ਬਣਨ ਦੀ

ਗਾਥਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਕਾਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਬੇਬਾਕੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਅੰਧਤਾ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਮਦੀ ਮੁਹੱਬਤੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਡਾ. ਮਾਨ ਨੇ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਫਰੋਲਿਆ ਹੈ। ਉਘੇ ਸਟੇਜੀ ਕਵੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਫਰੀ ਵਲੋਂ ਗੀਤਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਸਫਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਨਵੀਰ ਭਾਵੇਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਜ਼ਲ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦਾ ਆਸ਼ਕ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਉਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਔਰਤ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲਲਗੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਦੀਆਂ

ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤਰੇ ਹੋਏ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਬੇਬਾਕੀ ਤੇ ਦਿਲਦਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਅਚੇਤ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਅਦਬੀ ਫੱਕਰਤਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਜਦ ਉਹ 1971 ਤੋਂ 1975 ਤੱਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਔਗੁਣ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਾਨ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਦਰਅਸਲ ਡਾ. ਮਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਬਿਆਨ ਹੀ ਬਿਨ ਤੁਕੱਲਫ ਤੇ ਸਹਿਜਮਈ ਏ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਹਰਫਾਂ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨੇ।

ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਕਿ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1975 ਤੀਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਬੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੀਕ ਬਰਕਰਾਰ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਜਣਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤਕ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁੱਚਮ ਨੂੰ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ।

ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜੀਦਾ, ਸੁਹਜਭਾਵੀ, ਸਹਿਜਮਈ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਘੱਟ ਲਿਖਣਾ ਹੈ। 'ਅੰਦਰੇਟੇ ਦਾ ਜੋਗੀ' ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੁੜ ਤੋਂ ਦਸਤਕ ਦੇ ਕੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੰਜੀਵ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਠਤਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

ਇਕ ਹੀ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਡਰੇ ਤੇ ਅਨੂਠੇ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਮਾਨ ਹੋਰ ਅਦਬੀ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ

ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਫੀਨਾ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਸਕੱਤਰ ਥਾਪੇ ਜਾਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਵਿਦਿਅਕ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਚਲਾ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਿਰ ਬੱਝਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਇਸ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਰਹੇ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਕਈ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀ। 1890 ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ 1925 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ।

ਡਾ. ਫੀਨਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ

ਖੇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡੀਨ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਫੈਲੋ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਯੂਨੈਸਕੋ ਕਲੱਬਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਤੇ ਸਿੱਡੀਕੋਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 70 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰਚੈਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ

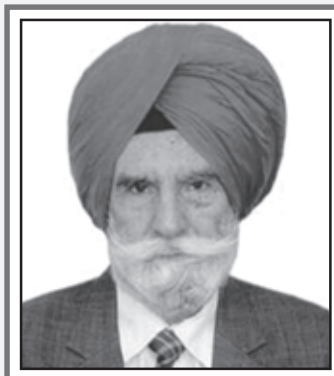
ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਥੱਲੇ 54 ਸਕੂਲ, ਤਿੰਨ ਕਾਲਜ, ਇੱਕ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ

ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਪਗ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਥੱਲੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਯਤੀਮ ਖਾਨਾ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ। ਸਾਕਾ ਜੱਲਿਆਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸੇ ਯਤੀਮ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਘਾਤਾ ਬਣਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ:

ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਫੀਨਾ

ਬੈਚ ਫੁੱਲ ਔਲਿਵ: ਲੱਕ ਤੋੜ ਥਕਾਵਟ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ।

ਮੇਰੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਮਰੀਜ਼ ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਾਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਚੌਵੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇਹ ਲੜਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਬਦਲਣ ਲਈ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਦੁਬਲੀ ਪਤਲੀ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਭਾ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਮੈਂ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ,

ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਮਹਾਵਾਰੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਲੰਮੀ ਪੁੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਲੜਕੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਲ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਡਾਂਸ ਸਿੱਖਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਜਰਾ ਬੋਝਲ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਕਸਰਤ ਤੇ ਡਾਈਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਫਰਕ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਭੁੱਖੇ ਪੇਟ ਕਸਰਤ ਤੇ ਡਾਂਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਾਚਨ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਵਾਰੀ ਆਉਣੇ ਹਟ ਗਈ। ਅਨੀਮੀਆ, ਕਬਜ਼ੀ ਤੇ ਵਾਲ

ਝੜਨ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਆਤਮ-ਤਸੱਦਦ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਜਿਉਂ ਦੀਆਂ ਤਿਉਂ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਸਟੈਮਿਨਾ ਘਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਚਲਣ ਫਿਰਨ ਦੀ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦਵਾਈ ਔਲਿਵ ਦਾ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭੱਖ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ, ਵਾਲ ਝੜਨੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਾਵਾਰੀ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਓਲੰਪਿਕਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਢਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਲੜਕੀ ਜਿਹਾ ਨਾ ਵਾਪਰੇ, ਜੇ ਉਹ ਔਲਿਵ

ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਭੀਤਰੀ ਤਾਕਤ (Stamina) ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

ਔਲਿਵ ਜਿਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਕਾਨ, ਲਿੰਸਪਾਣ ਤੇ ਸਨਾਯੂ ਤੰਤੂਆਂ ਦੀ ਬੇਤਾਕਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਹੀਨਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹਾਜ਼ਮੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਤੇ ਪਸੀਨਾ ਵਗਣ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਮਿਹਦੇ ਤੇ ਅੰਤਤੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭੁੱਖ ਦਾ ਨਾ ਲਗਣਾ, ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ, ਕਬਜ਼ੀ ਰੋਗ ਤੇ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਕਕੜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਦਵਾਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀ

ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਔਲਿਵ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਔਲਿਵ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਕੇਤ ਕਸ਼ਟਮਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਬੁਝਾੜ ਝੱਲਣ ਕਾਰਨ ਅਤਿ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਬਕਾਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਫੁੱਲ ਦਵਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਨੌ-ਬਰ-ਨੌ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਟਾਨਿਕ, ਵਰਕ, ਕੁਸ਼ਤ, ਚਵਨਪ੍ਰਾਸ ਆਦਿ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469

ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਚਲਾਣਾ: ਯੂਸਫ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਪਠਾਣ ਉਰਫ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਾ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ 98 ਸਾਲ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ 1944 ਤੋਂ 1999 ਤੱਕ ਪੂਰੇ 55 ਸਾਲ ਐਕਟਿਵ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੀ ਪੀੜੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਪਾਤਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਟੇਕ ਸੀ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਮਰ ਰਹੇ!

ਅੰਤਿਕਾ: ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ
ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਚੇਰਾਹ ਰੱਖਣਾ ਮੇਰੀ ਹੁ।
ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਮੁਲਵਾਣਿਆਂ ਕੋਲੋਂ
ਛੁਪ ਛੁਪ ਲੰਘਦੇ ਚੋਰੀ ਹੁ।

ਅਦਾਕਾਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ: ਇਕ ਯੁੱਗ ਦਾ ਅੰਤ

ਸੱਤ ਤਾਰੀਖ (ਜੁਲਾਈ) ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਇਕ ਦੋਸਤ ਦਾ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਵਾਲਾ ਮੈਸੇਜ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਈਆਂ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਅਫਵਾਹ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਖਬਰ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਹੈਡਲਾਈਨ ਵਿਚ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਦੇਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਠੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਵਕਤ ਹਮਦਰਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਅੱਬਾਸ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: +91-98552-59650

'ਵਿਧਾਤਾ', 'ਕਰਮਾ', 'ਸੋਦਾਗਰ' ਆਦਿ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਦੇਖੀਆਂ ਜਿਵੇਂ 'ਰਾਮ ਅੱਠ ਸ਼ਾਮ', 'ਗੋਪੀ', 'ਵੈਰਾਗ', 'ਆਦਮੀ' ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਫੈਨ ਬਣਦਾ ਜਾਂਦਾ।

ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ 'ਟ੍ਰੈਜਡੀ ਕਿੰਗ' ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਯੂਸੁਫ ਖਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਯੂਸੁਫ ਖਾਨ 11 ਦਸੰਬਰ 1922 ਪਿਸ਼ਾਵਰ (ਬੇਬਰ ਪਖਤੂਨਖਵਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਪਿਤਾ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਮੁੰਬਈ ਆ ਵਸੇ ਜਿਥੇ ਆਪ ਵੀ ਇਕ ਕੰਟੀਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇਵਿਕਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂਸੁਫ ਖਾਨ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ। ਦੇਵਿਕਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਛਾਣ ਮਿਲੇ।

ਜਦੋਂ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 1944 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਾਰਸੀ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਅਸਰ ਕਾਰਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ ਲਾਊਡ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਲਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਅਦਭੁੱਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸਲੀਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਅੰਡਰਪਲੇਅ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਜ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਦਾ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਅਸਰ ਛੱਡਿਆ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਖਾਸ

ਅਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਲਾਊਡ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਦਾਕਾਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਓਨਾ ਹੀ ਲਾਊਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਬਿਨਾ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਕੀਤੀਆਂ ਆਪਣੀ ਮੁਲਾਇਮ ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ

ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਟਾਂਗਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੱਤਿਆਜੀਤ ਰੇਅ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਮੈਥਡ ਅਭਿਨੇਤਾ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਈ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਜੋੜੀਆਂ

ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ 'ਮੇਡ ਫਾਰ ਈਚ ਅਦਰ' ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜੋੜੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਬਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਇਹ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਿਲੀਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ

ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਆਪ ਮੁਸ਼ਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਸ਼ਖਸ ਸਨ। ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪਸ਼ਤੋ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਮਾਂਡ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਮਰਾਠੀ, ਭੋਜਪੁਰੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਆਪ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਹਰਾਟਾ' ਸੀ ਜੋ 1944 ਵਿਚ ਆਈ। 1949 ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਦਾਜ਼' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਿਵਾਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 'ਦਿਦਾਰ' (1951) ਅਤੇ 'ਦੇਵਦਾਸ' (1955) ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਟ੍ਰੈਜਡੀ ਕਿੰਗ' ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' (1960) ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਕਾਲੀ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ 2004 ਵਿਚ ਰੰਗੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1961 ਵਿਚ 'ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ' ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨਾਸੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

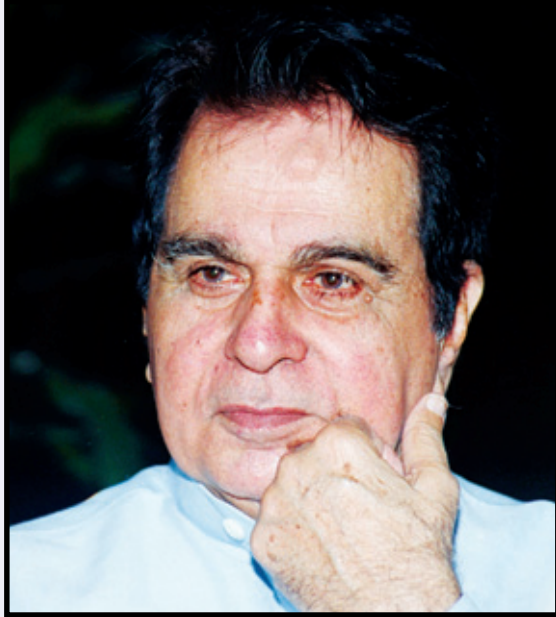
1970, 1980 ਅਤੇ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਟ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ: 'ਵਿਧਾਤਾ' (1982), 'ਦੁਨੀਆ' (1984), 'ਕਰਮਾ' (1986), 'ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ' (1990) ਅਤੇ 'ਸੋਦਾਗਰ' (1991)। 1998 ਵਿਚ ਬਣੀ ਫਿਲਮ 'ਕਿਲਾ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਫਿਲਮ ਸੀ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 63 ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਚਾਣ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਤੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। 1980 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 'ਮੁੰਬਈ ਦਾ ਸ਼ੈਰਿਫ' ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰ ਦੇ ਅੰਨ ਇਨਾਮ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ: 'ਦਾਗ', 'ਆਜ਼ਾਦ', 'ਦੇਵਦਾਸ', 'ਨਯਾ ਦੌਰ', 'ਕੋਹਿਨੂਰ', 'ਲੀਡਰ', 'ਰਾਮ ਅੱਠ ਸ਼ਾਮ' ਤੇ 'ਸ਼ਕਤੀ'। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 1991 ਵਿਚ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ, 2015 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨਮਾਨ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ 1994 ਵਿਚ ਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਲਕੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1998 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸਰਵ-ਉਚ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨਮਾਨ 'ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਇਮਤਿਆਜ਼' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਨਾਲ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜੋ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ; ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ:

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਨਰਗਿਸ ਆਪਣੀ ਬੇਨੂਰੀ ਪੈ ਰੋਤੀ ਹੈ।

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਚਮਨ ਮੇਂ ਦੀਦਾਵਰ ਪੈਦਾ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ (11 ਦਸੰਬਰ 1922-7 ਜੁਲਾਈ 2021)

ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹਵਾਹੀ ਖੱਟੀ। ਫਿਲਮ 'ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ' ਵਿਚ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਅਨਪੜ੍ਹ-ਗੰਵਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜਿਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਸੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਨਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਯੂਸੁਫ ਖਾਨ ਨੂੰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੇਵਿਕਾ ਰਾਣੀ ਦਰਅਸਲ ਚਾਲੀ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹੀਰੋਇਨ ਸੀ। ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੇਖਣ ਗਏ ਯੂਸੁਫ ਖਾਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਰਦੂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਯੂਸੁਫ ਦੇ ਹਾਂ ਕਹਿਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ: ਅਦਾਕਾਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਕ ਫਿਲਮੀ ਰਿਪੋਰਟਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਬੇ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਬਣੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਸੁਝਾਏ ਸਨ- ਜਹਾਂਗੀਰ, ਵਾਸੁਦੇਵ ਤੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਦਰ ਜਨੂਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸੇ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸਿਰਫ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਿ ਸਿਤਾਰ ਫਤਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਸਿਤਾਰ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਸੀ... ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿਤਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੱਕ ਕੱਟ ਗਈਆਂ ਸਨ।"

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਨਯਾ ਦੌਰ' ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੌਰਾਨ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਟਾਂਗਾ ਚਲਾਉਣ

ਬਣਾਈਆਂ। ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਵੀ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਦਿਲ ਟੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਟ੍ਰੈਜਡੀ ਕਿੰਗ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ। ਮੌਤ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਦਿਲੀਪ ਜੀਅ-ਜਾਨ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਇਕ ਵੇਲਾ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਵਾਲੇ ਸੀਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ।" ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਦੁਖਾਂਤਕ ਫਿਲਮਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਮੇਡੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਅਜਮਾਉਣ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਕੋਹਿਨੂਰ', 'ਆਜ਼ਾਦ', 'ਰਾਮ ਅੱਠ ਸ਼ਾਮ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮੇਡੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਦਿ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਂਡ ਦਿ ਸੈਡੇਅ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਧੂਬਾਲਾ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਤ ਸਨ। ਉਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਧੂਬਾਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਮਿਜਾਜ, ਫੁਰਤੀਲੀ ਔਰਤ ਸੀ। "ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਸ਼ਰਮੀਲੇ ਅਤੇ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ 'ਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ" ਪਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਜਾਮ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਮਧੁਰ ਭੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ- ਅੱਬਾ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲੀਪ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਧੂਬਾਲਾ

ਹੈ। ਜਦੋਂ 'ਨਯਾ ਦੌਰ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੀ. ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਨਾਲ ਕੋਰਟ ਕੇਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲਿਦ ਅਤੇ ਦਿਲੀਪ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਾਲੇ ਵੀ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲੇ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲਿਦ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੋ ਪਰ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

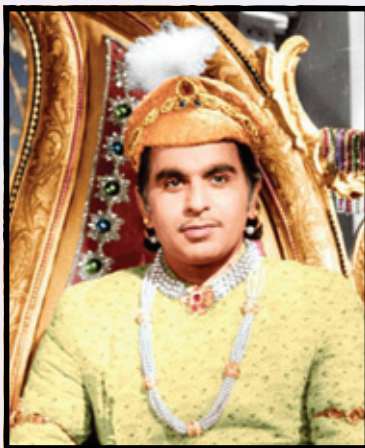
ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਧੂਬਾਲਾ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋਏ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੱਸਣ ਵਾਲੀ ਮਧੂਬਾਲਾ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਸੀ। ਮਧੂਬਾਲਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਮਿਲ ਹੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ।"

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਵਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰੇਜ਼ ਬਣ ਗਏ। ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਮੇਘਨਾਥ ਦੇਸਾਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲਾਂ, ਕੱਪੜਿਆਂ, ਡਾਇਲਾਗ ਅਤੇ ਮੈਨੇਰਿਜ਼ਮ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ।"

ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅਕਸਰ ਉਹ ਚਿੱਟੇ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਬੋਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੱਟੀ ਪੈਂਟ ਵਿਚ ਦਿਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬੇਗਮ ਸ਼ਾਇਰਾ ਬਾਨੋ।

'ਮੁਗਲ-ਏ-ਆਜ਼ਮ' ਦਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ।

ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਧੂਬਾਲਾ ਫਿਲਮੀ ਪਰਦੇ 'ਤੇ।

XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext. 2001 & 2403

100% ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੰਪਨੀ

Pay Every Week

Pay Single 48 Cent + Team 58 Cent

**100%
OWNER OPERATOR
COMPANY**

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੇਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

**CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA
IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA**

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

**ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ**

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ